

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Peter Zemko

Právny režim pozemkov spojených s vodami

Diplomová práca

Vedúci diplomovej práce: JUDr. Petra Humlíčková, Ph.D.

Katedra práva životného prostredia

Dátum vypracovania práce: jún 2015

Čestné prehlásenie:

Prehlasujem, že som predkladanú diplomovú prácu vypracoval samostatne, všetky použité pramene a literatúra boli riadne citované. Práca nebola využitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe dňa

.....

Peter Zemko

Podakovanie:

Na tomto mieste by som rád poďakoval vedúcej diplomovej práce, JUDr. Petre Humlíčkovej, Ph.D., za pomoc pri vypracovaní tejto práce.

Obsah:

1. Úvod
 2. Vodné toky
 - 2.1 Vodný tok a jeho správca
 - 2.2 Koryto vodného toku
 - 2.3 Obmedzenie vlastníckeho práva k pozemkom spojených s vodnými tokmi
 - 2.3.1. K vlastníckemu právu a jeho obmedzeniu všeobecne
 - 2.3.2. Povinnosti vlastníkov pozemkov, na ktorých sa nachádzajú korytá vodných tokov
 - 2.3.3 Povinnosti vlastníkov pozemkov susediacich s korytami vodných tokov
 3. Pozemkové vzťahy v územnej ochrane vôd
 - 3.1 Chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd
 - 3.2 Územia chránené pre akumuláciu povrchových vôd
 - 3.3 Ochranné pásma vodných zdrojov
 - 3.4 Zraniteľné oblasti
 4. Pozemkové vzťahy v územiach ohrozených povodňami
 - 4.1 Povodeň a jej zvládanie
 - 4.2 Opatrenia v rámci ochrany pred povodňami
 - 4.2.1 Všeobecne k opatreniam v rámci ochrany pred povodňami
 - 4.2.2 Prípravné opatrenia
 - 4.2.3 Opatrenia pri nebezpečenstve povodne a za povodne
 - 4.2.4 Opatrenia po povodni
 - 4.3 Záplavové územie
 - 4.3.1 Stanovenie záplavových území
 - 4.3.2 Obmedzenie vlastníkov pozemkov nachádzajúcich sa v záplavových územiach
 - 4.4 Územia určené k riadeným rozlivom povodní
 - 4.5 Územia ohrozené zvláštnymi povodňami
 5. Pozemkové vzťahy spojené s vodnými dielami
 - 5.1 Vodné diela a majetkovoprávne vzťahy k nim
 - 5.2 Povinnosť vlastníkov pozemkov, na ktorých sa nachádzajú vodné diela
 - 5.3 Povinnosti vlastníkov pozemkov susediacich s vodnými dielami
 - 5.4 Stavby k vodohospodárskym melioráciám pozemkov
 6. Záver
- Zoznam použitej literatúry, Zusammenfassung, Abstrakt, Klúčové slová

1. Úvod

Pôda ako zemský povrch je vzácnym statkom. O tejto nespochybniteľnej pravde sa malo ľudstvo možnosť presvedčať od nepamäti, no všetky súvislosti z nej plynúce pochopilo až relatívne nedávno. So zmenou nazerania na životné prostredie, ktorá začala v 70. rokoch 20. storočia, prichádzalo i uvedomenie, že pôda doň taktiež náleží a rezignácia na prehodnotenie vzťahov k nej by mala v budúcnosti neblahé následky. Neustále sa rozrastajúca populácia zvyšuje dopyt po pôde. A zďaleka sa pri tom neobmedzuje iba na uspokojovanie základných životných potrieb ako je produkcia potravín a budovanie obydlií, ktoré samé kladú na pôdne zdroje čoraz väčšie a ťažšie splniteľné požiadavky. I priemysel, budovanie infraštruktúry, skladovanie odpadov či v dnešnej dobe už samozrejme rekreácia a voľno časové aktivity ukrajújú z „pôdneho koláča“ enormné sústa, pričom hlad sa utíšiť nedarí. Otázkou, kedy a či sa v tom všetkom dostane i na ostatné živočíšne druhy, si kladie iba málokto. Nie len preto sa v posledných desaťročiach zmenil prístup človeka k pôde, ktorý sa viditeľne odzrkadľuje, keď už nie v jeho faktických skutkoch, tak aspoň v teoretických prístupoch a hľadaní riešení na najpálčivejšie problémy.

Najúčinnejším a v podstate jediným prípustným prostriedkom k regulácií ľudského správania je právo a práve skrz právo sa dnes najcitelnejšie pristupuje k pôde a jej ochrane. Právne vzťahy k pôde sú čoraz viac regulované verejnoprávnymi metódami, ktoré sledujú verejný záujem spájajú s pôdou zreteľne viac povinností, než metódy súkromnoprávne. A akoby to nestačilo, došiel vývoj ochrany jednotlivých zložiek životného prostredia k neodvratnému zisteniu, že izolovaná regulácia nepostačuje, efektívnejšie je upravovať ich vzájomné interakcie. Tak vzniklo v rámci pozemkového práva¹ relatívne samostatná oblasť právnych vzťahov k pozemkom spojených s vodami.

Česká republika je štátom, ktorého značná časť je celoročne pokrytá vodou a má s vodou skúsenosti pozitívne i negatívne. Tie sa v právnom poriadku pretavili do konkrétnych právnych noriem, upravujúcich zároveň vzťahy k pôde i vode. Predkladaná práca si kladie za cieľ analyzovať úpravu pozemkovoprávných vzťahov, ktoré sú vo väčšej či menšej miere ovplyvnené prítomnosťou vody. V štyroch samostatných častiach, ktoré tvoria vodné toky, pozemkové vzťahy v územnej ochrane vôd, pozemkové vzťahy v územiach ohrozených povodňami a Pozemkové vzťahy spojené s vodnými dielami a ktoré odzrkadľujú v náuke už

¹ Pozemkové právo je odvetvím práva, ktoré upravuje spoločenské k pôde, respektíve k pozemkom, srov. napr. FRANKOVÁ, M. a kol.: Úvod do pozemkového práva. 1. Vyd. Beroun: Eva Rozkotová, 2014, s. 12

tradične vymedzené oblasti² pri skúmaní problematiky pozemkov spojených s vodami, sumarizuje najzreteľnejšie verejnoprávne i súkromnoprávne aspekty platnej úpravy s poukazom na obmedzenia, ktoré z nej plynú hlavne vlastníkom dotknutých pozemkov a na otázku náhrad za tieto obmedzenia, pričom sa sústreďuje hlavne na problematiku vodných tokov a povodní.

Práca vychádza z právneho stavu ku dňu 1. 6. 2015.

² V rovnakých častiach je problematika spracovaná napr. v DROBNÍK, J., Základy pozemkového práva. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Beroun: Eva Rozkotová, 2010, 199 s., PEKÁREK, M., Pozemkové právo. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 486 s.

2. Vodné toky

2.1 Vodný tok a jeho správca

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o zmene niektorých zákonov, v znení neskorších zmien (ďalej iba vodný zákon) v § 43 ods. 1 definuje vodný tok ako „*povrchové vody³ tečúce vlastným spádom v koryte trvalo alebo po prevažujúcu časť roka, a to vrátane vôd v nich umelo vzdutých.*“ Súčasťou vodného toku neprestávajú byť vody tečúce slepými ramenami, prechodne prirodzenými dutinami pod zemským povrchom a zakrytými úsekmi. Touto definíciou vymedzil vodný zákon vodný tok iba ako povrchovú vodu, útvár povrchovej vody.⁴ Vodný zákon ale nie je jediným právnym predpisom, ktorý pre svoje potreby uvedený pojem vymedzuje. Ďalším je napríklad zákon č. 114/1992 Sb., o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších zmien (ďalej iba zákon o ochrane prírody a krajiny). Jeho § 3 ods. 1 písm. b) pojíma vodný tok ako významný krajinný prvok, teda ako ekologicky, geomorfologicky alebo esteticky hodnotnú časť krajiny, ktorá utvára jej vzhľad alebo prispieva k udržaniu jej stability, vrátane jej koryta⁵ a viazaných ekosystémov.⁶ Pre chápanie vodného toku ako významného krajinného prvku, je potreba hodnotiť jeho ekologicko-stabilizačnú funkciu vrátane koryta a prilahlých brehov. Týmto sa pojmá zákon o ochrane prírody a krajiny líši od pojatia vodného zákona, ktorý rozumie vodným tokom iba samotný vodný prúd.⁷

Vodný zákon vo svojom § 47 ods. 1 delí vodné toky na dve kategórie: významné vodné toky a drobné vodné toky a v nadväznosti na § 48 stanoví každému vodnému toku správcu. Rovnako zmocnil Ministerstvo poľnohospodárstva k vydaniu vyhlášky č. 178/2012 Sb., ktorou sa stanoví zoznam významných vodných tokov a spôsob uskutočňovania činností súvisiacich so správou vodných tokov (ďalej iba vyhláška č. 178/2012 Sb.). Správu významných vodných tokov zveruje priamo vodný zákon právnickým osobám zriadeným

³ Povrchovými vodami rozumie vodný zákon podľa svojho výkladového ustanovenia v § 2 ods. 1 vody prirodzene sa vyskytujúce na zemskom povrchu. Pre túto ich charakteristiku je bezvýznamné, ak pretekajú na prechodných úsekoch zakrytých, prirodzenými dutinami pod zemským povrchom, či v nadzemných vedeniach.

⁴ Podľa § 2 ods. 4 vodného zákona je útvárom povrchovej vody „*vymedzené sústredenie povrchovej vody v určitom prostredí, napr. v jazere, vodnej nádrži, vodnom toku.*“

⁵ Viz. kapitolu 1.2 tejto práce.

⁶ Podľa § 3 ods. 1, písm. j) zákona o ochrane prírody a krajiny sa ekosystémom rozumie funkčná sústava živých a neživých zložiek životného prostredia, ktoré sú navzájom spojené výmenou látok, tokom energie a odovzďávaním informácií a ktoré sa vzájomne ovplyvňujú a vyvíjajú v určitom priestore a čase.

⁷ Viz. MIKO, L. a kol. Zákon o ochrane prírody a krajiny. Komentár. 1. vydanie, Praha: C. H. Beck, 2005, s. 84

podľa zákona č. 305/2000 Sb., o povodiach (§ 48 ods. 1).⁸ Pri drobných vodných tokoch je stanovenie správcov zložitejšie. Za správcu drobných vodných tokov na území vojenských obvodov⁹ stanoví § 48 ods. 3 Ministerstvo obrany a na území národných parkov rovnaké ustanovenie poveruje príslušné Správy národných parkov. Ostatné drobné vodné toky sú spravované na základe určenia (správneho rozhodnutia). Oprávnenie vykonávať správu drobných vodných tokov priznáva § 48 ods. 2 vodného zákona obciam, ktorých územím tieto toky pretekajú, fyzickým a právnickým osobám, či organizačným zložkám štátu, ktorým drobné vodné toky slúžia alebo s ktorých činnosťou súvisia a štátnym podnikom. Výkon správy drobných vodných tokov neštátnymi subjekty predstavuje výlučne súkromnú činnosť a nemožno im ju prikázať. Teda v prípade, ak o určenie správcom usiluje neštátny subjekt, ide o konanie návrhové¹⁰ a zahajuje sa podaním žiadosti¹¹ o ktorej rozhoduje Ministerstvo poľnohospodárstva.¹² To neplatí v prípade, ak je správcom drobného vodného toku určená organizačná zložka štátu alebo štátny podnik, ktorých predmetom činnosti alebo podnikania je správa drobných vodných tokov (§ 48 ods. 2 veta 2.). Na drobných vodných tokoch, kde nebol správca určený postupom podľa § 48 ods. 2 vykonáva ich správu správca vodného toku, ktorého je drobný vodný tok prítokom (§ 48 ods. 3).

„Správa vodných tokov je nemajetkový inštitút verejnoprávneho charakteru. Ide o súhrn povinností, ku ktorým patrí najmä povinnosť sledovať stav vodných tokov a pobrežných pozemkov, starať sa o korytá vodných tokov, umožňovať subjektom, ktorým bolo vydané povolenie k odberom vody z vodného toku, tieto odbery realizovať, prevádzkovať a udržiavať v riadnom stave vodné stavby a pod.“¹³ Týmto všeobecným spôsobom zákonodarca vymedzil správu vodných tokov. Konkrétne povinnosti, ktoré správa vodných tokov zahŕňa, stanoví vodný zákon v § 47. Je potrebné zdôrazniť, že tieto povinnosti je nutné

⁸ Ide o štátny podnik Povodí Labe, štátny podnik Povodí Moravy, štátny podnik Povodí Odry, štátny podnik Povodí Ohře a štátny podnik Povodí Vltavy.

⁹ Český „vojenský újezd“

¹⁰ K správneému konaniu zahájenému na návrh účastníka napr. HENDRYCH, D. a kol. Správní právo. Obecní část. 8. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 375

¹¹ Obsah (identifikačné údaje žiadateľa, identifikácia drobného vodného toku, odôvodnenie), prílohy (snímok katastrálnej mapy s vyznačením vodného toku, ktorý je predmetom žiadosti, stanovisko predošlého správcu drobného vodného toku, správcu povodia a správcu vodného toku, ktorého je drobný vodný tok prítokom, vyjadrenie miestne príslušného vodoprávneho úradu, údaj o registrácii Ministerstvom vnútra a stanov registované Ministerstvom vnútra v prípade, že žiadosť podáva občianske združenie) a vzor žiadosti stanoví vyhláška 178/2012 Sb., ktorou sa stanoví zoznam významných vodných tokov.

¹² Viz. HORÁČEK, Z., Vodní zákon s aktualizovaným podrobným komentářem po roce účinnosti nového občanského zákoníku k 15. 3. 2015. III. vydání. Praha: Soudy, 2015, s. 149

¹³ Z Dôvodovej správy k zákonu č. 254/2001 Sb., snemovní tisk č. 688, 3. volebné obdobie, dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=688>

vykonávať v rámci, ktorý je určený jednak funkciou vodného toku¹⁴, ako ju stanoví § 2 písm. e) vyhlášky č. 178/2012 Sb., ktorou sa stanoví zoznam významných vodných tokov a jednak § 47 ods. 5 vodného zákona, ktorý požaduje minimalizovať nepriaznivý dopad na vodné a vodu viazané ekosystémy i brať ohľad na dosiahnutie dobrého stavu vôd podľa § 23a ods. 1 písm. a) bodov 2 a 3.¹⁵

Zákon stanoví v § 47 ods. 2 najprv konkrétne povinnosti pre všetkých správcov vodných tokov, správcom vodných tokov významných i tokov drobných:

a) „sledovať stav koryt vodných tokov a pobrežných pozemkov z hľadiska funkcií vodného toku.“ Jednotlivé formy sledovania rozvádza § 4 vyhlášky č. 178/2012 Sb., ktorou sa stanoví zoznam významných vodných tokov: Správca vodného toku sleduje stav koryta vodného toku, predovšetkým prostredníctvom vodných diel a zariadení nevyhnutných k zabezpečeniu funkcií vodného toku. U významných tokov raz za šesť rokov a u drobných vodných tokov v prípade potreby uskutočňuje prehliadky koryta vodného toku. S výnimkou mimoriadnych situácií¹⁶, kedy koná prehliadku zakaždým, keď nastane. O každej prehliadke vypracováva po jej skončení záznam, v ktorom pri zistení závažného nedostatku uvedie i návrh potrebných opatrení k jej odstráneniu, a ktorý odovzdá vodoprávnemu úradu a obciam, ktorých územím vodný tok preteká. Okrem toho správca vodného toku sleduje vodné diela a ostatné stavby v koryte vodného toku vo vlastníctve iných vlastníkov ako aj využívanie pobrežných pozemkov z hľadiska funkcie vodného toku a jeho ochrany a upozorňuje vlastníkov ako aj vodoprávny úrad na zistené nedostatky. Taktiež sleduje a vyhodnocuje ľadové javy ohrozujúce koryto vodného toku alebo vodné diela.

b) „starat' sa o korytá vodných tokov, držiavať brehové porasty na pozemkoch koryt vodných tokov alebo na pozemkoch s nimi susediacimi v šírke podľa § 49 ods. 2¹⁷ tak, aby sa nestali prekážkou znemožňujúcou plynulý odtok vody pri povodni, s prihliadnutím k tomu, aby

¹⁴ „Odvádzanie povrchovej vody z povodia vodného toku jeho korytom, dotovanie alebo odvádzanie podzemných vôd v území príslušnom k vodnému toku, ďalej funkcie zdroja povrchovej vody, zaisťujúce podmienky pre nakladanie s vodami, plavbu a užívanie k rekreačným účelom a funkcie ekologické, zaisťujúce vytváranie podmienok pre vodné a na vodu viazané ekosystémy, ovplyvňovanie mikroklimy, spoluvytváranie a ovplyvňovanie charakteru krajiny.“

¹⁵ Viz. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 145

¹⁶ Mimoriadnou situáciou na vodnom toku a jeho koryte rozumie § 2 písm. c) vyhlášky č. 178/2012 Sb., „stav spôsobený povodňou, haváriou, dlhodobým suchom alebo mrazom a ďalej stav vyvolaný následkom mimoriadnych stavov na vodných dielach alebo v koryte vodného toku alebo následkom mimoriadnych manipulácií na vodných dielach alebo v koryte vodného toku, ktoré boli povolené, prípadne nariadené vodoprávnym úradom, alebo pretrhnutím vodného diela, slúžiaceho k zadržiavaniu a vzdúvaniu vody, teroristickou činnosťou s následkom vzniku zvláštnej povodne.“

¹⁷ Pri vodných tokoch, ktoré sú dopravne významnými vodnými cestami, najviac v šírke do 10 m od brehovej čiary; u ostatných významných vodných tokov najviac v šírke do 8 m od brehovej čiary; u drobných vodných tokov najviac v šírke do 6 m od brehovej čiary.

ich druhová skladba čo najviac zodpovedala prírodným podmienkam daného miesta.“ Konkrétnymi povinnosťami podľa vyhlášky č. 178/2012 Sb., ktorou sa stanoví zoznam významných vodných tokov a jej § 5 sú: Správca vodného toku udržiava, prevádzkuje a zriaďuje vlastné vodné diela, ktoré vodný tok upravujú alebo mu slúžia a taktiež udržiava opevnenie brehov a dno koryta v upravených úsekoch v stave takom, aby bola zachovaná prietoková kapacita koryta a stabilita pozdĺžneho sklonu dna. Správca vodného toku odstraňuje závažné nedostatky v koryte vodného toku, ktoré bránia odtoku vody a odstraňuje nánosy z upraveného koryta za predpokladu, že tieto činnosti nie sú povinnosťou vlastníka pozemku, na ktorom sa nachádza koryto vodného toku, vlastníka vodného diela alebo stavby v jeho koryte. V neposlednom rade správca vodného toku udržiava brehové porasty v stave, v ktorom sa podieľajú na plnení funkcií vodného toku a nenarušovali jeho stabilitu. Za týmto účelom uskutočňuje pestovateľské zásahy, obnovuje porasty, či prípadne odstraňuje porasty, ktoré bránia v prietoku vody a dbá o to, aby druhová skladba porastov zodpovedala daným podmienkam.

c) *„prevádzkovať a udržiavať v riadnom stave vodné diela v korytách vodných tokov nevyhnutné k zabezpečeniu funkcií vodného toku, prípadne vodnému toku prevažne slúžiace, ktoré správcovia vodných tokov vlastnia, prípadne ich využíva z iného právneho dôvodu.*“ Táto povinnosť podľa § 6 vyhlášky č. 178/2012 Sb., ktorou sa stanoví zoznam významných vodných tokov znamená uskutočňovanie manipulácií v rámci schváleného manipulačného poriadku na vlastnom vodnom diele v koryte vodného toku. S výnimkou mimoriadnej situácie, kedy správca po prejednaní s vodoprávnym úradom alebo na jeho príkaz manipuluje i nad rámec schváleného manipulačného poriadku. Ak správca vodného toku zároveň vodné dielo vlastní, má nadto povinnosti vlastníka vodného diela podľa § 59 vodného zákona.

d) *„pripravovať a zaisťovať úpravy korýt vodných tokov,¹⁸ pokiaľ slúžia k zaisteniu funkcií vodného toku.*“ Úpravy sú správcom uskutočňované za predpokladu, že sú nevyhnutné k zaisteniu funkcie vodného toku alebo k ochrane pred povodňami. Bývajú stanovené v schválených plánoch povodí, programoch opatrení¹⁹ a komplexných pozemkových úpravách (§ 8 vyhlášky č. 178/2012 Sb.).²⁰ Ďalšie obmedzenia plynú správcom i zo samotného vodného zákona či zákona o ochrane prírody a krajiny.²¹

¹⁸ Úpravy korýt vodných tokov charakterizuje bod 10.5. Technickej normy vodného hospodárstva ČSN 75 0101 ako súbor opatrení na vodných tokoch smerujúcich k zlepšeniu ich funkcií a k ochrane pred nežiaducimi účinkami vody vo voľnej krajine a v zástavbe.

¹⁹ K plánom povodí a programom opatrení viz. § 24 a n. vodného zákona

²⁰ Ku komplexným pozemkovým úpravám srov. napr. DROBNÍK, J., op. cit., s. 112

²¹ Viz. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 146

e) „vytvárať podmienky umožňujúce oprávnené nakladanie s vodami²² súvisiacimi s vodným tokom; pri mimoriadnych situáciách na vodnom toku len ak to umožňujú hydrologické podmienky a stav vodného toku.“ Pri plnení týchto povinností správca vodného toku spolupracuje s vodoprávnym úradom. Vodoprávnemu úradu oznamuje podnety, návrhy, vyjadrenia a zistenia týkajúce sa nedostatkov v koryte vodného toku a na brehových porastoch a navrhuje nápravné opatrenia. Pri mimoriadnych situáciách na vodnom toku poskytuje informácie subjektom oprávneným k nakladaniu s vodami prostredníctvom svojich internetových stránok alebo iným vhodným spôsobom. Vodoprávnym úradom na vyžiadanie poskytuje technické a iné podklady týkajúce sa vodného toku potrebné pre výkon verejnej správy (§ 7 vyhlášky č. 178/2012 Sb.).

f) „oznamovať príslušnému vodoprávnemu úradu závažné nedostatky²³, ktoré zistí vo vodnom toku a jeho koryte, spôsobené prírodnými alebo inými vplyvmi; súčasne navrhovať opatrenia k náprave, obnovovať prirodzené koryta vodných tokov, najmä vo zvlášť chránených územiach²⁴ a územných systémoch ekologickej stability.²⁵“ Povinnosti rozvádza § 9 ods. 1 vyhlášky 178/2012 Sb. v zmysle, že prirodzené korytá vodných tokov sa obnovujú vtedy, keď to vyplýva zo schválených plánov povodí, programov opatrení, alebo keď je to nevyhnutné k zaisteniu funkcií vodného toku alebo iného verejného záujmu.

g) „spolupracovať pri zneškodňovaní havárií na vodných tokoch.“ Haváriou rozumie vodný zákon v § 40 ods. 1 „mimoriadne závažné zhoršenie alebo mimoriadne závažné ohrozenie akosti povrchových alebo podzemných vôd.“ Ods. 2 citovaného ustanovenia vypočítava prípady, kedy sa o haváriu jedná za každých okolností. Ide o závažné zhoršenie alebo mimoriadne ohrozenie akosti povrchových alebo podzemných vôd ropnými, zvlášť nebezpečnými, či rádioaktívnymi látkami. V oblastiach prirodzenej akumulácie vôd alebo v ochranných pásmach vodných zdrojov²⁶ postačí k havárii nekvalifikované zhoršenie alebo ohrozenie akosti vôd, teda zhoršenie alebo ohrozenie menšieho rozsahu. Ods. 3 § 40 vodného zákona ešte rozširuje prípady havárie o technické poruchy a nedostatky na zariadeniach, ktoré zachytávajú, skladujú alebo dopravujú látky uvedené v ods. 2. Povinnosť odstrániť haváriu ukladá vodný zákon v § 41 pôvodcovi havárie. Na spolupráci pri jej zneškodňovaní

²² Vráťane všeobecného nakladania s vodami podľa § 6 vodného zákona.

²³ Závažným nedostatkom v koryte vodného toku rozumie § 2 písm. d) vyhlášky č. 178/2012 Sb. „nedostatok, ktorý spôsobuje ohrozenie ľudských životov a zdravia a vznik škôd na majetku, najmä v príslušnom zastavanom území.“

²⁴ Zvlášť chránené územia definuje § 14 ods. 1 zákona o ochrane prírody a krajiny ako územie významné, či jedinečné z hľadiska prírodovedeckého alebo estetického. V ods. 2 uvádza ich taxatívny výpočet.

²⁵ K územnému systému ekologickej stability srov. napr. DAMOHORSKÝ, M. a kol. Právo životného prostredia. 3. vydanie. Praha: C.H. Beck 2010, s. 364

²⁶ Viz. výklad v bode 3 tejto práce

a odstraňovaní jej následkov sa však podieľa i správca vodného toku činnosťami rozvedenými v § 10 vyhlášky č. 178/2012 Sb. V prvom rade je stanovená povinnosť správcu vodného toku postupovať podľa vyhlášky č. 450/2005 Sb., o náležitostiach nakladania so škodlivými látkami a náležitostiach havarijného plánu, spôsobu a rozsahu hlásenia havárií, ich zneškodňovania a odstraňovania ich škodlivých následkov, v znení vyhlášky č. 175/2011 Sb. Pre spoluprácu pri zneškodňovaní havárie na vodných tokoch si správca vodného toku vytvára organizačné, vecné a personálne podmienky (§ 10 ods. 2 vyhlášky č. 178/2012 Sb.). Pre vodné toky vo svojej správe spracováva plán opatrení pre prípad havárie, ktorý koordinuje s havarijnými a krízovými plánmi územných samosprávnych celkov (§ 10 ods. 3, 4 vyhlášky č. 178/2012 Sb.). Zriaďuje funkciu havarijného technika, ktorého úloha spočíva v koordinácii postupu správcu pri spolupráci na zneškodňovaní havárie a zaisteniu spolupráce môže zriadiť havarijnú čatu, prípadne uzatvoriť zmluvu s treťou osobou (§ 10 ods. 6, 7 vyhlášky č. 178/2012 Sb.). V prípade, ak správca vodného toku haváriu sám zistí, jej pôvodca nie je známy a hrozí nebezpečenstvo z omeškania, uskutočňuje správca vodného toku technické opatrenia na vodných tokoch podľa plánu opatrení pre prípad havárie, a to buď samostatne, alebo v spolupráci s hasičským záchranným zborom alebo tiež s ďalšími správcami vodných tokov v povodí (§ 10 ods. 5 vyhlášky č. 178/2012 Sb.).

h) *„navrhovať opatrenia k náprave zásahov spôsobených ľudskou činnosťou vedúcich k obnoveniu prirodzených koryt vodných tokov.“* Ustanovení § 9 ods. 2 vyhlášky č. 178/2012 Sb. prikazuje správcovi vodného toku vyhodnocovať pri sledovaní stavu koryta vodného toku negatívne zásahy do koryta vodného toku vyvolané ľudskou činnosťou a uvádzať návrhy opatrení k ich náprave.

Ďalej vodný zákon v § 47 ods. 4 vypočítava ďalšie povinnosti, ktoré sa nad rámec ods. 2 týkajú správcov významných vodných tokov. Patrí medzi ne:

a) *„prevádzkovať a udržiavať v riadnom stave vodné diela na významných vodných tokoch zaistujúce oprávnené nakladanie s povrchovými vodami, ktoré správcovia významných vodných tokov vlastní, prípadne ich užívajú z iných právnych dôvodov.“*

b) *„udržiavať splavnosť využívaných dopravne významných vodných ciest vrátane rozrušovania ľadových celín vo verejných prístavoch stanovených vyhláškou a označovať a vytyčovať plavebnú dráhu na vodných cestách.“*

c) *„udržiavať v riadnom stave a prevádzkovať i cudzie vodné diela na vodných tokoch, pokiaľ tak rozhodne vodoprávny úrad.“*

d) *„riadiť a ovplyvňovať podľa komplexného manipulačného poriadku hospodárenie s vodami v sústave vodných nádrží.“*

e) „*podávať podnety k spracovaniu, úpravám a ku koordinácii manipulačného poriadku vodných diel iných vlastníkov.*“

f) „*spolupracovať pri zneškodňovaní havárií v povodí, pokiaľ môžu ohroziť akosť vody vo významných vodných tokoch.*“

g) „*predložiť vodoprávnemu úradu na jeho výzvu k schváleniu návrh komplexného manipulačného poriadku, ktorý koordinuje manipulačné poriadky jednotlivých vodných diel tvoriacich sústavu diel vzájomne sa ovplyvňujúcich, a navrhovať vodoprávnemu úradu zmeny povolení nakladania s vodami, pokiaľ sú schváleným manipulačným poriadkom dotknuté.*“

h) „*spolupracovať so správcami drobných vodných tokov pri riešení úloh týkajúcich sa vodných tokov v celej oblasti povodia.*“

Za nesplnenie vyššie uvedených povinností správcom vodného toku stanoví vodný zákon i sankcie. Fyzická osoba sa ako správca drobného vodného toku môže dopustiť priestupku²⁷ podľa § 124 ods. 1 písm. a) tým, že nesplní niektorú z povinností podľa § 47 ods. 2, za čo jej hrozí pokuta až do 50 000 Kč. Právnická alebo podnikajúca fyzická osoba môže nesplniť niektorú z povinností § 47 ods. 2, čím sa dopustí buď ako správca drobného vodného toku správneho deliktu²⁸ podľa § 125i ods. 1 písm. a), alebo ako správca významného vodného toku správneho deliktu podľa § 125i ods. 2 písm. a). V prvom prípade hrozí pokuta do 50 000 Kč, v druhom až do výšky 100 000 Kč.

2.2 Koryto vodného toku

Prijatím platného vodného zákona bol opustený princíp, ktorý definoval vodné toky ako vody trvalo tečúce po zemskom povrchu, vrátane ich korýt.²⁹ Zákon tak dôsledne rozlišuje medzi vodným tokom a jeho korytom. Koryto vodného toku je vždy pozemkom.³⁰ Ustanovení § 44 ods. 1 vodného zákona vymedzuje pozemok, ktorý je korytom vodného toku dvoma spôsobmi. Prvý prípad nastáva, keď vodný tok preteká po pozemku, ktorý je v katastri nehnuteľností evidovaný pod samostatným parcelným číslom ako vodná plocha.³¹ Koryto vodného toku tvorí celá plocha tohto pozemku. Druhý prípad nastáva, keď vodný tok preteká

²⁷ K pojmu priestupok viz. napr. SLÁDEČEK, V. Obecné správné právo. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 207 a n.

²⁸ K rozlíšeniu priestupkov a správnych právnických a podnikajúcich fyzických osôb viz. napr. HENDRYCH, D., op. cit., s. 422 a n.

²⁹ Srov. § 31 ods. 1 zrušeného zákona č. 138/1973 Sb. o vodách.

³⁰ Viz. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 141

³¹ Účelovú kategorizáciu pozemkov druhov stanoví § 3 ods. 2 zákona č. 256/2013 Sb., o katastri nehnuteľností, v znení neskorších zmien (katastrálny zákon).

po pozemku, ktorý nie je v katastri nehnuteľností evidovaný ako vodná plocha. Korytom je tak iba časť pozemku zahŕňajúca dno a brehy koryta až po brehovú čiaru určenú hladinou vody, ktorá stačí pretekať týmto korytom bez toho, aby sa vylievala do priľahlého územia.³²

Vodný zákon v § 44 ods. 2 rozlišuje ešte tzv. prirodzené koryto vodného toku. Tým rozumie koryto alebo jeho časť, ktoré „vzniklo buď prirodzeným pôsobením tečúcich povrchových vôd a ďalších prírodných faktorov alebo uskutočnením opatrení k náprave zásahov spôsobených ľudskou činnosťou a ktoré môže meniť svoj smer, pozdĺžny sklon a priečny profil.“ Na rozdiel od tzv. umelého koryta vodného toku, ktoré je upravené, alebo umelo vytvorené vodnými dielami.³³

V pochybnostiach o hranici vodného toku alebo o tom, či v konkrétnom prípade ide o prirodzené koryto vodného toku, stanoví § 44 ods. 3 právomoc obecného úradu obce s rozšírenou pôsobnosťou (§ 106 ods. 1 vodného zákona) zahájiť z moci úradnej (§ 126 ods. 8 vodného zákona) konanie a rozhodnúť o nich.

Ako bolo uvedené vyššie, platná právna úprava oddeľuje koryto vodného toku od vody v ňom tečúcej. Koryto vodného toku je tak pozemkom, vecou v právnom slova zmysle a teda i predmetom vlastníctva. Na rozdiel od vody samotnej, ktorú ako jednu zo zložiek životného prostredia³⁴ vodný zákon z predmetu vlastníctva vylučuje a prehlasuje, že povrchové ani podzemné vody nie sú súčasťou ani príslušenstvom pozemku, na ktorom alebo pod ktorým sa vyskytujú (§ 3 ods. 1). To ale platí iba do okamihu, než je určité množstvo vody z povrchových alebo podzemných vôd odobrané (§3 ods. 2). Odobratím stráca voda povahu neovládateľnej a nesamostatnej zložky životného prostredia, prestáva byť vecou bez pána (res nullius)³⁵ a stáva sa vecou v právnom slova zmysle. Originárnym vlastníkom vody sa stáva subjekt, ktorý vodu odobral ako oprávnený v zmysle § 8 vodného zákona, teda ako osoba, ktorej svedčí právo z platného povolenia k nakladaniu s povrchovými alebo podzemnými vodami, ako oprávnený podľa predchádzajúcich právnych predpisov,³⁶ či v prípadoch, kedy povolenie nie je potrebné.³⁷ Vlastníctvo odobratých vôd nadobúda ďalej i osoba, ktorá ich odobrala bez povolenia, respektíve v rozpore s ním.³⁸ Objavujú sa ale

³² Srov. DROBNÍK, J., op. cit., s. 165

³³ Srov. PUNČOCHÁŘ, P., Zákon o vodách č. 254/2001 Sb., v úplném znění k 23. lednu 2004 s rozšířeným komentářem. 3. vyd. se změnami. Praha: Sondy, 2004, s. 118

³⁴ Zložky životného prostredia demonštratívne vypočítava § 2 zákona č. 17/1992 Sb. o životnom prostredí v znení neskorších zmien.

³⁵ Srov. Dôvodovú správu k vodnému zákonu č. 254/2001 Sb., snemovní tisk č. 688, 3. volebné obdobie, dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=688>

³⁶ Napr. predchádzajúce vodné zákony č. 11/1995 Sb. a č. 138/1973 Sb.

³⁷ Prevažne v rámci obecného nakladania s vodami podľa § 6 vodného zákona.

³⁸ Viz. HORÁČEK Z., op. cit., str. 20

i názory, ktoré neoprávnenému odberateľovi vlastnícke právo upierajú a priznávajú iba držbu.³⁹

Zatiaľ čo spôsobilosť odobratých vôd byť predmetom vlastníctva nebola v minulosti spochybňovaná, v prípade prirodzene sa vyskytujúcich vôd v teórii zhoda nepanovala.⁴⁰ Prispela k tomu i absencia výslovnej úpravy vlastníctva povrchových a podzemných vôd v predošlom vodnom zákone (č. 138/1973 Sb.), ako aj skutočnosť, že Ústava⁴¹ samostatnej Českej republiky neprevzala ustanovenie, ktoré by podobne ako ústavný zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československej socialistickej republiky (ďalej iba Ústava ČSSR), prehlásila vodné toky za výlučný majetok štátu.⁴² A hoci platný vodný zákon zmienené teoretické rozpory vyriešil v prospech úvahy, že prirodzene sa vyskytujúce povrchové a podzemné vody sú neovládateľné a nesamostatné predmety vylúčené z predmetu vlastníctva, javí sa jeden argument zástancov opačného postoja ako mimoriadne silný. Ten tvrdí, že ak sú hlavným dôvodom zvláštneho právneho statusu vôd v prírodnom prostredí ich fyzikálne vlastnosti, nie je možné, aby niektoré druhy vôd mali odlišnú právnu povahu a teda boli predmetom vlastníctva iba pre svoj odlišný obsah minerálnych látok.⁴³ Čo je v platnom právnom poriadku prípad výhradného štátneho vlastníctva vôd, ktoré sú vyhradenými nerastmi podľa § 3 zákona č. 44/1988 Sb. banský zákon, v znení neskorších zmien.⁴⁴ Ak zákon stanoví, že určitá vec, v tomto prípade voda, nemôže byť vlastníctvom nikoho, no v prípade, že má niektoré zvláštne vlastnosti, stáva sa vlastníctvom štátu, dostáva sa do rozporu so základným princípom obsiahnutým v čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd stanovujúcim, že vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a požíva rovnakú ochranu.⁴⁵ Teóriou navrhované koncepčné riešenie tohto problému predstavuje zjednotiť režim všetkých druhou vôd, čo do možnosti ich vlastníctva.⁴⁶

³⁹ KINDL, M. Poznámka k vlastníctví vod. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva 136/2, Academia, Praha 1997, s. 187

⁴⁰ Viz. napr. KINDL, M., Poznámka k vlastníctví vod. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva 136/2, Academia, Praha 1997; KRECHT, J. Poznámka k vlastníctví vod. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva 136/6, Academia, Praha 1997

⁴¹ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v znení neskorších zmien (ďalej iba Ústava)

⁴² Srov. čl. 8 Ústavy ČSSR

⁴³ Srov. KUSÁK, M., Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. České právo životního prostředí. 2005, s. 18

⁴⁴ Do prijatia zákona č. 164/2001 Sb. kúpeľný zákon sa zmieňovaný rozpor týkal i prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd, ktoré boli § 47 zákona č. 20/1966 Sb., o starostlivosti o zdravie ľudu prehlásené za štátne vlastníctvo.

⁴⁵ Srov. ZACHARIÁŠ, J., Poznámky k odnímání vlastníctví. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva 136/7, Academia, Praha 1997, s. 619

⁴⁶ Srov. KUSÁK, M., op. cit., s. 18

Rovnako ako je v súčasnosti v zásade vyriešené vlastníctvo vôd, je vyriešené i vlastníctvo koryt vodných tokov. Každé koryto vodného toku je pozemkom a má svojho vlastníka, ktorým je v prevažnej miere štát. Tento stav má svoj pôvod v ustanovení § 31 ods. 1 vodného zákona č. 138/1973 Sb., ktoré prehlásilo za súčasť vodného toku⁴⁷ i jeho koryto. Spoločne so znením čl. 8 Ústavy ČSSR znamenali zoštátnenie všetkých pozemkov tvoriacich korytá vodných tokov. Ústava samostatnej českej republiky tak od 1.1.1993 pripúšťa, aby pozemky tvoriace korytá vodných tokov vlastnil ktokoľvek.⁴⁸ I nadobudnutím účinnosti súčasného vodného zákona ostali prevažne vo vlastníctve Českej republiky. Výnimku predstavovali pozemky tvoriace korytá vodných tokov, ktoré neboli ku dňu účinnosti vodného zákona vedené v katastri nehnuteľností ako samostatné parcely s druhom pozemku vodná plocha a ktoré sa stali podľa predchádzajúceho vodného zákona č. 138/1973 Sb. štátnym vlastníctvom. Podľa ustanovenia § 127 ods. 5 vodného zákona vlastnícke práva k týmto pozemkom prešli na vlastníkov pozemkov evidovaných v katastri nehnuteľností, na ktorých tieto korytá ležia za predpokladu, že do šiestich mesiacov⁴⁹ od účinnosti vodného zákona neoznámili príslušnému vodoprávnemu úradu, že s prechodom nesúhlasili.⁵⁰ V takom prípade ostal ich vlastníkom štát. V súčasnosti nie je Česká republika obmedzená v prevode týchto pozemkov žiadnou obecnou klauzulou. V právnom poriadku ale existujú i zákony⁵¹, ktoré zakazujú prevod niektorých pozemkov (vrátane pozemkov pokrytých vodami a koryt vodných tokov) na neštátne subjekty.⁵²

Voda ako vo svojej podstate neovládateľný živý neustále mení koryto vodného toku. Nezriedka sa stáva, že dokonca svoje doterajšie koryto úplne opustí a vytvorí si nové. Týmto dochádza k zásahom do majetkovo-právnych vzťahov nielen vlastníka koryta samotného, ale i vlastníkov pozemkov a iných nehnuteľností s korytom vodného toku susediacich. Riešenia načrtnutých situácií ponúka jednak vodný zákon a po novom i zákon č. 89/2012 Sb., občiansky zákonník.

Ustanovenie § 45 vodného zákona rieši situácie, kedy vplyvom prírodných síl pri povodni opustí vodný tok svoje koryto a vznikne tak koryto nové. Vlastníci pozemkov,

⁴⁷ Definícia vodného toku zákona 138/1973 Sb. znela: „Vodné toky sú vody trvalo tečúce po zemskom povrchu medzi brehmi buď v koryte prirodzenom, ako bystriny, potoky, rieky, alebo v koryte umelom, ako prieplyvy, vodné kanály, nádrže a pod., alebo vody nachádzajúce sa v slepých ramenách vodných tokov, vrátane ich koryt.“

⁴⁸ Srov. PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda, II. Díl. Ústavní právo České republiky. 1. Úplné vydanie. Praha: Leges, 2011, s. 540

⁴⁹ Lehota skončila 30.6.2002

⁵⁰ Srov. PEKÁREK, M., op. cit., s. 410

⁵¹ Ide napríklad o zákon o ochrane prírody a krajiny, či zákon č. 222/1990 Sb., o zaisťovaní obrany Českej republiky.

⁵² Srov. PEKÁREK, M., op. cit., s. 410

správca vodného toku i oprávnení k nakladaniu s vodami, ktorí sú dotknutí novým stavom, môžu žiadať spoločne alebo jednotlivo vodoprávny úrad, v tomto prípade obecný úrad obce s rozšírenou pôsobnosťou (§ 106 ods. 1 vodného zákona), o povolenie vrátiť vodný tok do pôvodného koryta (§ 45 ods. 1). K navráteniu je potrebné povolenie podľa ustanovenia § 14 ods. 1 písm. e). V praxi ale prevažujú prípady, kedy vrátenie vodného toku do pôvodného koryta vyžaduje zriadenie vodného diela. Preto po udelení povolenia podľa § 14 bude musieť nasledovať povolenie podľa ustanovenia § 15 k jeho zriadeniu.⁵³ Z povolenia oprávnené subjekty uskutočňujú navrátenie na vlastné náklady. Štát môže podľa ustanovenia § 102 vodného zákona žiadateľom na obnovu koryta po povodni prispieť, avšak na tento príspevok právny nárok neexistuje. Právo na obnovu zaniká po troch rokoch (prekluzívna lehota) od roku, v ktorom došlo k zmene (§ 45 ods. 4).

V ustanovení § 45 ods. 2 počíta vodný zákon i s alternatívou, že sa pôvodný stav koryta vodného toku neobnoví. V takom prípade stanoví zákon povinnosť štátu vykúpiť pozemok pôvodného alebo nového koryta vodného toku za predpokladu, že vlastník dotknutého pozemku mu tento pozemok ponúkne. Povinnosť k výkupu ponúknutých pozemkov má štát i v prípade, že dotknuté osoby (podľa § 45 ods. 1) o obnovu pôvodného koryta vôbec neusilovali.⁵⁴ Zákon vylúčil možnosť výkupu pozemkov vo vlastníctve obcí.

Vodný zákon s ustanovení § 45 ods. 3 počíta i s alternatívou, kedy vodoprávny úrad nepovolí vo verejnom záujme navrátenie vodného toku do pôvodného koryta. Ak nastane takáto situácia, môžu sa vlastníci dotknutých pozemkov domáhať odškodnenia podľa § 45 ods. 2, čím sa rozumie výkup pozemkov do vlastníctva štátu. Ostatným oprávneným k nakladaniu s vodami, dotknutým týmto rozhodnutím, náleží primeraná náhrada. Právo na odškodnenie zaniká po troch rokoch (prekluzívna lehota) od roku, v ktorom došlo k zmene (§ 45 ods. 4). Právo na primeranú náhradu sa podľa obecných právnych predpisov premlčí.⁵⁵

K zmenám koryta vodného toku dochádza často i inými, menej dramatickými spôsobmi, než tým, že vodný prúd celkom opustí svoje doterajšie koryto. Ide o situácie, na ktoré pamätá občiansky zákonník vo svojich ustanoveniach § 1068 až 1071.

Ustanovenie § 1068 upravuje tzv. naplaveninu⁵⁶ tak, že zemina pozvoľna naplavená na breh patrí vlastníkovi pobrežného pozemku. To platí i o prírastkoch, ktoré vznikli pôsobením vetra alebo iných prírodných síl (§ 1068 veta 2.). Výkladom sa ďalej odvodzuje, že musí ísť o vodu prirodzene tečúcu a že je nerozhodné, či sa jedná o naplaveninu vertikálnu

⁵³ Srov. PUNČOCHÁŘ, P., op. cit., s. 119

⁵⁴ Srov. HORÁČEK Z., op. cit., s. 143

⁵⁵ Srov. Tamtiež, s. 143

⁵⁶ Lat. allusio

na pozemok alebo horizontálnu k pozemku. Pri naplavenine pod úrovňou normálnej hladiny ide iba o nános riečiska.⁵⁷ Ustanovenie § 1068 je bezproblémovo aplikovateľné na prípady, kedy je vodou zemina naplavená na povrch určitej parcely. Neberie však do úvahy skutočnosť, že pozemky, resp. parcely ako individuálne vymedzené časti zemského povrchu ohraničené hranicami, bezprostredne susedia s ďalšími pozemkami. V prípade, kedy bude naplavenina k pozemku priplavená a zväčší jeho plochu, stane sa tak na úkor susedného pozemku, spravidla pozemku koryta vodného toku, ktorý má však tiež svojho vlastníka. A jemu sa pozemok a rovnakú výmeru, o ktorú sa brehový pozemok zväčšil, zmenší. Otázku vyrovnania medzi vlastníkami ale § 1068 nerieši.⁵⁸

Druhým prípadom zmeny koryta vodného toku upraveným v § 1069 občianskeho zákonníka je tzv. strž.⁵⁹ Ide o situáciu, kedy vodný tok odplaví veľkú a rozoznatelnú časť pozemku k inému brehu. Táto časť sa stáva súčasťou pobrežného pozemku za predpokladu, že pôvodný vlastník k odplavenému pozemku neuplatní v prekluzívnej lehote jedného roku svoje právo. Na tomto mieste sa ale naskytá otázka, či je prípad strže v praxi vôbec reálny. Pri zvýšenom prietoku vody, ktorý by bol schopný odrhnúť veľkú časť pozemku, je iba ťažko predstaviteľné, aby vodný tok túto časť preniesol k inému pozemku v celku. Spravidla dochádza k rozrušeniu a rozptýleniu zeminy vo vode a jej prípadnému vyplaveniu. Pôvodný vlastník by tak iba s ťažkosťami mohol tvrdiť, že ide o jeho časť pozemku.⁶⁰ Ponúka sa tak i odpoveď, že i prípady domnejšej strže predstavujú v skutočnosti vždy zmenu koryta vodného toku naplaveninou.⁶¹

V ustanovení § 1070 občianskeho zákonníka spočíva ešte úprava situácií, kedy vodný tok oddelí od pozemku jeho časť ako ostrov. Zákon tak kauzisticky rieši prípad, kedy *„voda vodného toku vytvorí dve ramená – okrem pôvodného koryta vytvorí nové, a to cez pozemok, ktorý bol doteraz celistvým pozemkom pri vodnom toku. Časť pozemku sa tak ocitne medzi oboma ramenami (ostrov).“*⁶² Vlastníctvo vzniknutého ostrova priznáva zákon vlastníkovi pôvodného pozemku. V ostatných prípadoch vzniku „skutočného ostrova“, ktorý vznikol uprostred vodného toku naplaveninou neznámeho pôvodu, či pôsobením iných

⁵⁷ Viz. SPÁČIL, J. a kol. Občianský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 286

⁵⁸ Srov. FRANKOVÁ, M., op. cit., s. 222

⁵⁹ Lat. avulsio

⁶⁰ Srov. FRANKOVÁ, M., op. cit., s. 222

⁶¹ K tomu tiež viz. PEKÁREK, M., op. cit., s. 412

⁶² FRANKOVÁ, M. a kol., op.cit. str. 222

prírodných síl (napr. vetra, vulkanickej činnosti), náleží vlastníctvo ostrova vlastníkovi koryta vodného toku (§ 1070 ods. 2).⁶³

Občiansky zákonník ešte v § 1071 dodáva, že koryto vodného toku rozšírené stržou alebo umenšené vznikom ostrova, ostáva vlastníctvom vlastníka pôvodného koryta vodného toku.⁶⁴

Pôvodcom vyššie uvedených zmien koryt vodných tokov boli prírodné vplyvy a sily. Vodný zákon počíta i s vplyvmi, ktoré majú pôvod v ľudských aktivitách alebo v ich absenciách tam, kde s nimi zákon počíta. Na zmeny koryt vodných tokov v dôsledku ľudskej činnosti je zameraný § 46 vodného zákona, ktorý obsahuje škálu zákazov určených všeobecne každému a pri tom nerozlišuje medzi prirodzenými a upravenými korytami vodných tokov.⁶⁵ Ten zakazuje: „*meniť smer, pozdĺžny sklon a priečny profil koryta vodného toku, poškodzovať brehy, ťažiť z koryt vodných tokov zemínu, piesok alebo nerasty a ukladať do vodných tokov predmety, ktorými by mohlo dôjsť k ohrozeniu plynulosti odtoku vody, zdravia alebo bezpečnosti, ako i ukladať takéto predmety na miestach, z ktorých by mohli byť splavené do vody.*“ Uvedené zákazy sa podľa § 46 ods. 2 nevzťahujú na činnosti uvedené v ods. 1, ktoré sú realizované na základe povolenie udeleného podľa § 14, stavebného povolenia k vodným dielam podľa § 15 a ohlásení vodných diel a vodohospodárskych úprav podľa § 15a a taktiež na činnosti, ku ktorým dáva vodoprávny úrad súhlas podľa § 17 vodného zákona.⁶⁶ Ich nedodržaním sa fyzická osoba dopustí priestupku podľa § 116 ods. 1 písm. l) vodného zákona, za čo jej hrozí pokuta do 50 000 Kč (§ 116 ods. 2 písm. b)) a právnické alebo podnikajúca fyzická osoba deliktu podľa § 125a ods. 1 písm. n) s možnou pokutou až do výšky 500 000 Kč. (§ 125a ods. 2 písm. n)).

2.3 Obmedzenie vlastníckeho práva k pozemkom spojených s vodnými tokmi

2.3.1. K vlastníckemu právu a jeho obmedzeniu všeobecne

Vlastnícke právo je subjektívnym vecným právom určitého subjektu k určitej konkrétnej veci. Jeho obsahom je oprávnenie vec držať, užívať, brať z nej plody a iné úžitky a nakladať s ňou. Na druhej strane uvedeným oprávneniam zodpovedá povinnosť všetkých ostatných osôb do vlastníckých práv nezasahovať, pôsobí proti každému. Vlastnícke právo predstavuje právo ovládať svoju vec vlastnou mocou, nezávislou na moci kohokoľvek

⁶³ Srov. SPÁČIL, J., op. cit., s. 288

⁶⁴ Srov. tamtiež str. 289

⁶⁵ Viz. PEKÁREK, M., Pozemkové právo, str. 412

⁶⁶ Srov. HORÁČEK Z., str. 144

iného.⁶⁷ V Českej republike požíva vlastnícke právo ochrany ako základné ľudské právo, keďže Listina⁶⁸ v čl. 11 ods. 1 prehlasuje, že „každý má právo vlastniť majetok“ a „vlastnícke právo má rovnaký zákonný obsah a ochranu.“ Zároveň sa Listina prikláňa ku koncepcii vlastníctva ako sociálnej funkcie⁶⁹, keď v čl. 11 ods. 2 stanoví, že vlastníctvo zaväzuje. Konštatovaním „nesmie byť zneužitý na ujmu práv druhých alebo v rozpore s zákonom chránenými obecnými záujmami“ a „jeho výkon nesmie poškodzovať ľudské zdravie, prírodu a životné prostredie nad mieru stanovenú zákonom“ zároveň ústavodarca vyjadril tzv. vnútorné (pojmové) obmedzenie vlastníckeho práva.⁷⁰ Pre vlastnícke právo sú však typické ešte i tzv. vonkajšie (skutočné) obmedzenia. Ide o prípady obmedzenia na základe zákona z dôvodu určitého obecného záujmu a to o vyvlastnenie a nútené obmedzenie vlastníckeho práva podľa čl. 11 ods. 4 Listiny, obmedzenia stanovené zákonmi pre riadny výkon štátnej správy a obmedzenia stanovené zákonmi z dôvodu obecných záujmov nad rámec zásady, že vlastníctvo zaväzuje. Pre vnútorné i vonkajšie obmedzenia vlastníckeho práva platí povinnosť vlastníka ich strieť. V opačnom prípade by sa nejednalo o výkon práva, ale o protiprávne jednanie.⁷¹

Obmedzenia vlastníckeho práva možné členiť i z iných hľadísk. Napr. podľa intenzity obmedzenia sa rozlišuje odňatie vlastníckeho práva a nútené obmedzenie vlastníckeho práva v užšom zmysle. Vyvlastnením sa rozumie „odňatie vlastníctva proti vôli vlastníka dovoľené právom a jeho prechod na vlastníka iného.“⁷² Núteným obmedzením je zase oprávnený zásah do výkonu vlastníckeho práva proti vôli vlastníka, pričom vlastníctvo samo na iného neprechádza.⁷³ Podmienky, za ktorých je vyvlastnenie možné stanoví Listina v čl. 11 ods. 4 a sú nimi verejný záujem, vyvlastňovací zákon a náhrada. Obecným vyvlastňovacím zákonom k nehnuteľnostiam a teda i k pozemkom je zákon č. 184/2006 Sb., o odňatí alebo obmedzení vlastníckeho práva k pozemku alebo k stavbe v znení neskorších zmien (zákon o vyvlastnení).

Ďalším hľadiskom, podľa ktorého teória rozlišuje obmedzenia vlastníckeho práva predstavuje povaha ukladanej povinnosti. Takto poznáme štyri druhy povinností, a to

⁶⁷ Srov. napr. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., Občanské právo hmotné. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2005, s. 318-322

⁶⁸ Listina základných práv a slobôd, vyhlásená uznesením Predsedníctva Českej národnej rady č. 2/1992 Sb. ako súčasť ústavného poriadku Českej republiky (ďalej iba Listina).

⁶⁹ Viz. WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. Listina základných práv a slobôd. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, s. 311

⁷⁰ Bližšie srov. KOCOUREK, T.: Omezení vlastníckého práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí. Praha: Leges, 2012, s. 19 a n.

⁷¹ Srov. KUSÁK, M., op. cit., s. 7

⁷² PAVLÍČEK, V., op. cit., s. 545

⁷³ Srov. Tamtiež.

povinnosť niečo dať, povinnosť niečo konať, povinnosť zdržať sa nejakého konania a povinnosť niečo strpieť.⁷⁴

V neposlednom rade triedime obmedzenia vlastníckeho práva i podľa toho, či musí byť za obmedzenie poskytnutá náhrada alebo nie. Rozlišujeme obmedzenia prípustné bez náhrady a prípustné iba pri poskytnutí náhrady.⁷⁵ Náhrada sa spravidla neposkytuje za obmedzenia vnútorné. Náleží za obmedzenia vonkajšie (v hore uvedenom zmysle). Nedoriešenou ostáva otázka náhrad u vecných bremien uložených zákonom.⁷⁶

V nasledujúcich častiach sa práca venuje obmedzeniam vlastníckeho práva k pozemkom spojených s vodami z pohľadu dvoch posledne menovaných hľadísk.

2.3.2. Povinnosti vlastníkov pozemkov, na ktorých sa nachádzajú korytá vodných tokov

Verejnoprávne obmedzenia vlastníckeho práva k pozemkom,⁷⁷ na ktorých sa nachádzajú korytá vodných tokov, stanoví vodný zákon v ustanovení § 50. No ako vyplynie z nasledujúceho výkladu, zďaleka nie iba tam.

Vodný zákon síce mlčí v otázke stanovenia povinnosti vlastníkom dotyčných pozemkov niečo dať, zastupujú ho však iné predpisy. Ako príklad možno uviesť zákony stanovujúce daňové zaťaženie vlastníka, predovšetkým daň z nehnuteľností.⁷⁸

Povinnosti niečo konať už ale § 50 vodného zákona obsahuje. Ide konkrétne o:

a) „*udržiavať brehy koryta vodného toku v stave potrebnom k zaisteniu neškodného odtoku vody, odstraňovať prekážky a cudzorodé predmety vo vodnom toku, s výnimkou nánosov...*“ (§ 50 písm. b)) Zákon tak stanovuje povinnosť odstraňovať z koryta prekážky a predmety, ktoré sa doň dostali pôsobením prírodných síl, napr. splavením alebo ľudským pričinením.⁷⁹ Z veľkej časti sa tieto povinnosti prekrývajú s činnosťami, ktoré správca vodného toku zaistuje v rámci starostlivosti o koryto vodného toku podľa § 47 ods. 2, písm. b). Prerozdelenie týchto povinností medzi vlastníkov a správcu vodného toku tak prebieha na základe odpovede na otázku, či spomenuté činnosti znamenajú vynaloženie zvláštnych nákladov, špeciálnu odbornú spôsobilosť, či použitie špeciálnej techniky. V prípade, že áno, je povinným správca vodného toku. Typicky k odstraňovaniu nánosov v koryte vodného toku.

⁷⁴ Viz. BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A.: Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 117

⁷⁵ Srov. KUSÁK, M., op. cit., s. 8

⁷⁶ K tomu srov. napr. DROBNÍK, J., op. cit. str. 82-83

⁷⁷ Podľa ustanovenia § 126 ods. 1 používa vodný zákon termín „vlastník“ i pre osobu, na ktorú vlastník preniesol práva alebo povinnosti a ktorej svedčí právo hospodárenia. V uvedenom zmysle termín „vlastník“ používa i táto práca.

⁷⁸ Ustanovenie § 2 zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nehnuteľných vecí, v znení neskorších zmien ale z predmetu dane z pozemkov vyníma pozemky, ktoré sú vodnou plochou.

⁷⁹ Srov. PUNČOCHÁŘ, P., op. cit., s. 134

V pochybnostiach rozhoduje Ministerstvo poľnohospodárstva alebo príslušný vodoprávny úrad (§ 53 vodného zákona).

b) „ohlasovať správcovi vodného toku zjavné nedostatky v koryte vodného toku.“ (§ 50 písm. d)) Z citovaného ustanovenia nevyplýva pre vlastníka pozemku povinnosť sledovať stav vodného koryta kontinuálne. To vykonáva správca vodného toku podľa § 47 ods. 2 písm. a). Vlastník pozemku oznamuje iba na prvý pohľad viditeľné, zjavné nedostatky.⁸⁰

c) „umožniť vodoprávnemu úradu⁸¹, Českej inšpekcii životného prostredia, ako i správcovi vodného toku výkon ich oprávnení.“ (§ 50 písm. f)). Vlastníci pozemkov, na ktorých sa nachádza koryto vodného toku sú povinní umožniť správcovi vodného toku výkon jeho oprávnení uvedených v § 49 vodného zákona. Správcovia vodných tokov sú oprávnení vstupovať v nevyhnutnom rozsahu na tieto pozemky za predpokladu, že k tomu nie je treba povolenie podľa zvláštnych právnych predpisov (§ 49 ods. 1 písm. a)) a požadovať predloženie povolení a súhlasov vydaných vodoprávnym úradom⁸² a kontrolovať ich dodržiavanie (§ 49 ods. 1 písm. c)). V prípade, že správca zistí nedostatky alebo povinná osoba povolenie či súhlas nepredloží, môže dať podnet vodoprávnemu úradu k zahájeniu vodoprávneho dozoru⁸³ podľa § 110 vodného zákona.⁸⁴

Okrem správcov sú oprávnené vykonávať na cudzích pozemkoch svoje oprávnenia i vodoprávne úrady a Česká inšpekcia životného prostredia v rámci tzv. vodoprávneho dozoru. Ten upravuje vodný zákon v svojich ustanoveniach § 110, 111 a 112. Vodoprávnym dozorum sa rozumie kontrola dodržiavania ustanovení vodného zákona a predpisov podľa neho vydaných vodoprávnymi úradmi, kontrola týmito úradmi vydaných rozhodnutí a opatrení všeobecnej povahy a ukladanie opatrení k odstráneniu zistených nedostatkov (§ 110 ods. 1,2). Česká inšpekcia životného prostredia je v rámci vodoprávneho dozoru činná na zákonom vymenovaných úsekoch⁸⁵ a plní ďalšie úlohy podľa vodného zákona (§ 112 ods. 1). Ministerstvo poľnohospodárstva a Ministerstvo životného prostredia ešte nad rámec

⁸⁰ Viz. HORÁČEK Z., op. cit., s. 154

⁸¹ Vodoprávne úrady sú podľa § 104 ods. 2 vodného zákona: obecné úrady, obvodné úrady na území vojenských obvodov, obecné úrady obcí s rozšírenou pôsobnosťou, krajské úrady, Ministerstvo poľnohospodárstva a životného prostredia ako ústredné vodoprávne úrady (§ 108 vodného zákona).

⁸² Napr. povolenie k odberu povrchových vôd, povolenie k vypúšťaniu odpadných vôd do vôd povrchových, súhlas vodoprávneho úradu k realizácii stavby na pozemku, na ktorom sa nachádza vodné dielo.

⁸³ K vodoprávnemu dozoru srov. výklad nižšie.

⁸⁴ Srov. HORÁČEK Z., op. cit. s. 152

⁸⁵ Podľa § 112 ods. 1 vodného zákona ide o úseky nakladania s povrchovými alebo podzemnými vodami, ochrany vôd vrátane jej ochrany pri prevádzkovaní plavby, havárií ohrozujúcich akosť vôd, vodných diel určených k zneškodňovaniu znečistení v odpadných vodách alebo k ich vypúšťaniu do vôd povrchových alebo podzemných alebo do kanalizácií, ochrany vodných pomerov a vodných zdrojov, uvádzania vypúšťania odpadných vôd do vôd povrchových alebo podzemných do súladu s požiadavkami zákona v prípadoch vyžadujúcich zvláštnu pozornosť.

uvedeného v rámci tzv. vrchného vodoprávneho dozoru kontrolujú uplatňovanie vodného zákona a predpisov podľa neho vydaných vodoprávnymi úradmi a Českou inšpekciou životného prostredia, dodržiavanie rozhodnutí vodoprávných úradov, plnenie povinností vlastníkov vodných diel, správcov vodných tokov a správcov povodí a ukladajú opatrenia potrebné k odstráneniu zistených nedostatkov (§ 111 ods. 1, 2).

Povinnosti vlastníka zdržať sa nejakého jednanja taktiež nie sú upravené priamo § 50, ale početnými ďalšími ustanoveniami vodného zákona. Typicky sa jedná o zákazy každého druhu a prípady, kedy je nejaká činnosť dovolená iba na základe kladného rozhodnutia príslušného orgánu štátnej správy.⁸⁶ Tak zákazy vypočítané v § 46 vodného zákona určené k ochrane vodných tokov a ich koryt sa vzťahujú i na vlastníkov pozemkov, na ktorých sa koryto vodného toku nachádza. Správne akty⁸⁷, ktorými vodný zákon podmieňuje výkon niektorých oprávnení vlastníka pozemkov sú povolenie, súhlas a vyjadrenie.

Povolenie sa vydáva v konaní o žiadosti⁸⁸ podľa správneho poriadku a vodoprávny úrad v ňom môže stanoviť podmienky i dobu, na ktorú sa udeľuje (§ 14 ods. 3 vodného zákona). Činnosti, ku ktorým potrebujú vlastníci pozemkov koryt vodných tokov povolenie vodoprávneho úradu, stanoví vodný zákon v § 14:

a) ťažba riečneho materiálu (štrku, bahna, kamenia) z pozemkov, na ktorých leží koryto vodného toku (§ 14 ods. 1 písm. b)). Ani k ťažbe uvedených materiálov nepotrebuje povolenie správca vodného toku a vlastník vodného diela za rovnakých predpokladov § 14 ods. 2.

b) zasypávanie odstavených ramien⁸⁹ vodných tokov (§ 14 ods. 1 písm. d)).

c) navrátenie vodného toku do pôvodného koryta podľa § 45 (§ 14 ods. 1 písm. e)).⁹⁰

d) ukladanie ťažobného odpadu do povrchových vôd (§14 ods. 1 písm. f)). Uložiť ťažobný odpad do koryt vodných tokov umožňuje zákon č. 157/2009 Sb., o nakladaní s ťažobným odpadom a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších zmien. V praxi však pôjde iba o výnimočnú možnosť, napr. pri úpravách koryt vodných tokov.⁹¹

⁸⁶ Srov. KUSÁK, M., op. cit., s. 8

⁸⁷ K pojmu správny viz. napr. HENDRYCH, D., op. cit., s. 193 a n.

⁸⁸ Vzor žiadosti o povolenie uvádza vyhláška č. 432/2001 Sb., o dokladoch žiadosti o rozhodnutí alebo vyjadrení a o náležitostiach povolení, súhlasov a vyjadrení vodoprávneho úradu.

⁸⁹ Odstaveným ramenom vodného toku je „úsek pôvodného koryta tohto vodného toku na oboch koncoch oddelený od nového (prevažne upraveného) koryta vodného toku uzávermi. Voda v odstavenom ramene vodného toku samovoľne korešponduje s vodou v hlavnom koryte alebo je prietok vody ramenom a hladina vody v ňom umelo riadená.“ Viz. HORÁČEK Z., op. cit., s. 52

⁹⁰ K tomu srov. výklad v časti 2.2 tejto práce.

⁹¹ Srov. HORÁČEK Z., op. cit., s. 52

V prípade vykonávania niektorej z vyššie uvedených činností bez platného povolenia vodoprávneho úradu alebo v rozpore s ním, dopustí sa fyzická osoba priestupku podľa § 116 ods. 1 písm. c) s možnosťou pokuty do výšky 100 000 Kč (§ 116 ods. 2 písm. c)) a právnická alebo podnikajúca fyzická osoba správneho deliktu podľa § 125a ods. 1 písm. c) s možnou sankciou až do výšky 500 000 Kč (§125a ods. 2 písm. c)).

Súhlas vodoprávneho úradu je podľa ustanovenia § 17 ods. 1 vodného zákona potrebný k stavbám, zariadeniam alebo činnostiam, ku ktorým nie je treba povolenie, ktoré ale môžu ovplyvniť vodné pomery. O súhlas tak musia požiadať⁹² i vlastníci pozemkov, na ktorých sa nachádzajú koryta vodných tokov, ktorí by chceli realizovať stavby alebo zariadenia vodné pomery ovplyvňujúce. Vodoprávny úrad je oprávnený vo vydanom súhlase stanoviť podmienky i dobu, na ktorú sa súhlas udeľuje (§17 ods. 2). Uskutočňovanie zámeru vyžadujúceho súhlas bez jeho udelenia klasifikuje vodný zákon v prípade fyzických osôb ako priestupok (§ 116 ods. 1 písm. e)) a stanoví zaň pokutu do čiastky 100 000 Kč (§ 116 ods. 2 písm. c)) a v prípade právnických a podnikajúcich fyzických osôb ako správny delikt (§125a ods. 1 písm. e)), za ktorý stanoví pokutu do výšky 500 000 Kč (§125a ods. 2 písm. c)).

O vyjadrenie vodoprávneho úradu podľa § 18 vodného zákona má právo požiadať⁹³ každý (teda i vlastník pozemku, na ktorom sa nachádza koryto vodného toku), kto hodlá umiestniť, uskutočniť, zmeniť alebo odstrániť stavbu či zariadenie alebo uskutočňovať iné činnosti schopné ovplyvniť vodné pomery, energetický potenciál, akosť alebo množstvo povrchových alebo podzemných vôd. Po dostatočnom doložení zámeru sa vodoprávny úrad vyjadří, či je tento zámer z hľadiska vodným zákonom chránených záujmov možný, prípadne za akých podmienok (§ 18 ods. 1). Vyjadrenie nie rozhodnutím v správnom konaní a nenahrádza povolenie alebo súhlas vydaný podľa vodného zákona (§ 18 ods. 3). Subsidiárne sa vyjadrenie podľa vodného zákona riadi ustanovením § 139 správneho poriadku⁹⁴ o predbežnej informácii. Vodoprávny úrad tak môže platnosť vyjadrenia časovo i obmedziť a vyjadrenie prestáva platiť, ak došlo k zmene okolností rozhodných pre jeho obsah alebo ak sa dostalo do rozporu s právnym predpisom, ktorý sa stal účinným po jeho vydaní. V prípade,

⁹² Vzor žiadosti o súhlas uvádza vyhláška č. 432/2001 Sb., o dokladoch žiadosti o rozhodnutí alebo vyjadrení a o náležitostiach povolení, súhlasov a vyjadrení vodoprávneho úradu.

⁹³ Vzor žiadosti o vyjadrenie uvádza vyhláška č. 432/2001 Sb., o dokladoch žiadosti o rozhodnutí alebo vyjadrení a o náležitostiach povolení, súhlasov a vyjadrení vodoprávneho úradu.

⁹⁴ Zákon č. 500/2004 Sb., správny poriadok, v znení neskorších zmien (ďalej iba správny poriadok)

že bolo vyjadrenie vydané na základe nepravdivých, neúplných či skreslených údajov alebo údajov žiadateľom zmlčaných, je neplatné od počiatku (§ 139 ods. 4 Správneho poriadku).⁹⁵

Konečne povinnosť vlastníka pozemku, na ktorom sa nachádza koryto vodného toku niečo strpieť je hojne zastúpená tak v § 50 ako aj v iných ustanoveniach vodného zákona:

a) strpieť na svojom pozemku už existujúce prirodzené koryto vodného toku (§ 50 písm. h)). Hoci je vo vodnom zákone uvedená povinnosť strpieť na pozemku koryto vodného toku, chýba výslovná povinnosť strpieť vlastný vodný tok. Táto sa ale odvodzuje z definície vodného toku ako prírodného fenoménu podľa § 43 i z povinností uložených v § 46 všeobecne každému, vrátane vlastníkov pozemkov.⁹⁶

b) „*strpieť na svojom pozemku brehovú porast, ako i všeobecné nakladanie s vodami vo vodnom toku*“ (§ 50 písm. a)). Povinnosť sa týka drevných porastov rastúcich na brehu vodného toku odo dna až po brehovú čiaru, ktoré zodpovedajú potrebám vodného toku, stabilizácií jeho koryta a jeho prietoku. A hoci je vlastníkom pozemku i vlastníkom brehových porastov, zasahovať do nich smie fakticky len v prípade ich vysádzania na základe povolenia (§ 14 ods. 1 písm. a)) a v prípade ich výrubu, ak správca vodného toku nebude mať námietky.⁹⁷ Vodný zákon stanoví v tom istom ustanovení i povinnosť strpieť všeobecné nakladanie s povrchovými vodami vo vodnom toku. Všeobecné nakladanie s vodami vymedzuje zákon v ustanovení § 6, ako odoberanie povrchovej vody alebo iné nakladanie s ňou⁹⁸ pre vlastnú potrebu, ak k tomu nie je potrebné zvláštne technické zariadenie. Môže tak činiť každý za predpokladu, že nebude dochádzať k ohrozovaniu akosti alebo zdravotnej nezávadnosti vôd, k narušovaniu prírodného prostredia, zhoršovaniu odtokových pomerov, poškodzovaniu brehov, vodných diel, zariadení pre chov rýb a porušovaniu práv a právom chránených záujmov iných (§ 6 ods. 3). Zároveň platí, že ide o nakladanie s vodami, ku ktorému prihladnuc k záujmom chráneným vodným zákonom, nie je potrebné povolenie vodoprávneho úradu podľa § 8.⁹⁹ Pod všeobecné nakladanie s povrchovými vodami radí § 6

⁹⁵ Bližšie napr. JEMELKA, L., PONDELÍČKOVÁ, K., BOHADLO, D. Správni řád. Komentář. 3. Vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 505 a n.

⁹⁶ Srov. PUNČOCHÁŘ, P., op. cit., s. 133

⁹⁷ Srov. Tamtiež, s. 134

⁹⁸ Formuláciou „alebo s nimi inak nakladať“ v § 6 ods. 1 je prenechaný široký rámec pre výklad toho, aké činnosti je možné ešte pod všeobecné nakladanie s vodami podradiť. Tradičný je široký výklad, ktorý už od účinnosti § 6 zákona č. 11/1955 Sb. zahŕňa kúpanie pranie, umývanie, napájanie a plavenie zvierat, vodné i letné športy. Relatívne široký výklad bol zachovávaný i v čase účinnosti predošlého vodného zákona č. 138/1973 Sb. K tomu srov. napr. KRECHT, J., MIKULE, V., *Vodohospodářské předpisy s komentářem*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1999, s. 13

⁹⁹ Viz. HORÁČEK Z., op. cit., s. 27

ods. 2 ďalej i zachytávanie povrchových vôd jednoduchými zariadeniami na jednotlivých pozemkoch a stavbách, ktoré nie sú vodným dielom podľa § 55 vodného zákona alebo zmena prirodzeného odtoku vôd za účelom ich ochrany pred škodlivými účinkami vôd, ku ktorým nie je potrebné povolenie, či súhlas vodoprávneho úradu. V súvislosti s vyššie uvedeným treba ešte dodať, že vodoprávne úrady majú právomoc v pochybnostiach rozhodnúť, či v konkrétnom prípade ide o nakladanie s vodami všeobecné, alebo podmienené rozhodnutím (§ 8 ods. 4 vodného zákona) a taktiež či jednoduché zariadenie k zachytávaniu povrchových vôd podľa § 6 ods. 2 predstavuje vodné dielo podľa § 55 (§ 55 ods. 4 vodného zákona). Prípade, že to vyžaduje verejný záujem alebo z dôvodu bezpečnosti osôb môže vodoprávny úrad všeobecné nakladanie s povrchovými vodami upraviť, obmedziť alebo zakázať rozhodnutím alebo opatrením všeobecnej povahy.¹⁰⁰

c) „*strpieť na svojom pozemku vodné diela umiestnené v koryte vodného toku, vybudované pred účinnosťou, vodného zákona*“ (§ 50 písm. c)). Vodný zákon tak rieši vodné diela zriadené v minulosti na cudzích pozemkoch podľa vtedy platných predpisov. Jedná sa o povinnosť strpieť stav, aký existoval pred účinnosťou vodného zákona a teda strpieť vodné dielo (stavbu) vybudované v koryte vodného toku a zároveň i oprávnené nakladanie s vodami v tomto diele za predpokladu, že k takémuto nakladaniu slúži. Ustanovenie bolo prijaté za účelom, aby sa vlastník pozemku nemohol na základe predpisov občianskeho práva¹⁰¹ domáhať odstránenia vodného diela na súde.¹⁰² V praxi sa taktiež vyskytovali zmluvy medzi vlastníkmi vodných diel a vlastníkmi pozemkov, na ktorých sú tieto diela umiestnené, ktoré riešili vzájomné vzťahy týchto subjektov. V prípade, že neboli vypovedané a po účinnosti vodného zákona sa s ním dostali do rozporu, stratili svoju platnosť.¹⁰³

d) *strpieť na pozemku bez súhlasu vlastníka „umiestnenie zariadení na sledovanie stavu povrchových a podzemných vôd a ekologických funkcií vodného toku, napríklad plavebných znakov a pod.“* (§ 50 písm. e)). Zo slov, že sa povinnosť ukladá „bez náhrady“ sa

¹⁰⁰ K opatreniu obecnej povahy viz. napr. KOCOUREK, T., Omezení vlastnického práva ve prospěch ochrany životního prostředí formou opatření, Časopis pro právní vědu a praxi 3/2009, Brno: Masarykova univerzita, s. 183-190

¹⁰¹ Konkrétne šlo o ustanovenie § 135c zrušeného občianskeho zákona číslo č. 40/1964 Sb. v znení neskorších zmien. To oprávňovalo vlastníka pozemku, na ktorom bolo neoprávnené zriadené stavba domáhať sa na súde jej odstránenia. Ustanovenie zakladalo širokú právomoc súdu rozhodnúť o pomeroch medzi vlastníkmi pozemkov i vlastníkmi stavieb i prikázaním stavby do vlastníctva vlastníkovi pozemku, zriadením vecného bremena alebo i inak. Podľa judikatúry dokonca prikázať zastavený pozemok (so súhlasom jeho vlastníka) do vlastníctva vlastníka stavby i proti jeho vôli (Rc 72/00 Zbierka rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu ČR). Bližšie srov. napr. FIALA, J., KINDL, M., a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. díl. 1. Vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 433 a n.

¹⁰² Srov. HORÁČEK Z., op. cit., s. 153

¹⁰³ Srov. PUNČOCHÁŘ, P., op. cit., s. 135

usudzuje , že povinnosť vlastníka pozemku, na ktorom sa nachádza vodný tok, je daná v prípade, že určité zmienené zariadenie nebude vodným dielom podľa § 55 vodného zákona alebo inou stavbou.¹⁰⁴

e) strpieť po pozemkoch, na ktorých sa nachádzajú korytá vodných tokov, priechod osôb pozdĺž vodných tokov (§ 50 písm. g)). Z tejto povinnosť sú oslobodení vlastníci pozemkov oplatených a pozemkov v zastavanom území.¹⁰⁵ Rovnako môže výnimku z tejto povinnosti povoliť vodoprávny úrad po prejednaní s príslušným správcom vodného toku rozhodnutím alebo nariadením všeobecnej povahy.¹⁰⁶

V pochybnostiach o rozsahu povinností vlastníkov pozemkov, na ktorých sa nachádzajú korytá vodných tokov, rozhoduje Ministerstvo poľnohospodárstva. Ak pochybnosť o rozsahu povinností vznikne vo vodoprávnom konaní účastníkovi, o ktorého povinnosti sa konanie vedie, rozhoduje vodoprávny úrad, ktorý toto konanie vedie (§ 53 vodného zákona).

Porušením niektorej z povinností stanovenej v § 50 vodného zákona sa vlastník pozemku, na ktorom sa nachádza koryto vodného toku, ak je ním fyzická osoba, dopustí priestupku podľa § 120 ods. 2 a ak je ním osoba právnická alebo fyzická podnikajúca, správneho deliktu podľa § 125e ods. 2. Za priestupok stanoví zákon v § 120 ods. 8 písm. c) pokutu do 20 000 Kč a za správny delikt § 125e ods. 8 písm. c) pokutu do 100 000 Kč.

Obmedzenia uvedené v § 50 vodného zákona vytyčujú medze výkonu vlastníckeho práva súvisiace s týmito pozemkami, majú všeobecný dosah, netýkajú sa iba niektorých vlastníkov. Náhrada za ne teda nenáleží žiadna.¹⁰⁷

2.3.3 Povinnosti vlastníkov pozemkov susediacich s korytami vodných tokov

Povinnosti vlastníkov pozemkov susediacich s korytami vodných tokov (tzv. brehové pozemky) stanoví vodný zákon v § 51. Podobne ako u pozemkov, na ktorých sa nachádzajú korytá vodných tokov, je na mieste podotknúť, že obmedzenia vlastníckeho práva vyplývajú aj z ďalších ustanovení vodného zákona i noriem ďalších právnych predpisov. Vlastníkov

¹⁰⁴ Viz. TUREČEK, K., Zákon o vodách č. 254/2001 Sb., v úplném znění k 1. lednu 2003 s rozšířeným komentářem a prováděcími předpisy. 2. vyd. se změnami reformou veřejné správy. Praha: Sondy, 2003, s. 101

¹⁰⁵ Viz. § 58 zákona č. 183/2006 Sb., o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, v znení neskorších zmien (ďalej iba stavebný zákon)

¹⁰⁶ Srov. HORÁČEK Z., op. cit., s. 154

¹⁰⁷ Srov. KOCOUREK, T., 2012, op. cit., str. 85

susediacich pozemkov tak ťaží daňová a prípadne i poplatková povinnosť za odňatie pozemku z poľnohospodárskeho pôdneho fondu.¹⁰⁸

Pri povinnosti zdržať sa nejakého konania možno odkázať na § 46 vodného zákona, ktorý vymenúva činnosti zakázané za účelom ochrany vodných tokov a ich korýt, so zdôraznením zákazu poškodzovať brehy vodného toku, ďalej na možnosť vodoprávneho úradu zakázať vlastníkovi pozemku susediaceho s korytom vodného toku výrub stromov a krov zabezpečujúcich stabilitu koryta vodného toku (§ 51 ods. 2 vodného zákona) a taktiež na nutnosť požiadať vodoprávny úrad o povolenie či súhlas, ak ide výkon činností týmito úkonmi podmienených. Typicky je tak súhlas vodoprávneho úradu potrebný k stavbám a zariadeniam na pozemkoch susediacich s korytom vodného toku, ak ovplyvnia vodné pomery (§ 17 ods. 1 písm. a)) a k stavbám vo vzdialenosti do 15 m od vzdušnej päty ochrannej hrádze vodného toku (§ 17 ods. 1 písm. d)).

Ustanovenie § 51 ods. 1 písm. a) stanoví povinnosť vlastníka brehového pozemku umožniť správcovi vodného toku výkon jeho oprávnení. V súvislosti s brehovým pozemkom je správca vodného toku oprávnený na tento pozemok vstupovať a po predchádzajúcom prejednaní s vlastníkom pozemok v nevyhnutnom rozsahu i inak užívať. Nevyhnutný rozsah užívania pozemkov vymedzuje ustanovenie § 49 ods. 2. U vodných tokov, ktoré sú dopravné významnými vodnými cestami najviac v šírke do 10 m od brehovej čiary, u ostatných významných vodných tokov v šírke do 8 m a u drobných vodných tokov do 6 m od brehovej čiary. Vodoprávny úrad je ale oprávnený na nevyhnutne dlhú dobu a nevyhnutné potreby stanoviť i väčšiu šírku pozemku pri vodnom toku určenú k užívaniu správcom vodného toku pri výkone jeho správy (§ 49 ods. 3). Ďalej sú správcovia z dôvodu starostlivosti o korytá vodných tokov oprávnení odstraňovať alebo vysádzať stromy a kry na pozemkoch v šírke vyššie uvedenej (§ 49 ods. 1 písm. b)) a požadovať predloženie povolení a súhlasov vydaných vodoprávnym úradom a kontrolovať ich dodržiavanie (§ 49 ods. 1 písm. c)). V prípade, že správca zistí nedostatky alebo povinná osoba povolenie či súhlas nepredloží, môže dať podnet vodoprávnemu úradu k zahájeniu vodoprávneho dozoru podľa § 110 vodného zákona.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Viz. § 9 zákona č. 334/1992 Sb., o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu, v znení neskorších zmien (ďalej iba zákon o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu).

¹⁰⁹ Srov. HORÁČEK Z., op. cit, s. 152

A konečne povinnosti niečo strpieť upravuje ustanovenie § 51 vodného zákona pre vlastníka brehového pozemku tri:

a) „*strpieť na svojom pozemku bez náhrady umiestnenie zariadení na sledovanie stavu povrchových a podzemných vôd a ekologických funkcií vodného toku, umiestnenie plavebných znakov a pod.*“ (§ 51 ods. 1 písm. b)).¹¹⁰

b) strpieť po pozemku prechod osôb (§ 51 ods. 1 písm. c)). Zavedením tejto povinnosti sleduje vodný zákon umožnenie všeobecného nakladania s vodami podľa svojho § 6. Oprávnenie je ale na druhej strane obmedzené jednak podmienkou, že sa nesmie jednáť o pozemky v zastavanom území a o pozemky oplatené a jednak je nutné prechod pred jeho uskutočnením prebrať s vlastníkom pozemku. Zákon ale nevyžaduje, aby prejednanie skončilo dohodou a aby vlastník s prechodom súhlasil.¹¹¹

c) „*strpieť na svojom pozemku prirodzené koryto vodného toku*“ (§ 51 ods. 1 písm. d)). Citovaná povinnosť vyvoláva isté rozpaky. Rovnakú povinnosť totiž zákon ukladá v § 50 vlastníkovi pozemku, na ktorom sa nachádza koryto vodného toku. A konštatovanie, že koryto vodného toku sa nemôže nachádzať na pozemku, ktorý s pozemkom koryta vodného toku susedí, je iba ťažko spochybniteľné. Teória uvádza ako možnosť, že mal zákonodarca na mysli prípady, kedy došlo k zmene koryta vodného toku.¹¹²

V pochybnostiach o rozsahu povinností vlastníkov pozemkov susediacich s korytami vodných tokov, rozhoduje Ministerstvo poľnohospodárstva (§ 53).

Porušením niektorej z povinností podľa § 51 vodného zákona sa fyzická osoba ako vlastník pozemku susediaceho s korytom vodného toku dopustí priestupku podľa § 120 ods. 3 s možnou sankciou do 20 000 Kč (§ 120 ods. 8 písm. c)). Porušením rovnakých povinností u právnickej osoby alebo podnikajúcej fyzickej osoby dôjde k naplneniu skutkovej podstaty správneho deliktu podľa § 125e ods. 3 s možnou pokutou do výšky 50 000 Kč (§ 125e ods. 8 písm. b)).

Náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva za obmedzenia podľa § 51 vodného zákona žiadna nenáleží. Na rozdiel od § 50 stanoví vodný zákon v § 51 ods. 3 výslovne nárok vlastníka pozemku susediaceho s korytom vodného toku na náhradu škody, ktorá by mu vznikla pri výkonne oprávnení podľa § 51 ods. 1, 2. Jednak sa toto ustanovenie javí ako nadbytočné, pretože nárok na náhradu škody vzniká podľa predpisov práva občianskeho

¹¹⁰ Ide o rovnakú povinnosť akú zákon stanoví i vlastníkom pozemkov, na ktorých sa nachádzajú korytá vodných tokov. Srov. k tomu bod 2.3.2

¹¹¹ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 155

¹¹² Viz. PEKÁREK, M., op. cit., s. 414

a taktiež by mohlo zvädzať k mylnému výkladu, že škodou tu mal zákonodarca na mysli ujmu spôsobenú obmedzením vlastníckeho práva a že na jej náhradu existuje právny nárok.¹¹³

¹¹³ Srov. KOCOUREK, T., 2012, op. cit., str. 86

3. Pozemkové vzťahy v územnej ochrane vôd

K napĺňaniu hlavného účelu vodného zákona, teda ochrane povrchových i podzemných vôd je nutné regulovať právne vzťahy nielen k pozemkom, na ktorých sa vodné útvary nachádzajú, respektíve ktoré s vodnými útvarmi bezprostredne súvisia. Nešetrné využívanie pozemkov, ktoré na prvý pohľad nemajú s vodou nič spoločné, môže mať v skutočnosti ďalekosiahle dopady na priaznivé vodné pomery, potrebnú kvalitu, či dostatočné množstvo vody vo vodných zdrojoch.¹¹⁴ Preto stanoví vodný zákon v § 27 povinnosť vlastníkov všetkých pozemkov starať sa o ne takým spôsobom, aby nedochádzalo k zhoršovaniu vodných pomerov, k odnosu pôdy eróznou činnosťou, či k ďalším škodlivým javom, ktoré sú častým dôsledkom nevhodného obhospodarovania poľnohospodárskych pozemkov. V neposlednom rade mal zákonodarca na mysli i preventívny protipovodňový charakter.¹¹⁵ Z pohľadu ochrany vôd ide o dôležité povinnosti, ktorých nedodržiavanie má vážne dopady. Na druhej strane má však ustanovenie § 27 subsidiárny charakter, kedy zvláštny právny predpis môže stanoviť výnimky. Sám zákon odkazuje na zákon o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu a na lesný zákon.¹¹⁶ Do úvahy pripadá nepochybne i prednosť stavebného zákona.¹¹⁷

Z neplnenia vyššie uvedených povinností vyvodzuje správne právnu zodpovednosť vo forme priestupku podľa § 120 ods. 1 a správneho deliktu podľa § 125e ods. 1. Fyzickej osobe umožňuje § 120 ods. 8 písm. c) uložiť pokutu do 20 000 Kč a právnickej alebo podnikajúcej fyzickej osobe § 125e ods. 8 písm. c) pokutu do 100 000 Kč.

Vlastník každého pozemku je ďalej povinný ohlásiť vodoprávnemu úradu výskyt podzemnej vody v neobvyklom množstve¹¹⁸ alebo výskyt podzemných vôd s napätou hladinou (artézske vody), ktoré zistil pri výkone inej činnosti než pri geologických prácach podľa zákona č. 62/1988 Sb., o geologických prácach a o Českom geologickom úrade, v znení neskorších predpisov (§ 29 ods. 3 vodného zákona). Vodoprávny úrad následne zistí výdatnosť zdroja podzemnej vody v rozsahu a spôsobom, ktoré zodpovedajú charakteru nahláseného výskytu a miestnym hydrologickým podmienkam.¹¹⁹

¹¹⁴ Srov. DROBNÍK, J., op. cit., s. 167

¹¹⁵ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 91

¹¹⁶ Zákon č. 289/1995 Sb., o lesoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších zmien (ďalej iba lesný zákon)

¹¹⁷ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 91

¹¹⁸ Neobvyklým množstvom podzemnej vody rozumie zákon napr. množstvo, „ktoré si vyžiada zmenu technológie základnej stavby, alebo si vynúti upustenie od realizácie stavby na tomto stavenisku.“

¹¹⁹ Srov. PUNČOCHÁŘ., op. cit., s. 85

Ďalšie zvláštne povinnosti za účelom ochrany vodných pomerov ukladá vodný zákon v rámci právnych inštitútov plošnej ochrany vôd, ktorými sú:

1. Chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd
2. Územia chránené pre akumuláciu povrchových vôd
3. Ochranné pásma vodných zdrojov
4. Zraniteľné oblasti

3.1 Chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd

Chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd (ďalej iba CHOPAV) sú územia zahŕňajúce významnú časť územia ČR najmä v horských a podhorských oblastiach, ktorých prírodné podmienky umožňujú významné zadržiavanie a sústredenie (tzv. akumuláciu) vôd.¹²⁰ CHOPAV vyhlasuje vláda ČR nariadením (§ 29 ods. 1 vodného zákona). Účelom ich úpravy v ustanovení § 28 vodného zákona je zaistiť preventívnu ochranu územia v oblastiach, kde sa voda prirodzene akumuluje pred činnosťami, ktoré sú schopné negatívne ovplyvniť kvalitu a množstvo povrchových i podzemných vôd, a to nie len v týchto oblastiach, ale aj na celom území Českej republiky.¹²¹ Ochrany CHOPAV docieľuje vodný zákon stanovením taxatívneho výpočtu zákazov¹²², ktorých rozsah je konkretizovaný v príslušnom nariadení vlády. Ministerstvo životného prostredia môže po predchádzajúcom súhlase vlády povoliť z týchto zákazov výnimku (§ 28 ods. 3 vodného zákona).

V súčasnosti sú CHOPAV stanovené troma nariadeniami vlády. Ide o:

1. nariadenie vlády č. 40/1978 Sb., o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd Beskydy, Jeseníky, Jizerské hory, Krkonoše, Orlické hory, Šumava a Žďárské vrchy. V týchto chránených oblastiach nariadenie zakazuje:

- a) zmenšovanie rozsahu lesných pozemkov v jednotlivých prípadoch o viac ako 25 ha (§ 2 písm. a)).
- b) odvodňovanie lesných pozemkov vo výmere presahujúcej 250 ha súvislej plochy (§ 2 písm. b)).
- c) odvodňovanie poľnohospodárskych pozemkov vo výmere presahujúcej 50 ha súvislej plochy (§ 2 písm. c)).

¹²⁰ Srov. DAMOHORSKÝ, M., op. cit., s. 287

¹²¹ Srov. PUNČOCHÁŘ., str.82

¹²² Zakázané činnosti stanoví § 28 ods. 2 vodného zákona. Konkrétne viz ďalší výklad.

d) ťažba rašeliny v množstve presahujúcom 500 000 m³ v jednej lokalite (§ 2 písm. d)).

e) ťažba nerastov povrchovým spôsobom alebo iné zemné práce, ktoré by viedli k odkrytiu súvislej hladiny podzemnej vody (§ 2 písm. e)).

f) ťažba a spracovanie rádioaktívny surovín, u ktorých nie je zaistené zneškodňovanie odpadov v súlade s predpismi na ochranu akosti vôd (§ 2 písm. f)).

g) ukladanie rádioaktívnych odpadov (§ 2 písm. g)).

h) výstavba uvedených zariadení¹²³ (§ 2 písm. h)).

i) skládky mestských a priemyslových odpadov na miestach, kde môže dôjsť k vylúhovaniu obsahu odpadov do podzemných alebo povrchových vôd (§ 3).

2. nariadenie vlády č. 10/1979 Sb., o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd Brdy, Jablunsko, Krušné hory, Novohradské hory, Vsetínske vrchy a oblasť Žamberk. Obmedzenia sú stanovené rovnako ako predošlého nariadenia.

3. nariadenie vlády č. 85/1981 Sb., o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd Chebská panva a Slavkovský les, Severočeská krieda, Východočeská krieda, Polická panva, Třeboňská panva a Kvartér rieky Moravy. Nad rámec obmedzení uvedených vyššie ukladá toto nariadenie výnimku z ťažby nerastov pre štrky, piesky a štrkopiesky za predpokladu, že časový postup a použité technológie ťažby budú prispôbené možnostiam následného vodohospodárskeho využitia priestoru ložiska a rovnako všetkých druhov uhlia za predpokladu, že nedôjde k narušeniu dôležitých funkcií územia z hľadiska životného prostredia (§ 2 písm. e)). Ďalej sú zakázané geologické a hydrogeologické prieskumné práce v prípade, že prieskumné objekty nebudú následne vodohospodársky využité alebo nebudú upravené spôsobom, aby nedochádzalo k ohrozeniu obehu podzemnej vody (§ 2 písm. h)) a stavby závodov na spracovanie ropy, diaľkových potrubí pre prepravu ropných látok a prevádzkových skladov látok, ktoré nie sú odpadnými vodami a ktoré môžu ohroziť akosť alebo zdravotnú nezávadnosť povrchových alebo podzemných vôd (§ 2 písm. i)).

Náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva k pozemkom v CHOPAV žiaden právny predpis nepriznáva. Vodný zákon zakotvuje v § 28 ods. 4 nárok vlastníka pozemku nachádzajúceho sa v CHOPAV na náhradu škody, ktorá vznikne v dôsledku zákazu zmenšovať rozsah lesných pozemkov a odvodňovať lesné a poľnohospodárske pozemky. Zákonom použitý termín „škoda“ je mätúci. Nie je na mieste ho chápať ako škodu v zmysle

¹²³ Ide o zariadenia pre výkrm prasiat s celkovou kapacitou nad 5 000 kusov, sklady ropných látok s objemom jednotlivých nádrží nad 1 000 m³(kubických), tepelné elektrárne na tuhé palivá s výkonom nad 200 MW a priemyslové závody, ktoré vypúšťajú odpadové vody so stanovenými limitmi znečistenia.

občianskeho práva, ktorá by vznikla v dôsledku zodpovednostného vzťahu protiprávnym jednaním. Skôr je ním treba rozumieť ujmu, „ktorá sa prejavila v majetkovej sfére vlastníka v príčinnej súvislosti s uložením zákonných zákazov.“¹²⁴ Náhrada škody podľa § 28 ods. 4 sa bude nárokovat' súdnou cestou voči Ministerstvu životného prostredia, ktoré je ústredným vodoprávnym úradom pre CHOPAV podľa § 108 ods. 3 písm. g) vodného zákona.¹²⁵ Pred uplatnením nároku ale bude potreba neúspešne sa domáhať udelenia výnimky zo zákazov uvedených v § 28 ods. 2 podľa § 28 ods. 3 a taktiež povinnosť vlastníka dokázať výšku vzniknutej škody.¹²⁶

3.2 Územia chránené pre akumuláciu povrchových vôd

Globálne klimatické zmeny a hospodárske využívanie území človekom nevhodným spôsobom vedú k obmedzovaniu schopnosti krajiny zadržiavať vodu a prispievajú k extrémnym klimatickým javom.¹²⁷ Cieľ zlepšiť retenčnú schopnosť krajiny a zmierňovať negatívne následky povodní a sucha sa docieľuje mimo iných prostriedkov i územiami chránenými pre akumuláciu povrchových vôd.

Územia chránené pre akumuláciu povrchových vôd vymedzuje vodný zákon v ustanovení § 28a ods. 1 ako plochy morfológicky, geologicky a hydrologicky vhodné pre akumuláciu povrchových vôd a pre zníženie nepriaznivých účinkov povodní a sucha. Je možné ich vymedziť v politike územného rozvoja a v územne plánovacej dokumentácii. Ochrana a sprísnený režim týchto území spočíva v zúžení možností rozhodnúť o zmene využitia územia lebo jeho priestorového usporiadania. Pri rozhodovaní o zmenách v území chránených pre akumuláciu povrchových vôd vymedzených v politike územného rozvoja a územne plánovacej dokumentácii najčastejšie vo forme územnej rezervy,¹²⁸ nemožno povoliť stavby a činnosti, ktoré by mohli znemožniť ich budúce využitie pre akumuláciu povrchových vôd.¹²⁹

Ako podklad pre zmienenú územne plánovaciu dokumentáciu vypracovali Ministerstvo poľnohospodárstva a Ministerstvo životného prostredia v roku 2011 Generel

¹²⁴ KOCOUREK, T., 2012, op. cit., str. 90

¹²⁵ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., str. 92

¹²⁶ Srov. KOCOUREK, T., 2012, op. cit., str. 90

¹²⁷ Srov. FRANKOVÁ, L., DOBROVSKÝ, P., Generel lokalit pro akumulaci povrchových vod. Ochrana přírody 5/2009, Agentúra ochrany prírody a krajiny ČR, Praha 2009, s. 7

¹²⁸ Územnou rezervou podľa § 36 ods. 1 stavebného zákona možno vymedziť plochu alebo koridor a stanoviť ich využitie, ktorého potrebu a plošné nároky je nutné preveriť.

¹²⁹ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., str. 93

území chránených pre akumuláciu povrchových vôd (ďalej iba Generel).¹³⁰ Generel stanovil 65 lokalít, ktorých plochy sú vhodné pre akumuláciu povrchových vôd za účelom zníženia nepriaznivých účinkov povodní a sucha v dlhodobom horizonte 50 až 100 rokov. Lokality delí na lokality kategórie A, ktoré tvoria významné zdroje pitnej vody a lokality s možnosťou ovplyvnenia veľkých povodí k eliminácii dôsledkov klimatických zmien a na lokality kategórie, tzv. ostatné zdroje, ktoré vyžadujú preskúmanie v rámci aktualizácie plánov povodí. Generel vo všeobecnosti nepredstavuje plán výstavby vodných nádrží, ale podklad pre územne plánovaciu dokumentáciu a spolu zaisťujú využívanie stanovených území spôsobom, aby prípadná realizácia konkrétnej vodnej nádrže nebola v budúcnosti ohrozená.¹³¹ V lokalitách určených Generelom je v prvom rade treba ako opatrenia k ochrane pred povodňami a suchom presadzovať realizáciu drobných opatrení (napr. revitalizáciu vodných tokov, realizáciu protierózných opatrení). K výstavbe veľkých priehradných nádrží, ktoré v značnej miere zasahujú do prírodných, krajinných a ľudských pomerov i iných verejných záujmov, je nutné pristupovať až po vyčerpaní všetkých prostriedkov prírode blízkych a hospodársky šetrných.¹³²

Náhradu za obmedzenie využívania stanovených území chránených pre akumuláciu povrchových vôd právne predpisy nestanovujú.

3.3 Ochranné pásma vodných zdrojov

Ochranné pásma vodných zdrojov predstavujú podľa § 30 vodného zákona maloplošné územia, určené k ochrane výdatnosti, akosti a zdravotnej nezávadnosti zdrojov povrchových a podzemných vôd využiteľných k zásobovaniu pitnou vodou za predpokladu, že dochádza k priemernému odberu viac ako 10 000 m³ vody ročne a k ochrane zdrojov podzemnej vody, z ktorých sa vyrábajú balené kojenecké alebo pramenité vody (§ 30 ods. 1). Ochranné pásma vodných zdrojov stanovuje, mení a ruší vodoprávny úrad, v ktorého územnom obvode leží dotknutý vodný zdroj (§ 105 ods. 18) opatrením všeobecnej povahy a podľa okolností môže stanoviť ochranné pásmo i u vodného zdroja s nižšou kapacitou než 10 000 m³.

Pôsobnosť pri stanovovaní ochranných pásem vodných zdrojov je rozdelená medzi obecné úrady obce s rozšírenou pôsobnosťou (§ 106 ods. 1) a krajskými úradmi. Ustanovenie

¹³⁰ Generel je dostupný na <http://eagri.cz/public/web/mze/voda/planovani-v-oblasti-vod/priprava-planu-povodi-pro-2-obdobi/zverejnene-informace/>

¹³¹ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., str. 94

¹³² Srov. FRANKOVÁ, L., DOBROVSKÝ, P., op. cit., str. 9

§ 107 ods. 1 písm. v) stanoví pôsobnosť krajského úradu vo veci rozhodovania o ochranných pásmach vodných zdrojov súvisiacich s vodnými dielami, pri ktorých krajský úrad povoľuje vzdúvanie a akumuláciu povrchových vôd s celkovým objemom nad 1 000 000 m³ alebo s výškou vzdutia nad 10 m odo dna základovej výpuste (§ 107 ods. 1 písm. n)). Ochranné pásma sa stanovujú na návrh¹³³ alebo z vlastného podnetu vodoprávneho úradu. V prípade, že tento návrh nepodajú subjekty, ktoré majú právo vodu z vodného zdroja odoberať, prípadne subjekty žiadajúce o povolenie odberu a ďalej u vodárenských nádrží vlastníci vodného diela slúžiaceho k vzdúvaniu vody v nich alebo stavebníci týchto diel, môže im vodoprávny úrad predloženie návrhu na stanovenie ochranného pásma uložiť (§ 30 ods. 6).¹³⁴ Rovnako na návrh alebo z vlastného podnetu rozhodne vodoprávny úrad o zrušení ochranného pásma vtedy, ak odpadol dôvod ochrany vodného zdroja (§ 30 ods. 9). Hoci vodný zákon používa výraz „rozhoduje“, musí i zrušenie ochranného pásma vodného zdroja nastať formou nového opatrenia všeobecnej povahy.¹³⁵

Samotné ochranné pásma vodných zdrojov delí vodný zákon v ustanovení § 30 ods. 2 na ochranné pásma I. stupňa a ochranné pásma II. stupňa, pričom každé pásmo má iný rozsah.

Funkciou ochranného pásma I. stupňa je ochrana vodného zdroja v bezprostrednom okolí čerpaceho alebo odberného zariadenia. U vodárenských nádrží a nádrží určených výhradne k zásobovaniu pitnou vodou tvorí ochranné pásmo I. stupňa súvislé územie minimálne po celú plochu hladiny nádrže pri maximálnom vzdutí (§ 30 ods. 3 písm. a)). U ostatných nádrží sa ochranné pásmo stanoví ako súvislé územie s minimálnou vzdialenosťou hranice jeho vymedzenia na hladine nádrže 100 m od odberného zariadenia (§ 30 ods. 3 písm. b)). U vodných tokov sa rozlišuje, či ide o vodný tok s haťovým vzdutím alebo bez tohto vzdutia. V prvom prípade sa ochranné pásmo I. stupňa rozprestiera na brehu odberu v území ohraničenom v dĺžke minimálne 200 m nad miestom odberu proti prúdu, po prúde v dĺžke 100 m od miesta odberu alebo k hrane vzdúvacieho objektu a šírke 15 m. Vo vodnom toku siaha minimálne do polovice jeho šírky v mieste odberu (§ 30 ods. 3 písm. c) bod 1.). V druhom prípade sú hranice na brehu odberu stanovené minimálne v dĺžke 200 m proti prúdu nad miestom odberu, po prúde v dĺžke 50 m od miesta odberu a v šírke 15 metrov.

¹³³ Návrh na stanovenie ochranného pásma sa podáva na základe vyhlášky č. 432/2001 Sb. o dokladoch žiadosti o rozhodnutí alebo vyjadrení a o náležitostiach povolení, súhlasov a vyjadrení vodoprávneho úradu.

¹³⁴ Zoznam dotknutých vodárenských nádrží stanoví Ministerstvo životného prostredia vo vyhláške č. 137/1999 Sb., ktorou sa stanoví zoznam vodárenských nádrží.

¹³⁵ K tomu viz. rozsudok Najvyššieho správneho súdu čj. 4 Aos 3/2013-33 (dostupný na www.nssoud.cz), v ktorom Najvyšší správny súd judikoval, že správny akt, ktorým sa mení alebo ruší opatrenie všeobecnej povahy, je treba tiež považovať opatrenie všeobecnej povahy, ak nevyplýva zo zákona výslovne inak.

Vo vodnom toku minimálne jednu tretinu šírky toku v mieste odberu (§ 30 ods. 3 písm. c) bod 2.). U zdrojov podzemnej vody zaberá ochranné pásmo I. stupňa súvislé územie s minimálnou hranicou jeho vymedzenia 10 m od odberného zariadenia (§ 30 ods. 3 písm. d)). V prípadoch iných chránených vodných zdrojov stanovuje rozsah ochranného pásma I. stupňa vodoprávny úrad individuálne (§ 30 ods. 3 písm. e)). Rovnako môže v odôvodnených prípadoch stanoviť ochranné pásmo I. stupňa v menšom rozsahu, než v zhora uvedenom (§ 30 ods. 4).

Ochranné pásma II. stupňa slúžia podľa § 30 ods. 2 vodného zákona k ochrane vodného zdroja v územiach, ktoré stanoví vodoprávny úrad tak, aby nedochádzalo k ohrozeniu jeho výdatnosti, akosti a zdravotnej nezávadnosti. Vymedzuje sa okolo ochranného pásma I. stupňa. Zákon umožňuje, aby ho tvorilo jedno súvislé územie alebo viacero od seba navzájom oddelených území v rámci hydrologického povodia alebo hydrogeologického rajónu,¹³⁶ a aby ho v prípade účelnosti stanovoval vodoprávny úrad postupne po jednotlivých územiach (§ 30 ods. 5).

Pre vlastníkov pozemkov ležiacich v ochranných pásmach vodných zdrojov vyplývajú povinnosti jednak priamo z vodného zákona a jednak z vydaných opatrení všeobecnej povahy, ktorými boli jednotlivé ochranné pásma zriadené.

Vodný zákon tak v ustanovení § 30 ods. 7 zakazuje vstup a vjazd do ochranného pásma I. stupňa. Výnimku priznáva zákon osobám, ktoré majú právo vodu z vodného zdroja odoberať a v prípade vodárenských nádrží tiež osobám, ktoré tieto vodné diela vlastní. Ďalšie výnimky môže stanoviť vodoprávny úrad na žiadosť rozhodnutím alebo opatrením všeobecnej povahy. Z uvedeného vyplýva, že zákaz vstupu a vjazdu sa vťahuje i na vlastníkov pozemkov nachádzajúcich sa v ochrannom pásme I. stupňa. Zákon na nich nepamätá a nepriznáva im výslovnú výnimku, ako napríklad osobám oprávneným k odberu vody, môžu ale požiadať vodoprávny úrad, aby im následne výnimku udelil rozhodnutím alebo opatrením všeobecnej povahy.

Zákon necháva na uvážení vodoprávneho úradu, pre ktorú z foriem správneho aktu sa rozhodne. Nie za každých okolností sa totiž rozhodnutie javí ako najlepšia voľba. V prípadoch, kedy je na mieste povoliť vstup do ochranného pásma I. stupňa neurčitému okruhu oprávnených¹³⁷, sa javí ako lepšia voľba opatrenie všeobecnej povahy. Je nutné dodať,

¹³⁶ Hydrogeologickým rajónom rozumie vodný zákon v § 2 ods. 12 „územie s obdobnými hydrogeologickými pomermi, typom zavodnenia a obehom podzemnej vody.“

¹³⁷ Napr. cyklistom alebo turistom

že výnimku k vstupu je možné udeliť v opatrení všeobecnej povahy, ktorým sa ochranné pásmo ustanovuje, ako aj opatrením všeobecnej povahy samostatne vydaným.¹³⁸

Ďalšiu povinnosť v zmysle zdržania sa nejakého konania pre vlastníkov pozemkov nachádzajúcich sa ochrannom pásme vodného zdroja stanoví § 14 ods. 1 písm. c), ktoré požaduje povolenie vodoprávneho úradu ku geologickým prácam¹³⁹ spojeným so zásahom do pozemku v ochranných pásmach vodných zdrojov.

V ochrannom pásme vodného zdroja I. i II. stupňa zakazuje vodný zákon uskutočňovať činnosti poškodzujúce alebo ohrozujúce výdatnosť, akosť a zdravotnú nezávadnosť vodného zdroja (§ 30 ods. 8). No bližšiu špecifikáciu zakázaných činností a ich rozsahu a prípadné spôsoby a dobu obmedzenia užívania pozemkov v tomto pásme ležiacich vymedzí vodoprávny úrad v opatrení všeobecnej povahy, ktorým sa ochranné pásmo stanoví alebo mení (§ 30 ods. 10). Spravidla ide o celú škálu zákazov rôznej intenzity, ktoré môžu vylúčiť riadne užívanie pozemku. V opatrení všeobecnej povahy vodoprávny úrad ešte uloží technické opatrenie k ochrane výdatnosti, akosti a zdravotnej nezávadnosti vôd, ktoré sú v ochrannom pásme povinné uskutočniť oprávnení k odberu vody z týchto vodných zdrojov, osoby toto povolenie žiadajúce a vlastníci či stavebníci vodných diel slúžiacich k vzdúvaniu vody u vodárenských nádrží. Náklady s úpravami spojené nesú tieto osoby (§ 30 ods. 10, 12). Tato povinnosť sa však nevzťahuje na vlastníkov nehnuteľností (i pozemkov) ležiacich v hraniciach ochranného pásma. Naopak, uložené technické opatrenia realizujú osoby, ktorým je ochrana na prospech, nie tí, ktorých celá ochrana v prvom rade obmedzuje.¹⁴⁰

Vodné zdroje predstavujú v právnom poriadku Českej republiky natoľko významný právny statok, že záujem je na jeho ochrane je chránený i normami trestného práva. Trestný zákonník¹⁴¹ pozná v § 294a trestný čin Poškodenie vodného zdroja.¹⁴² Uvedeného trestného činu sa dopustí páchatel', ktorý spôsobí poškodenie vodného zdroja, pri ktorom je stanovené ochranné pásmo takým spôsobom, že tým zanikne alebo je do značnej miery oslabený dôvod tejto ochrany. Páchatel'om môže byť osoba fyzická i právnická a skutok možno spáchať

¹³⁸ Srov. Horáček, Z., str. 100

¹³⁹ Geologickými prácami sú geologický výskum a geologický prieskum v zmysle § 2 zákona č. 62/1988 Sb., o geologických prácach a o Českom geologickom úrade, v znení neskorších zmien.

¹⁴⁰ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 101

¹⁴¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestný zákonník, v znení neskorších zmien (ďalej iba trestný zákonník)

¹⁴² Skutková podstata § 294a trestného zákonníku znie: „Kto čo i len z hrubej nedbalosti spôsobí poškodenie vodného zdroja, u ktorého je stanovené ochranné pásmo, tak, že tým zanikne alebo je značne oslabený dôvod pre zvláštnu ochranu vodného zdroja, bude potrestaný odňatím slobody až na dva roky.“ Ide o privilegovanú skutkovú podstatu k trestným činom Poškodenie a ohrozenie životného prostredia a Poškodenie a ohrozenie životného prostredia z nedbanlivosti.

úmyselne i z nedbanlivosti. Za jeho spáchanie možno uložiť trest odňatia slobody až do výšky dvoch rokov.¹⁴³

Konečne, stanovenie ochranného pásma vodného zdroja sa deje vždy vo verejnom záujme (§ 30 ods. 1 posledná veta), pretože zaistenie dostatku pitnej vody je jednou zo základných úloh štátu pri realizácii politiky ochrany životného prostredia. Intenzita verejného záujmu na ochrane pitnej vody tak opodstatňuje citeľnejšie zásahy do vlastníckeho práva, avšak iba za súčasnej podmienky adekvátnej náhrady.¹⁴⁴ Vodný zákon preto priznáva v § 30 ods. 11 náhradu za preukázané obmedzenie užívania pozemkov v ochrannom pásme vodných zdrojov. Dostačuje preukázanie obmedzenia akéhokoľvek užívania pozemku vyplývajúceho z obmedzení platných v ochrannom pásme, teda pri ňom nemusí vzniknúť presne vyčísliteľná majetková ujma. V prípade vzniku skutočnej ujmy v budúcnosti ju už nebude možné uplatniť, keďže ide o kompenzáciu jednorazovú.¹⁴⁵ Náhrada sa uplatňuje v prípade vodárenských nádrží u vlastníkov vodných diel umožňujúcich v nich vzdúvanie vody a v ostatných prípadoch u oprávnených k odberu vody z vodného zdroja. Ak je oprávnených k odberu vody viac, vzniká im povinnosť k náhrade podľa pomeru povoleného množstva odoberanej vody. Zákon nebráni akejkol'vek dohode medzi vlastníkmi pozemkov a povinnými osobami. Pre prípad, že sa nedohodnú, predpokladá kompetenciu súdu rozhodnúť.¹⁴⁶ Situácie, kedy je ochranné pásmo vyhlásené okolo zdroja vody, ktorý ešte nie je využívaný vodný zákon nerieši. Teória sa prikláňa k riešeniu, že povinným poskytnúť náhradu je v tomto prípade štát.¹⁴⁷

3.4 Zraniteľné oblasti

Zraniteľnými oblasťami sú podľa § 33 vodného zákona územia, v ktorých sa vyskytujú predovšetkým zdroje pitnej vody vo forme povrchových či podzemných vôd s koncentráciou dusičnanov presahujúcou 50 mg/l alebo povrchové vody s vysokou koncentráciou dusičnanov pochádzajúcich z poľnohospodárskych zdrojov, v dôsledku čoho môže dôjsť k nežiaducemu zhoršeniu kvality vody. Zraniteľné oblasti boli do právneho poriadku Českej republiky zavedené v dôsledku implementácie tzv. „nitrátovej smernice“

¹⁴³ Bližšie napr. JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 783 a n.

¹⁴⁴ Srov. KOCOUREK, T., 2012, op. cit., s. 92

¹⁴⁵ Srov. KUSÁK, M., op. cit., s. 64

¹⁴⁶ Srov. PUNČOCHÁŘ., op. cit., s. 90

¹⁴⁷ Viz. KOCOUREK, T., op. cit., str. 93

91/676/EHS o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov. Samotné zraniteľné oblasti ako aj povinné spôsoby hospodárenia,¹⁴⁸ t.j. obmedzenia pri používaní a skladovaní hnojív a statkových hnojív, striedaní plodín a uskutočňovaní protieróznych opatrení v týchto oblastiach (tzv. akčný program) stanoví nariadenie vlády č. 262/2012 Sb., o stanovení zraniteľných oblastí a akčnom programe, v znení neskorších zmien (ďalej iba nariadenie o akčnom programe). Vymedzenie zraniteľných oblastí¹⁴⁹ a akčný program podliehajú v intervaloch neprevyšujúcich štyri roky preskúmaniu a prípadným úpravám. Tzv. monitoring¹⁵⁰ akčného programu a ním stanovených opatrení, ktoré obmedzujú poľnohospodárskych podnikateľov podnikajúcich na pôde v zraniteľných oblastiach, prebieha a jeho výsledky sú vyhodnocované každé štyri roky. Pri úprave a stanovovaní opatrení sa zohľadňujú okrem iného pôdne a klimatické podmienky územia a zásady správnej poľnohospodárskej praxe pre ochranu vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov. Tieto zásady, zavedené na báze dobrovoľnosti, zahŕňajú všeobecné pravidlá správneho poľnohospodárskeho hospodárenia na celom území Českej republiky.¹⁵¹

Platný zoznam zraniteľných oblastí uvádza príloha č. 1 nariadenia o akčnom programe, ktorú tvoria dve časti. Časť A obsahuje zoznam všetkých zraniteľných oblastí podľa katastrálnych území. Časť B vypočítava oblasti zaradené do zoznamu predošlou revíziou k dátumu 1. 8. 2012. Pre oblasti nové, v časti B neuvedené platí výnimka z prísnejších požiadaviek na skladovacie kapacity pre statkové hnojivá uvedené v § 9 ods. 2, 4 nariadenia. Do zjednotenia režimu k 1. 1. 2016 sú poľnohospodári hospodáriaci na pozemkoch v novo zaradených oblastiach povinní riadiť sa všeobecnou úpravou danou vyhláškou č. 274/1998 Sb., o skladovaní a spôsobe používania hnojív a požiadavkami nariadenia o akčnom programe.¹⁵²

Akčný program sa zameriava na niekoľko okruhov povinností, ktoré sú poľnohospodári povinní dodržiavať. V súlade s cieľom obmedziť vnášanie zlúčenín dusíku do vôd sa úprava zameriava na používanie a nakladanie s dusičnatými hnojivami. Stanovené sú obdobia, v ktorých je používanie týchto hnojív zakázané (§ 6 a príloha č. 2), spôsoby ich

¹⁴⁸ DROBNÍK, J., op. cit., s. 168

¹⁴⁹ V prípade smernice 262/2012 Sb. ide už o druhú revíziu zraniteľných oblastí a akčného programu. Prvotné vymedzenie zraniteľných oblastí bolo uskutočnené nariadením vlády č. 103/2003 Sb., o stanovení zraniteľných oblastí a o používaní a skladovaní hnojív a statkových hnojív, striedaní plodín a uskutočňovaní protieróznych opatrení v týchto oblastiach. Následne sa realizovala prvá revízia novelizáciou tohto nariadenia nariadením č. 219/2007 Sb.

¹⁵⁰ Uskutočňovaný na základe nitrátovej smernice

¹⁵¹ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 105

¹⁵² Srov. tamtiež, s. 104

použitia podľa pôdne klimatických podmienok stanovišťa (§ 7), spôsoby ich skladovania (§ 9) a obmedzenia v používaní organického dusíku (§ 8). Aby nedochádzalo k erózií pôdy, je obmedzené medziobdobie bez porastu pri pestovaní jednotlivých plodín (§ 10) a upravené hospodárenie na zvažujúcich sa poľnohospodárskych pozemkoch (§ 11). V neposlednom rade je na pozemkoch susediacich s útvarmi povrchových vôd nevyhnutné zachovávať ochranný pás nehnojenej pôdy (§ 12).

Zákazy a podmienky pri hospodárení v zraniteľných oblastiach predstavujú medze výkonu vlastníckeho práva podľa čl. 11 ods. 3 Listiny, neznemožňujú riadne užívanie pozemkov a teda za nich žiadna náhrada nenáleží.¹⁵³

¹⁵³ Srov. KOCOUREK, T., 2012, op. cit., str. 89

4. Pozemkové vzťahy v územiach ohrozených povodňami

4.1 Povodeň a jej zvládanie

Povodeň predstavuje jeden z negatívnych prírodných javov, s ktorým sa ľudstvo musí vyrovnávať už od nepamäti. Najmä v posledných desaťročiach čelí nielen Česká republika, ale i ostatné európske štáty vážnym dôsledkom, ktoré so sebou prináša vylievanie sa vodných tokov z ich koryt do okolitej krajiny. Nejde iba o materiálne škody, no žiaľ, v mnohých prípadoch, i o straty ľudských životov.¹⁵⁴ K ich predchádzaniu prijala Európska únia smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES o vyhodnocovaní a zvládaní povodňových rizík (ďalej iba protipovodňová smernica), ktorej účelom je stanoviť rámec pre vyhodnocovanie a zvládanie povodňových rizík s cieľom znížiť nepriaznivé účinky na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a hospodársku činnosť, ktoré súvisia s povodňami. Požiadavky protipovodňovej smernice reflektuje i vodný zákon v hlave IX nazvanej ochrana pred povodňami, v ktorej upravuje nástroje majúce za cieľ jednak predchádzať vzniku povodní, ako aj nástroje slúžiace k ich zvládaniu a minimalizácií negatívnych následkov, ktoré už prebiehajúca povodeň môže spôsobiť.

Termín „povodeň“ vymedzuje vodný zákon v ustanovení § 64 ods. 1 ako „*prechodné zvýšenie hladiny vodných tokov alebo iných povrchových vôd, pri ktorom voda už zaplavuje územie mimo koryto vodného toku a môže spôsobiť škody.*“ Povodňou ale zákon rozumie i stav, kedy voda nemôže dočasne prirodzeným spôsobom odtekať z určitého územia, prípadne je jej odtok nedostatočný, alebo dochádza k zaplaveniu územia pri sústredenom odtoku vôd, a to za predpokladu, že tým voda môže spôsobiť škody (§ 64 ods. 1 veta 2.). Rozlišuje sa prirodzená povodeň a zvláštna povodeň. Prirodzená povodeň býva spôsobená prírodnými procesmi, na základe čoho sa rozlišujú:

a) letné povodne, ktoré vyvolávajú dlhotrvajúce intenzívne zrážky regionálneho charakteru s vysokými úhrnmi, s prejavom hlavne na stredných a väčších vodných tokoch.

b) privalové povodne, ktoré sú spôsobované krátkodobými intenzívnymi zrážkami lokálneho výskytu na menších vodných tokoch tečúcich prevažne územím s výrazným skonom.

¹⁵⁴ Iba v Českej republike spôsobili povodne medzi rokmi 1997 až 2009 škody vo výške 159 miliárd Kč a pripravili o život 112 ľudí. K tomu viz Príloha č. 1 ku koncepcii riešenia problematiky ochrany pred povodňami v Českej republike s využitím technických a prírode blízkych opatrení, prijatej uznesením vlády Českej republiky č. 799 z dňa 10. novembra 2010, dostupné na <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepcie-a-strategie/koncepcie-reseni-problematiky-ochrany.html>

c) zimné a jarné povodne, ktoré spôsobuje rýchle roztápanie snehovej pokrývky v kombinácii s dažďovými zrážkami na podhorských, ale i veľkých nížinných vodných tokoch.

d) povodne spôsobené ľadovými javmi na vodných tokoch v zimnom období v dôsledku upchatia koryta ľadovými útvarmi vo vodnom toku.¹⁵⁵

Tzv. zvláštnu povodeň nastáva v dôsledku poruchy vodného diela, napr. pretrhnutím hrádze, neriadeným odtokom vody, poruchou uzáverov a pod.¹⁵⁶

Povodeň sa ďalej posudzuje i podľa rozsahu nebezpečenstva, v akom hrozí spôsobiť svoje následky. Povodňové plány stanovujú smerodajné limity vodných stavov rozhodujúce pre vyhlásenie stupňov povodňovej aktivity (§ 70 ods. 4). Vodný zákon rozlišuje tri tzv. stupne povodňovej aktivity, ktorými v ustanovení § 70 ods. 1 rozumie „mieru povodňového nebezpečenstva viazanú na smerodajné limity, ktorými sú z pravidla vodné stavy alebo prietoky v hlásnych profiloch na vodných tokoch, poprípade na medzné alebo kritické hodnoty iného javu uvedené v príslušnom povodňovom pláne.“¹⁵⁷ Prvý stupeň, tzv. stav bdelosti nastáva pri nebezpečenstve¹⁵⁸ povodne a zaniká s pominutím príčiny tohto nebezpečenstva. (§ 70 ods. 2 písm. a)). Druhý a tretí stupeň povodňovej aktivity sa na rozdiel od prvého vyhlasujú. Činia tak v rámci svojej územnej pôsobnosti povodňové orgány.¹⁵⁹ Druhý stupeň, tzv. stav pohotovosti, sa vyhlasuje, keď nebezpečenstvo povodne mení na povodeň, ale mimo koryto vodného toku dochádza iba k menším rozlívom a škodám (§ 70 ods. 2 písm. b)). K vyhláseniu tretieho stupňa, tzv. stavu ohrozenia, dochádza pri bezprostrednom nebezpečenstve alebo vzniku škôd väčšieho rozsahu a ohrození životov a majetku v záplavovom území (§70 ods. 2 písm. c)).

Na základe vyhlásenia stupňov povodňovej aktivity dochádza i k stanoveniu obdobia samotnej povodne. Tak podľa § 64 ods. 2 začína povodeň vyhlásením druhého alebo tretieho stupňa povodňovej aktivity a končí odvolaním tretieho stupňa povodňovej aktivity. V prípade,

¹⁵⁵ K tomuto členeniu viz. Príloha č. 1 ku koncepcii riešenia problematiky ochrany pred povodňami v Českej republike s využitím technických a prírode blízkych opatrení, prijatej uznesením vlády Českej republiky č. 799 z dňa 10. novembra 2010, dostupné na <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepcie-a-strategie/koncepcie-reseni-problematiky-ochrany.html>

¹⁵⁶ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 183

¹⁵⁷ K pojmu povodňový plán srov. ďalší výklad.

¹⁵⁸ Nebezpečenstvom povodne sa rozumie situácie nastávajúce pri dosiahnutí stanoveného limitu vodného stavu alebo prietoku vo vodnom toku a jeho stúpajúcej tendencií, pri dlhotrvajúcich výdatných dažďových zrážkach, ich prognóze, pri očakávanom náhlom topení snehu a pri vzniku ľadových zápch. Viz. odvetvová norma TNV 75 29 31 povodňové plány, dostupná na eagri.cz/public/web/file/104416/TNV_75_2931.pdf

¹⁵⁹ V prípade obcí ide o povodňové komisie obcí podľa § 78 ods. 3 písm. h), obcí s rozšírenou pôsobnosťou o povodňovú komisiu obce s rozšírenou pôsobnosťou podľa § 79 ods. 2 písm. i) a v prípade krajov o povodňovú komisiu kraja podľa § 80 ods. 2 písm. h).

že je v dobe odvolenia tretieho stupňa vyhlásený stupeň druhý, končí povodeň odvolaním druhého stupňa povodňovej aktivity. Za povodeň prehlasuje uvedené ustanovenie i situáciu, kedy prietok vody alebo zrážka dosiahla smerodajnej úrovne pre niektorý zo stupňov povodňovej aktivity, no žiadny z týchto stupňov vyhlásený nebol. Pri pochybnostiach o trvaní povodne rozhoduje vodoprávny úrad (§ 70 ods. 2 posledná veta).

V súlade s požiadavkami na zachovávanie verejných záujmov¹⁶⁰ pri plánovaní v oblasti vôd a s protipovodňovou smernicou upravuje vodný zákon v ustanovení § 64a zvládanie povodňových rizík. Jeho cieľom je zmiernenie možných nepriaznivých účinkov povodní na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo i hospodársku činnosť¹⁶¹ (§ 64a ods. 1). Hlavný koncepčný nástroj k dosiahnutiu uvedeného cieľa predstavujú plány pre zvládanie povodňových rizík, ktoré sa spolu s mapami povodňového nebezpečenstva¹⁶² a mapami povodňových rizík,¹⁶³ zohľadňujúc náklady a prínosy, rozsah a priebeh povodní, retenčné schopnosti záplavových území, ciele ochrany vôd, hospodárenie s pôdou a vodnými zdrojmi, územné plánovanie, využitie územia, ochranu prírody, lodnú dopravu a prístavnú infraštruktúru, zaoberajú všetkými aspektmi prevencie a ochrany pred povodňami (§ 64a ods. 5).

Spracovávanie plánov povodňových rizík ako i ostatných uvedených koncepčných nástrojov sa uskutočňuje v etapách podľa § 25 vodného zákona a podľa vyhlášky č. 24/2011 Sb., o plánoch povodí a plánoch pre zvládanie povodňových rizík. Predbežné vyhodnotenie povodňových rizík bolo dokončené v termíne a Správa o predbežnom vyhodnotení povodňových rizík je od 22. 12. 2011 prístupná verejnosti.¹⁶⁴ Taktiež mapy povodňového nebezpečenstva a povodňových rizík sa podarilo dokončiť v plánovanom termíne, do 31. 10. 2013 a sú zverejnené v centrálnom dátovom sklade pre mapy povodňového nebezpečenstva a povodňových rizík.¹⁶⁵ I posledná fáza procesu implementácie protipovodňovej smernice je skoro na konci. K návrhom plánov pre zvládanie protipovodňových rizík¹⁶⁶ bolo do 22. 6. 2015 možné podávať písomné pripomienky, po ktorých spracovaní Ministerstvo životného

¹⁶⁰ Tými sú podľa § 23 vodného zákona ochrana vôd ako zložky životného prostredia, zníženie nepriaznivých účinkov povodní a sucha a udržateľné užívanie vodných zdrojov, obzvlášť pre účely zásobovania pitnou vodou.

¹⁶¹ Teda povodňových rizík, ako ich definuje § 64a ods. 2 vodného zákona.

¹⁶² Mapy povodňového nebezpečenstva vymedzujú podľa § 64a ods. 4 územia, ktoré by mohli byť podľa rôznych povodňových scenárov zaplavené.

¹⁶³ Na mapách povodňových rizík sa podľa § 64a ods. 4 vyznačujú potenciálne nepriaznivé následky povodňových scenárov.

¹⁶⁴ http://www.povis.cz/mzp/smernice/2011/CZ_zprava_PFRA_APSFR.pdf

¹⁶⁵ Dostupné na <http://hydro.chmi.cz/cds>

¹⁶⁶ Návrhy sú dostupné na www.povis.cz

prostredia vydá jednotlivé plány pre zvládanie povodňových rizík opatrením všeobecnej povahy (§ 25 ods. 5 vodného zákona).

4.2 Opatrenia v rámci ochrany pred povodňami

4.2.1 Všeobecne k opatreniam v rámci ochrany pred povodňami

Povodne sú prírodným javom, ktorým nemožno zabrániť. Je možné iba obmedziť alebo vylúčiť ich následky.¹⁶⁷ Z tohto predpokladu vychádza i vodný zákon, keď v ustanovení § 63 ods. 1 vymedzuje ochranu pred povodňami ako „činnosti a opatrenia k predchádzaniu a zvládaniu povodňového rizika v ohrozenom území.“ Jedná sa o systematickú prevenciu,¹⁶⁸ ako aj o konkrétne povodňové opatrenia. V dobe povodne môžu činiť opatrenia a vydávať operatívne príkazy k zabezpečeniu ochrany pred povodňami povodňové orgány.¹⁶⁹ Zapisujú sa do povodňovej knihy a na ich vydávanie sa nevzťahuje správny poriadok (§ 77 ods. 4 vodného zákona). Príkazy vydané povodňovým orgánom v dobe povodne platia iba po dobu povodne a v území miestnej pôsobnosti dotknutého orgánu.¹⁷⁰ Povodňové orgány ako i iné osoby na ich príkaz sú pri povodni oprávnené za účelom záchranných prác vstupovať na cudzie pozemky a do cudzích objektov (§ 77 ods. 5 vodného zákona). Vodný zákon v ustanovení § 77 ods. 5 zdôrazňuje povinnosť, ktorú už širšie vymedzil v § 63 ods. 3, kde sa v súvislosti so zaistením ochrany pred povodňami hovorí o povinnosti každého umožniť vstup či vjazd na svoje pozemky alebo stavby osobám, ktoré riadia a uskutočňujú zabezpečovacie a záchranné práce. Nadto sú ešte uvedení vlastníci povinní na príkaz povodňových orgánov k osobnej a vecnej pomoci k ochrane životov a majetku.

Vlastníkovi náleží v prípade, že utrpel pri povodni majetkovú ujmu následkom činnosti alebo opatrenia príslušného povodňového orgánu, nárok na jej náhradu (§ 63 ods. 4).¹⁷¹

Nesplnenie povinnosti umožniť vstup alebo vjazd na pozemky alebo stavby klasifikuje vodný zákon ako priestupok podľa § 121 ods. 1 u fyzických osôb a ako správny

¹⁶⁷ Srov. PUNČOCHÁŘ, op. cit., s. 170

¹⁶⁸ K tomu srov. výklad v kapitole 4.1

¹⁶⁹ Jedná sa o povodňové komisie obcí, povodňové komisie obcí s rozšírenou pôsobnosťou, povodňové komisie krajov a ústredný povodňový orgán, ktorým je Ministerstvo životného prostredia.

¹⁷⁰ Srov. TUREČEK, K., op. cit., s. 145

¹⁷¹ Podľa § 87 vodného zákona majetkovú ujmu vzniknutú pri opatrení uloženom povodňovou komisiou obce hradí obec, pri opatrení uloženom povodňovou komisiou obce s rozšírenou pôsobnosťou hradí ujmu obec s rozšírenou pôsobnosťou, pri ujme spôsobenej v dôsledku opatrenia uloženého povodňovou komisiou kraja ju hradí kraj a pri ujme spôsobenej opatrením Ústrednej povodňovej komisie Ministerstvo životného prostredia.

delikt podľa § 125f ods. 1 u právnických a podnikajúcich fyzických osôb. Za oba stanoví § 121 ods. 5 písm. b) respektíve § 125f ods. 5 písm. b) pokutu do výšky 500 000 Kč.

Výpočet jednotlivých povodňových opatrení stanoví vodný zákon v ustanovení § 65. Uvádza tri druhy povodňových opatrení, ktorých charakter závisí na okamihu, v ktorom majú byť uskutočnené.¹⁷² Ide o prípravné opatrenia, opatrenia uskutočňované pri nebezpečenstve povodne či za povodne a opatrenia uskutočňované po povodni. Za povodňové opatrenia sa podľa § 65 ods. 5 nepovažujú výstavba, údržba a opravy stavieb a ostatných zariadení slúžiacich k ochrane pred povodňami a investície povodňami vyvolané. Dôvodom je znemožniť povodňovým orgánom ukladanie týchto činností v rámci opatrení na ochranu pred povodňami rozhodnutím alebo príkazom podľa § 77 ods. 4.¹⁷³

4.2.2 Prípravné opatrenia

Prípravné opatrenia podľa § 65 ods. 2 vodného zákona sa realizujú ešte v období, kedy povodeň bezprostredne nehrozí. Zlepšujú povodňovú situáciu už tým, že vopred zabránia niektorým nevhodným činnostiam v ohrozenom území.¹⁷⁴ Zákon ako prípravné uvádza opatrenia:

a) stanovenie záplavových území.¹⁷⁵

b) vymedzenie smerodajných limitov stupňov povodňovej aktivity. Tieto údaje dôležité pre posúdenie a stanovenie formálneho začiatku a konca povodne stanoví jednotlivé povodňové plány (viz výklad v ďalšom bode).

c) povodňové plány. Povodňové plány predstavujú dokumenty, obsahujúce spôsob zaistenia včasných a spoľahlivých informácií o vývoji povodne, možnosti ovplyvnenia odtokového režimu, organizáciu a prípravu zabezpečovacích prác, spôsob zaistenia aktivácie povodňových orgánov a iné potrebné údaje na ochranu pred povodňami (§ 71 ods. 1). Obligatórne vypracovávajú a každoročne aktualizujú¹⁷⁶ povodňové plány obce, v ktorých územných obvodoch môže dôjsť k povodni, obce s rozšírenou pôsobnosťou, kraje v spolupráci so správcami povodí, Ministerstvo životného prostredia¹⁷⁷ a vlastníci stavieb ohrozených povodňami a nachádzajúcich sa v záplavovom území (§ 71 ods. 3, 4).

¹⁷² Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 186

¹⁷³ Srov. PUNČOCHÁŘ, P., op. cit., s. 172

¹⁷⁴ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., str. 186

¹⁷⁵ K tomu srov. výklad v kapitole 4.3

¹⁷⁶ Srov. § 71 ods. 6 vodného zákona, ktorý nariaďuje kontrolovať aktuálnosť povodňových plánov každoročne, z pravidla pred obdobím jarného topenia snehu.

¹⁷⁷ Ministerstvo životného prostredia vypracúva Povodňový plán Českej republiky, dostupný na http://www.dppcr.cz/html_pub/

Fakultatívne môže nariadiť spracovanie povodňového plánu vodoprávny úrad vlastníkovi pozemku ležiaceho v záplavovom území, ak je to potrebné s ohľadom na spôsob jeho užívania (§ 71 ods. 5).¹⁷⁸ Obsah povodňových plánov je tvorený časťou vecnou, ktorá pozostáva z údajov potrebných na zaistenie ochrany pred povodňami či smerodajných limitov pre vyhlásenie stupňov povodňovej aktivity, organizačnou časťou, ktorá obsahuje kontaktné údaje účastníkov ochrany pred povodňami a jednotlivé úlohy pre nich a grafickou časťou, ktorú tvoria mapy a plány, ktoré zakresľujú najmä záplavové územie, evakuačné trasy, informačné miesta a pod.¹⁷⁹ Vecná a grafická časť povodňového plánu územných celkov sa predkladá nadriadenému orgánu k potvrdeniu ich súladu s povodňovým plánom vyššej úrovne, čo je podmienkou ich záväznosti. U povodňových plánov pozemkov a stavieb potvrdzuje súlad povodňový orgán obce (§ 71 ods. 7).

d) povodňové prehliadky. Preventívne povodňové prehliadky slúžia k zisteniu, či na vodných tokoch, vodných dielach či záplavových územiach nie sú nedostatky, ktoré by mohli zvýšiť nebezpečenstvo povodne či jej následky (§ 72 ods. 1). Organizujú ich povodňové orgány obcí s rozšírenou pôsobnosťou na základe § 79 ods. 2 písm. c) a uskutočňujú minimálne raz ročne povodňové orgány obcí podľa § 78 ods. 3 písm. c).¹⁸⁰

e) príprava predpovednej a hlásnej povodňovej služby.¹⁸¹

f) organizačná a technická príprava

g) vytváranie hmotných povodňových rezerv

h) príprava účastníkov povodňovej ochrany

4.2.3 Opatrenia pri nebezpečenstve povodne a za povodne

Opatreniami uskutočňovanými pri nebezpečenstve povodne a za povodne sú (§ 65 ods. 2):

a) činnosť predpovednej a hlásnej povodňovej služby a varovanie pri nebezpečenstve povodne. Úlohou predpovednej povodňovej služby je v súlade s § 73 vodného zákona informovať povodňové orgány a ďalších účastníkov ochrany pred povodňami o nebezpečenstve vzniku povodne, o jej vzniku a ďalšom vývoji ako

¹⁷⁸ K tomu viz. bod 4.3 tejto práce.

¹⁷⁹ K podrobnému obsahu povodňových plánov srov. odvetvovú normu TNV 75 29 31

¹⁸⁰ Povodňové prehliadky sa uskutočňujú taktiež po povodni s cieľom zistiť rozsah a výšku povodňových škôd a spísať o nich protokol. Podieľajú sa na nich správcovia vodných tokov, vodoprávne úrady a orgány ochrany prírody. K tomu srov. Metodický pokyn Ministerstva životného prostredia a Ministerstva poľnohospodárstva ZP 14/2006 k spoločnému postupu orgánov ochrany prírody a správcov vodných tokov pri činnostiach súvisiacich so správou vodných tokov mimo zvlášť chránené územia, Európsky významné lokality a vtáčie oblasti.

¹⁸¹ K tomu viz bod 4.2.3 tejto práce.

i o hydrometeorologických prvkoch charakterizujúcich vznik a vývoj povodne (§ 73 ods. 1). Predpovednú službu zabezpečuje Český hydrometeorologický ústav,¹⁸² ktorý úzko spolupracuje so správcami povodí prevádzkujúcimi významné vodné nádrže schopné ovplyvniť prietoky nižšie na toku.¹⁸³ Hlásna povodňová služba podľa § 73 ods. 2 vodného zákona zabezpečuje informácie povodňovým orgánom pre varovanie obyvateľstva v mieste očakávanej povodne i v miestach nižšie na toku, informuje o povodňovej situácií a podáva správy a hlásenia nevyhnutné k jej vyhodnocovaniu a k prijímaniu opatrení na ochranu pred povodňami. Jej činnosť organizujú povodňové orgány obcí a obcí s rozšírenou pôsobnosťou. K sprostredkovaniu informácií poskytovaných predpovednou a hlásnou povodňovou službou slúžia operačné a informačné strediská Hasičského záchranného zboru Českej republiky¹⁸⁴ a zložiek integrovaného záchranného systému (§ 73 ods. 4).¹⁸⁵ Pre vodné diela vzdúvajúce vodu sa predpovedná a hlásna služba nezriaďujú. V prípade hroziaceho nebezpečenstva zvláštnej povodne oznamujú vlastníci vodných diel túto skutočnosť príslušným povodňovým orgánom a Hasičskému záchrannému zboru. Ak by hrozilo nebezpečenstvo z omeškania, informujú bezprostredne ohrozené fyzické a právnické osoby (§ 73 ods. 3).

b) zriadenie a činnosť hliadkovej služby

c) vypratanie záplavových území

d) riadené ovplyvňovanie odtokových pomerov

e) povodňové zabezpečovacie práce. Povodňovými zabezpečovacími prácami sú podľa ustanovenia § 75 ods. 1 vodného zákona technické opatrenia uskutočňované pri nebezpečenstve povodne a za povodne, ktoré slúžia k zmierneniu priebehu povodne a jej následkov. Ich demonštratívny výpočet uvádza zákon v § 75 ods. 2.¹⁸⁶ Zabezpečujú ich správcovia vodných tokov, prípadne ďalšie subjekty podľa povodňových plánov alebo na príkaz povodňových orgánov. Zabezpečovacie práce schopné ovplyvniť odtokové podmienky či priebeh povodne je nutné koordinovať s príslušným správcom povodia na celom vodnom toku alebo celom povodí (§ 75 ods. 3).

¹⁸² Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ) v rámci vodohospodárskych dispečingov prevádzkuje automatizované systémy zberu dát a informácie sprístupňuje na svojich internetových stránkach www.chmi.cz

¹⁸³ Srov. HORÁČEK, Z., op., cit., s. 199

¹⁸⁴ Viz. zákon č. 133/1985 Sb., o požiarnej ochrane, v znení neskorších zmien

¹⁸⁵ Viz. zákon č. 239/2000 Sb., o integrovanom záchrannom systéme, v znení neskorších zmien

¹⁸⁶ Povodňovými zabezpečovacími prácami sú predovšetkým odstraňovanie prekážok vo vodnom toku a v profile objektu (priepustky, mosty) znemožňujúcich plynulý odtok vody, rozrušovanie ľadových zápch vo vodnom toku, ochrana koryta a brehov proti narúšaniu povodňovým prietokom a zaisťovanie brehových natrhnutí, opatrenia proti preliatiu alebo pretrhnutiu ochranných hrádzí, hrádzí vodných diel zadržujúcich vodu, provizórne uzatváranie pretrhnutých hrádzí, inštalácia protipovodňových zábran, opatrenia proti spätnému vzdutiu vody, najmä do kanalizácií, opatrenia k obmedzeniu znečistenia vody, opatrenia zisťujúce stabilizáciu územia pred zosuvmi.

f) povodňové záchranné práce. K záchrane životov a majetku v bezprostredne ohrozených alebo už zaplavených územiach predpokladá vodný zákon uskutočňovanie technických a organizačných opatrení, akými sú ochrana a evakuácia obyvateľstva, starostlivosť o nich po nevyhnutne dlhú dobu či zachraňovanie majetku (§ 74 ods. 1). V situáciách ohrozenia životov a dôležitých hospodárskych záujmov zaistujú povodňové záchranné práce povodňové orgány za spolupráce zložiek integrovaného záchranného systému (§ 74 ods. 2).

g) zabezpečenie náhradných funkcií a služieb v území zasiahnutom povodňou

4.2.4 Opatrenia po povodni

Za opatrenia po povodni považuje vodný zákon v ustanovení § 65 ods. 4:

a) evidenčné a dokumentačné práce. Vodný zákon stanoví povinnosť viesť dokumentáciu¹⁸⁷ za účelom zabezpečenia objektívnych záznamov o priebehu povodne, o uskutočnených opatreniach, o príčine vzniku a výške škôd a ďalších okolnostiach s povodňou súvisiacich (§ 76 ods. 1).

b) vyhodnotenie povodňovej situácie vrátane vzniknutých povodňových škôd. Povinnosťou povodňových orgánov ako aj ďalších účastníkov ochrany pred povodňami je za predpokladu, že za povodne, pri ktorej bola vyhlásená povodňová aktivita, došlo k škodám alebo boli realizované povodňové zabezpečovacie a záchranné práce, spracovať správu o povodni, v rámci ktorej vyhodnocujú povodeň, rozoberajú jej príčiny a priebeh, posudzujú účinnosť uskutočnených opatrení, rozsah a odhad výšky škôd a navrhujú opatrenia na odstránenie následkov povodne (§ 76 ods. 2). Správu o povodni spracovávajú povodňové orgány obcí (§ 78 ods. 3 písm. l)) a obcí s rozšírenou pôsobnosťou (§ 79 ods. 2 písm. m)), povodňové orgány krajov (§ 80 ods. 2 písm. k)), správcovia povodí (§ 82 písm. j)) a správcovia vodných tokov (§ 83 písm. l)). Správy sa spracovávajú do 3 mesiacov po skončení povodne a odovzdávajú sa na využitie vyššiemu povodňovému orgánu a na evidenciu správcovi povodia (§ 76 ods. 2, 4).

c) odstránenie povodňových škôd a obnova územia po povodni

4.3 Záplavové územie

¹⁸⁷ K napĺňaniu stanoveného účelu slúžia podľa § 76 najmä (demonštratívny výpočet) záznamy v povodňovej knihe, priebežný záznam vodných stavov a orientačných hodnôt rýchlostí a prietokov, priebežný záznam údajov o prevádzke vodných diel ovplyvňujúcich priebeh povodne, označovanie najvyššie dosiahnutej hladiny vody, zamieravanie a zakresľovanie záplavy, monitorovanie kvality vody a možných zdrojov znečistenia, fotografické snímky a filmové záznamy, účelový terénny prieskum a šetrenie.

4.3.1 Stanovenie záplavových území

Predchádzať povodni úplne nie je zatiaľ v ľudských silách. Je ale možné sa na ňu pripraviť a vhodnými opatreniami minimalizovať jej následky. Medzi preventívne opatrenie k tomu slúžiace patrí i stanovenie záplavových území.

Záplavové územia charakterizuje vodný zákon v ustanovení § 66 ods. 1 ako „administratívne určené územia, ktoré môžu byť pri výskyte prirodzenej povodne zaplavené vodou.“ Rozsah záplavového územia navrhuje správca príslušného vodného toku a stanovuje ho vodoprávny úrad, ktorým je v prípade významných vodných tokov krajský úrad (§ 107 ods. 1 písm. o)) a v ostatných prípadoch obecný úrad obce s rozšírenou pôsobnosťou. Zákon priznáva vodoprávnemu úradu i možnosť uložiť správcovi vodného toku povinnosť spracovať návrh záplavového územia. Vymedzenie záplavového územia závisí na iniciatíve správcov vodného toku, respektíve vodoprávných úradov a preto nastávajú situácie, kedy záplavové územie nie je stanovené.¹⁸⁸ Na vodných tokoch, kde nie sú záplavové územia dosiaľ stanovené,¹⁸⁹ vychádzajú vodoprávne a stavebné úrady a orgány územného plánovania pri svojej činnosti¹⁹⁰ z dostupných podkladov správcu povodia a správcu vodného toku o pravdepodobnej hranici územia ohrozeného povodňami (§ 66 ods. 5). V tejto súvislosti Najvyšší správny súd potvrdil, že k vymedzeniu územia a obmedzení v ňom je oprávnený iba vodoprávny úrad. Obec, ktorá v územnom pláne stanoví záplavové územia a obmedzenia v ňom bez predošlého vymedzenia vodoprávnym úradom, prekračuje svoju pôsobnosť.¹⁹¹

Vodoprávny úrad má ďalej podľa § 66 ods. 2 vodného zákona povinnosť vymedziť v zastavaných územiach,¹⁹² v zastaviteľných plochách¹⁹³ podľa územne plánovacej dokumentácie a v prípade potreby i ďalších územiach aktívnu zónu záplavového územia. Opäť na návrh správcu vodného toku, ktorý zohľadňuje nebezpečnosť povodňových prietokov. Ide o územie z hľadiska povodne najzraniteľnejšie, v ktorom sa pri povodni sústreďujú hlavné množstvo povodňového prietoku.¹⁹⁴

Podrobný spôsob a rozsah spracovania návrhu a stanovovania záplavových území určuje vyhláška Ministerstva životného prostredia č. 236/2002 Sb., o spôsobe a rozsahu

¹⁸⁸ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 188

¹⁸⁹ K tomu srov. Závěrečné stanovisko zástupkyne veřejného ochránce práv vo veci záplavových území.....

¹⁹⁰ K termínu „územné plánovanie“ viz. napr. DROBNÍK, J., op. cit., s. 27 a n.

¹⁹¹ Viz. rozsudok Nejvyššího správního soudu čj. 1 Ao 1/2010-247 dostupný na www.nssoud.cz

¹⁹² Zastavaným územím sa podľa § 2 ods. 1 písm. d) stavebného zákona rozumie „územie vymedzené územným plánom alebo postupom podľa tohto zákona.“

¹⁹³ Zastaviteľnou plochou sa podľa § 2 ods. 1 písm. j) stavebného zákona rozumie „plocha vymedzená k zastavaniu z územnom pláne alebo v zásadách územného rozvoja.“

¹⁹⁴ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 188

spracovania návrhu a stanovovania záplavových území (ďalej iba záplavová vyhláška). Návrh záplavového územia sa spracováva na základe podkladov pre spracovanie návrhu záplavových území¹⁹⁵ pre inundačné územie¹⁹⁶ úseku vodného toku zodpovedajúcemu prirodzenej povodni s prietokmi, ktoré sa vyskytujú s periodicitou 5, 20 a 100 rokov (§ 4 ods. 2 záplavovej vyhlášky). Aktívna zóna záplavového územia sa vymedzuje pre prietoky, ktoré sa vyskytujú pri prirodzenej povodni s periodicitou 100 rokov (§ 4 ods. 3 záplavovej vyhlášky). Návrh záplavového územia predkladá správca vodného toku vodoprávnemu úradu v dvoch vyhotoveniach a s náležitosťami podľa § 5 záplavovej vyhlášky. Vodoprávny úrad stanovuje záplavové územie na základe návrhu záplavového územia v rámci svojej územnej pôsobnosti (§ 7 ods. 1 záplavovej vyhlášky) a sústavne sleduje prípadné zmeny podmienok, z ktorých návrh vychádzal (§ 7 ods. 3 záplavovej vyhlášky). Vodoprávny úrad, ktorý záplavové územie stanovil, zabezpečí sprístupnenie dokumentácie pre verejnosť¹⁹⁷ a odovzdá jednu kópiu Ministerstvu životného prostredia, ktoré vedie dokumentáciu o stanovených záplavových územiach a eviduje ju v informačnom systéme verejnej správy (§ 66 ods. 3, 6 vodného zákona).

Záplavové územia a ich aktívne zóny sú stanovované opatrením všeobecnej povahy (§ 66 ods. 7 vodného zákona).¹⁹⁸ Zákon však v ustanovení § 115a ods. 3 vylučuje použitie úpravy § 172 ods. 5 správneho poriadku. Tým pádom vlastníci nehnuteľností, ktorých práva, povinnosti či záujmy môžu byť opatrením všeobecnej povahy priamo dotknuté ako aj iné osoby, o ktorých to určí správny orgán a ktorých oprávnené záujmy môžu byť opatrením obecnej povahy priamo dotknuté, strácajú možnosť podávať námietky proti návrhu opatrenia všeobecnej povahy na stanovenie záplavových území. Dotknutým osobám síce ostáva možnosť uplatniť k návrhu opatrenia všeobecnej povahy pripomienky, no ich procesná pozícia ostáva oslabená. Pripomienkami sa správny orgán zaoberá ako podkladom pre rozhodnutie a v odôvodnení opatrenia všeobecnej povahy sa s nimi vysporiadáva (§ 172 ods.

¹⁹⁵ Tými sú podľa § 5 záplavovej vyhlášky štandardné hydrologické údaje poskytnuté ČHMÚ, manipulačný poriadok vodného diela slúžiaceho k vzdúvaniu alebo akumulácii vôd, ktorým sa môžu významne ovplyvniť najvyššie prietoky pri prechode prirodzenej povodne, základnú mapu Českej republiky v mierke 1:10 000 a základnú bázu geografických dát Českej republiky, výsledky geodetického zamerania pozdĺžneho a priečnych profilov koryta vodného toku a príľahlého inundačného územia, výsledok hydraulického výpočtu a dostupné údaje o najvyššej zaznamenatej prirodzenej povodni.

¹⁹⁶ Inundačným územím sa podľa § 2 písm. g) záplavovej vyhlášky rozumie „územie príľahlé k vodnému toku, ktoré je zaplavené pri prietokoch presahujúcich kapacitu koryta vodného toku.“

¹⁹⁷ www.wmap.cz

¹⁹⁸ V teórii panuje zhoda na názore, že v prípade stanovovania záplavových území je opatrenie všeobecnej povahy vhodným nástrojom, keďže pred novelou vodného zákona č. 150/2010 Sb. boli tieto územia vyhlasované neprocesným spôsobom. K tomu viz napr. KOCOUREK, T., Opatření obecné povahy dle vodního zákona, Právní rozhledy 18/2010, s. 652

4 správneho poriadku). O námietkach na druhej strane vydáva rozhodnutie, podložené riadne zisteným skutkovým stavom, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti a ktoré môže ovplyvniť obsah samotného opatrenia všeobecnej povahy.¹⁹⁹ Aj keď sa voči tomuto rozhodnutiu nemožno podať riadny opravný prostriedok, Najvyšší správny súd pripustil súdny prieskum rozhodnutia o námietkach v rámci žaloby proti správne rozhodnutiu.²⁰⁰ Tento krok zákonodarcu je vyvoláva v teórii značné rozpaky, keďže dôvody preň neuvádza ani dôvodová správa k zákonu č. 150/2010 Sb., ktorým toto skrátenie procesných práv vlastníkov dotknutých nehnuteľností došlo.²⁰¹ Síce môžu osoby, ktorým bolo odobraté právo uplatniť námietku, brojiť proti opatreniu všeobecnej povahy na stanovenie záplavového územia návrhom súdu na jeho zrušenie,²⁰² je na mieste súhlasiť s názorom, že ustanovenie § 115a ods. 3 vodného zákona vyvoláva otázku svojej konformnosti s ústavným poriadkom. Efektívny postup pri ochrane práv jednotlivcov v procese vydávania opatrenia všeobecnej povahy by mal byť prvoradým riešením, pretože súdny prieskum zákonnosti opatrenia všeobecnej povahy poskytuje ochranu práv až následne.²⁰³

4.3.2 Obmedzenie vlastníkov pozemkov nachádzajúcich sa v záplavových územiach

Jednou zo skupín, ktorá býva najviac postihnutá povodňami, sú vlastníci pozemkov ležiacich v záplavových územiach, a to nie iba z hľadiska škôd, ktoré na nich voda napácha, ale i množstvom obmedzení a povinností, ktoré sú s vlastníctvom týchto pozemkov spojené.

Predne ukladá vodný zákon v ustanovení § 85 ods. 1 všeobecnú povinnosť vlastníkom pozemkov nachádzajúcich sa v záplavovom území zaisťovať, aby neboli zhoršované odtokové podmienky a priebeh povodne. Tí sú tak za povodne povinní:

a) spracovávať povodňové plány, ak im takúto povinnosť ukladá § 71 ods. 4 vodného zákona alebo na základe § 71 ods. 5 rozhodnutie vodoprávneho úradu (§ 85 ods. 1 písm. a)).

b) v spolupráci s povodňovými orgánmi konať povodňové prehliadky. Predovšetkým preverovať stav objektov z hľadiska možnosti ovplyvnenia odtokových pomerov za povodne a možnosť odplavenia stavieb alebo ich častí (§ 85 ods. 1 písm. b)).

c) odstraňovať na príkaz povodňového orgánu svoje predmety a zariadenia schopné zhoršiť odtokové pomery či upchať koryto nižšie po toku (§ 85 ods. 1 písm. c)).

¹⁹⁹ Srov. tamtiež, str. 653

²⁰⁰ Viz rozsudok Najvyššieho správneho súdu č.j. 2 Ao 2/2008-62 dostupný na www.nssoud.cz

²⁰¹ Srov. KOCOUREK, T., 2010, str. 653

²⁰² Uznesenie rozšíreného senátu Najvyššieho správneho súdu č.j. 1 Ao 1/2009-120, dostupné na www.nssoud.cz

²⁰³ Srov. KOCOUREK, T., 2010, str. 654

d) zaistiť pracovné sily a vecné prostriedky k zabezpečeniu svojich predmetov a zariadení (§ 85 ods. 1 písm. d)) a zaisťovať v dobe nebezpečenstva povodne ich dostupnosť, ako aj preverovať ich pripravenosť podľa povodňového plánu (§ 85 ods. 1 písm. e)).

e) sledovať na pozemkoch všetky javy rozhodné pre bezpečné prevedenie povodne, predovšetkým hromadenie plávajúcich predmetov a upchatie prietokového profilu (§ 85 ods. 1 písm. f)).

f) zúčastňovať sa hlásnej povodňovej služby a informovať o nebezpečenstve a priebehu povodne správcu vodného toku a Hasičský záchranný zbor Českej republiky (§ 85 ods. 1 písm. g)).

g) zaisťovať záchranu osôb a svojho majetku, vrátane prípadnej predčasnej žne (§ 85 ods. 1 písm. h)).

h) zaisťovať ochranu plavidiel a zariadení slúžiacich k plavbe a riadiť sa pri tom pokynmi orgánov štátnej plavebnej správy.²⁰⁴ Ale iba za predpokladu, že vlastníari alebo prevádzkujú prístav (§ 85 ods. 1 písm. i)).

i) konať povodňové zabezpečovacie práce, obzvlášť na objektoch priepustov a mostov, cestných a železničných násypov, aby nebola obmedzená ich prietoková kapacita (§ 85 ods. 1 písm. j)).

j) konať po povodni prehliadky pozemkov, zisťovať rozsah a výšku škôd a poskytovať podklady pre správu o povodni (§ 85 ods. 1 písm. k)).

k) odstraňovať povodňové škody a zabezpečiť kritické miesta pre prípad ďalšej povodne (§ 85 ods. 1 písm. l)).

Nesplnenie uvedených povinností napĺňa u vlastníkov fyzických osôb skutkovú podstatu priestupku podľa § 121 ods. 2 písm. b) s možnou pokutou do výšky 500 000 Kč (§ 121 ods. 5 písm. b)) a u vlastníkov právnických a podnikajúcich fyzických osôb skutkovú podstatu správneho deliktu podľa § 125f ods. 2 písm. b) s pokutou do 500 000 Kč. (§ 125f ods. 5 písm. b)).

Povinnosti zdržať sa nejakého konania, respektíve im zodpovedajúce zákazy stanoví pre vlastníkov pozemkov v záplavových územiach § 67 vodného zákona. V prvom rade ide o zákaz stavebnej činnosti v aktívnych zónach záplavových území. Stavebná činnosť a jej výsledky v aktívnej zóne ovplyvňujú prietokové pomery i vo zvyšku záplavového územia, preto sú obmedzenia v tomto smere mimoriadne prísne.²⁰⁵

²⁰⁴ Viz. zákon č. 114/1995 Sb., o vnútrozemskej plavbe, v znení neskorších zmien

²⁰⁵ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 190

V aktívnej zóne záplavových území je zakázané umiestňovať, povoľovať a realizovať stavby (§ 67 ods. 1). Nejde ale o zákaz absolútny, výnimiek je hneď niekoľko. V aktívnej zóne sú povolené vodné diela, ktorými sa upravuje vodný tok, prevádzajú povodňové prietoky, uskutočňujú opatrenia na ochranu pred povodňami, ktoré inak súvisia s vodným tokom alebo zlepšujú odtokové pomery. Taktiež stavby pre čerpanie vôd, odvádzanie odpadných a zrážkových vôd, nevyhnutné stavby dopravnej a technickej infraštruktúry a konštrukcie chmeľníc umiestňované v záplavovom území v katastrálnych územiach vymedzených podľa zákona č. 97/1996 Sb., o ochrane chmeľu, v znení neskorších zmien. K výnimkám musí ešte pristúpiť podmienka, že súčasne musia byť uskutočnené opatrenia minimalizujúce vplyv na povodňové prietoky (§ 67 ods. 1). Voľnejšie podmienky stanoví zákon i pre legálne existujúce stavby v aktívnej zóne, keď umožňuje ich údržbu²⁰⁶ a stavebné úpravy²⁰⁷ za predpokladu, že nedôjde k zhoršeniu odtokových pomerov.²⁰⁸

Okrem obmedzení v oblasti stavby sú v aktívnej zóne záplavového územia zakázané i nasledujúce činnosti:

- a) ťažba nerastov a zeminy spôsobom zhoršujúcim odtok povrchových vôd a uskutočňovanie terénnych úprav, ktoré taktiež zhoršujú odtok povrchových vôd (§ 67 ods. 2 písm. a)),
- b) splavovanie odplaviteľného materiálu, látok a predmetov (§ 67 ods. 2 písm. b)),
- c) stavby oplatenia, živých plotov a iných podobných prekážok (§ 67 ods. 2 písm. c))
- d) zriaďovanie táborov, kempov a iných dočasných ubytovacích zariadení (§ 67 ods. 2 písm. d)).

V prípade porušenia zákazu v aktívnej zóne záplavového územia fyzickou osobou dôjde k spáchaniu priestupku podľa § 116 ods. 1 písm. o) vodného zákona so sankciou do 20 000 Kč (§ 116 ods. 2 písm. a)) a v prípade právnickej alebo podnikajúcej fyzickej osoby k spáchaniu správneho deliktu podľa § 125a ods. 1 písm. q) so sankciou do 100 000 Kč (§ 125a ods. 2 písm. b)).

Pre zvyšok záplavového územia mimo aktívnu zónu alebo ak aktívna zóna nie je stanovená, je vodoprávny úrad na základe ustanovenia § 67 ods. 3 vodného zákona oprávnený opatrením všeobecnej povahy sprísniť režim týchto území stanovením obmedzujúcich podmienok, teda stanoviť pre vlastníkov pozemkov ďalšie obmedzenia. Vodoprávny úrad pri

²⁰⁶ Údržbou stavby sa v zmysle § 3 ods. 4 stavebného zákona rozumejú „práce, ktorými sa zabezpečuje ich dobrý stavebný stav tak, aby nedochádzalo k znehodnoteniu stavby a čo najviac sa predĺžila jej užívatel'nosť.“

²⁰⁷ Stavebnými úpravami sa podľa § 2 ods. 1 písm. c) stavebného zákona rozumejú „zmeny dokončenej stavby, pri ktorých sa zachováva vonkajšie pôdorysné i výškové ohraničenie stavby a tiež zateplenie plášťa stavby.“

²⁰⁸ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 190

vydávani opatrenia všeobecnej povahy, ktorým by stanovil ďalšie obmedzujúce podmienky v záplavovom území, postupuje v súlade s celou šiestou časťou správneho poriadku. Na rozdiel od opatrenie všeobecnej povahy, ktorým sa stanoví záplavové územie, sa tak vodoprávny úrad musí vysporiadať i s námietkami vlastníkov pozemkov podľa § 172 ods. 5 správneho poriadku, keďže na tento prípad sa neuplatní výnimka § 115a ods. 3 vodného zákona.²⁰⁹

Niektoré ďalšie činnosti podmieňuje vodný zákon povolením, respektíve súhlasom vodoprávneho úradu. Povolenie potrebuje vlastník pozemku v záplavovej zóne v súlade s § 14 vodného zákona k:

a) výsadbe stromov alebo krov v záplavových územiach v rozsahu ovplyvňujúcom odtokové pomery (§ 14 ods. 1 písm. a)). Skutočnosť, či budú odtokové pomery výsadbou ovplyvnené, musí posúdiť osoba, ktorá ju chce uskutočniť.²¹⁰ Povolenie sa nevyžaduje v prípade, kedy stromy a kry vysadzuje správca vodného toku v súvislosti s jeho správou, vlastník vodnej nádrže pri jej údržbe ani vlastník pozemku určeného k plneniu funkcie lesa pri obnove porastov alebo pri činnosti, ktoré mu ukladá lesný zákon (§ 14 ods. 2).

b) geologickým prácam spojeným so zásahom do pozemku v záplavových územiach (§ 14 ods. 1 písm. c)).

Výkon uvedených činností bez povolenia vodoprávneho úradu predstavuje priestupok fyzickej (§116 ods. 1 písm. c)) respektíve správny delikt právnickej a podnikajúcej fyzickej osoby (§ 125a ods. 1 písm. c)) s možnými sankciami 100 000 (§116 ods. 2 písm. c)), resp. 500 000 Kč (§125a ods. 2 písm. c)).

Súhlas vodoprávneho úradu vyžaduje zákon k stavbám, ťažbe nerastov alebo k terénnym úpravám v záplavových územiach (§ 17 ods. 1 písm. c)). Vzhľadom k zákazom uvedeným v § 67 vodného zákona bude súhlas potrebný k činnostiam mimo aktívnu zónu záplavového územia.²¹¹

Pre úplnosť treba uviesť i povinnosť vlastníkov pozemkov v záplavových územiach strpieť na tieto pozemky vstup a vjazd povodňových orgánov a osôb, ktoré uskutočňujú ich príkazy, za účelom vykonávania záchranných a zabezpečovacích prác (§ 77 ods. 5 vodného zákona).

²⁰⁹ Srov. Tamtiež, str. 191

²¹⁰ Srov. HORÁČEK Z., str. 51

²¹¹ K správne právnym následkom chýbajúceho súhlasu viz. bod 2.3.2

Tak ako je vodný zákon „štedrý“ pri ukladaní povinností vlastníkom pozemkov ležiacich v záplavovom území, je na druhú stranu „skúpi“ v otázke náhrad za tieto obmedzenia. Výslovne priznáva iba náhradu škody v prípade, kedy vznikla vlastníkovi pozemku v záplavovom území, ktorý na ňom trpel výkon práva vstupu povodňových orgánov a nimi poverených osôb pri uskutočňovaní zabezpečovacích a záchranných prác (§ 63 ods. 4 vodného zákona). Náhradu za ujmy spôsobené v dôsledku vymedzenie záplavového územia vodný zákon vôbec neupravuje, hoci zákaz akejkoľvek stavebnej činnosti v aktívnej zóne a jeho prípadné rozšírenie opatrením všeobecnej povahy i na ostatné časti záplavového územia možno pokladať za závažný zásah do vlastníckeho práva. „*Najmä v situácií, kedy predošlá územnoplánovacia dokumentácia nezakazovala stavebné využitie pozemku a až stanovením záplavového územia je takéto využitie vylúčené, sa jedná o obmedzenie dosahujúce intenzity čl. 11 ods. 4 Listiny.*“²¹²

4.4 Územia určené k riadeným rozlivom povodní

Jedno z preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami umožňuje vymedziť územie, ktoré bude pri povodni účelovo zaplavené, čím sa povodňová vlna premení a znížia sa nepriaznivé účinky povodne v nižšie položených oblastiach.²¹³ Ide o inštitút územia určeného k riadeným rozlivom povodní. Vodný zákon ho v ustanovení § 68 ods. 1 definuje ako pozemky nevyhnutné pre vzdúvanie a akumuláciu povrchových vôd verejne prospešnými stavbami za účelom ochrany pred povodňami, u ktorých došlo k obmedzeniu vlastníckeho práva dohodou alebo postupom podľa zákona o vyvlastnení.

Predpokladom vzniku týchto území je obmedzenie vlastníckeho práva k pozemkom, na ktorých má dochádzať k vzdúvaniu alebo akumulovaniu povrchovej vody. Zákon predpokladá dohodu s vlastníkom pozemku, alebo postup podľa § 55a vodného zákona,²¹⁴ teda nútené obmedzenie vlastníckeho práva za náhradu. V praxi pôjde často o zriadenie služobnosti (vecného bremena) rozlivu. Služobnosť rozlivu upravuje § 1273 občianskeho zákonníku. Jej obsahom je právo vlastníka vodného diela, ktoré umožňuje riadený rozliv povodne, rozlievať na pozemku vodu a taktiež mať a udržiavať na ňom obslužné zariadenia.

²¹² KOCOUREK, T., 2012, op. cit., s. 95

²¹³ Srov. PUNČOCHÁŘ, P., op. cit., s. 177

²¹⁴ Ustanovenie § 55a bolo do vodného zákona včlenené ako vyvlastňovací titul pre verejnoprospešné stavby na ochranu pred povodňami. Udialo sa tak z dôvodu, že obdobný vyvlastňovací titul v právnom poriadku Českej republiky chýbal. I jedna z noviel stavebného zákona stanovila v jeho § 170 ods. 1 písm. a) možnosť obmedziť práva k pozemku za účelom realizácie verejnoprospešných opatrení s cieľom znížiť ohrozenie v území povodňami a inými prírodnými katastrofami. K tomu srov. HORÁČEK, Z., str. 164

Výslovnou dohodou môže byť právo vlastníka vodného diela rozšírené i na uskutočňovanie úprav na obslužných zariadeniach s cieľom ich modernizovať alebo zlepšiť ich výkonnosť. Uvedenému právo na druhej strane zodpovedá povinnosť vlastníka pozemku strpieť na ňom rozlievania vody, zdržať sa konania, ktoré by ohrozovalo vodné dielo a obslužné zariadenia a po predchádzajúcom prejednaní umožniť oprávnenej osobe vstup na pozemok.²¹⁵

Územia určené k riadeným rozlivom povodní sa označujú i ako zátopové územia poldrov (suchých nádrží). Suchá nádrž alebo polder je „vodná nádrž určená k ochrane pred účinkami povodní, v ktorej je celkový objem nádrže takmer zhodný so súčtom ovládateľného a neovládateľného ochranného priestoru; plní retenčnú funkciu a znižuje povodňový prietok vo vodnom toku.“²¹⁶ Navrhovanie, stavbu, prevádzkovanie a posudzovanie účinkov suchých nádrží podrobne popisuje norma TNV 75 2415. Okrem podkladov potrebných k vypracovaniu návrhu nádrže, vodohospodárskeho riešenia,²¹⁷ parametrov hrádze suchej nádrže, bezpečnostných a výpustných zariadení, kontrolných meraní a pozorovaní, prevádzky a údržby rieši i priestor zátopy suchej nádrže. Ak tomu nebráni režim záplav, pôdne a klimatické pomery či iné územné požiadavky, môžu byť pozemky v priestore zátopy suchej nádrže naďalej poľnohospodársky²¹⁸ a lesnícky²¹⁹ obhospodarované spôsobom, ktorý bol obvyklý pred vybudovaním nádrže. Inak je treba ich využitie prispôbiť novým podmienkam (bod 9.2 normy TNV 75 2415). V priestore zátopy nesmú byť taktiež umiestňované stavby na bývanie, rekreačné objekty, výrobné prevádzky a sklady látok ohrozujúcich akosť vody (bod 9.10 normy TNV 75 2415). Stavby nenarúšajúce riadený rozliv sú povolené a prístupové komunikácie slúžiace k obsluhu zariadení suchej nádrže a obhospodarovaniu pozemkov v nádrži dokonca predpokladané (bod 10 normy TNV 75 2415).

²¹⁵ Bližšie napr. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 781 a n.

²¹⁶ Bod 3.1 odvetvovej technickej normy vodného hospodárstva Suché nádrže TNV 75 2415 (ďalej iba norma TNV 75 2415) dostupnej na www.eagri.cz

²¹⁷ Účelom vodohospodárskeho riešenia je „stanovenie veľkosti ochranného priestoru suchej nádrže, parametrov bezpečnostných a výpustných zariadení a hrádze.“ Viz. bod. 6.1 normy TNV 75 2415

²¹⁸ Najmenej rizikovým je trvalé zatrávenie. Podmienky preň sú plynulý sklon terénu umožňujúci povrchové odvodnenie, časový režim záplav umožňujúci ošetrovanie a žatvu porastu, prípadne spásanie a hladina podzemnej vody je na úrovni potrebnej pre lúky podľa normy ČSN 75 4200. Pozemky užívané ako orná pôda by mali mať dostatočne mocnú vrstvu ornice a primeraný obsah skeletu, aby nedochádzalo k jej splavovaniu, dno nádrže s dobrou prirodzenou priepustnosťou alebo odvodnené drenážou, hladinu podzemnej vody na priemernej úrovni požadovanej normou ČSN 75 4200 a časový režim záplav by mal umožňovať pestovanie plodín s kratšou vegetačnou dobou (bod 9.5 normy TNV 75 2415).

²¹⁹ V priestore zátopy sa odporúča nenavrhať lesné kultúry tam, kde existuje možnosť zanášania splaveným materiálom a vysádzať hospodárske lesy iba v priestoroch zátopy a plánovaným zatopením pri prietoku s dlhšou než 20 ročnou dobou opakovania. V priestore zátopy sa môžu nachádzať lesy hospodárske, lesy zvláštneho určenia ako špeciálne kultúry (bod 9.6 normy TNV 75 2415).

V otázke náhrad za obmedzenia vlastníckeho práva k pozemkom ležiacim v území určenom k riadeným rozlivom povodní je situácia jednoznačná. Kompenzácia je vlastníkom pozemkov poskytovaná pri nútenom obmedzení (vyvlastnení) alebo pri uzatvorení dohody o obmedzení vlastníckeho práva.²²⁰ Vodný zákon upravuje v § 68 ods. 2 nárok na náhradu škody, ktorá vznikne až pri riadenom rozlive povodne na pôde, poľných plodinách, lesných porastoch a stavbách. Náhradu škody poskytuje štát v zastúpení Ministerstvom poľnohospodárstva v peniazoch postupom na základe nariadenia vlády č. 203/2009 Sb., o postupe pri zaistovaní a uplatňovaní náhrady škody a postupe pri určení jej výšky v územiach určených k riadeným rozlivom povodní (ďalej iba nariadenie č. 203/2009 Sb.). Náhradu škody uplatňuje poškodený žiadosťou²²¹ podanou Ministerstvu poľnohospodárstva bezodkladne po ukončení riadeného rozlivu povodne (§ 1 nariadenia č. 203/2009 Sb.). Ministerstvo poľnohospodárstva do 15 dní od doručenia žiadosti vykoná prehliadku územia, na ktorom vznikla škoda a do 30 dní od jej skončenia vypracuje protokol o vzniknutej škode. Na základe protokolu následne určí výšku náhrady (§ 2 ods. 1,2,5 nariadenia č. 203/2009 Sb.).

Výška náhrady škody na pôde sa stanoví na základe nákladov na uvedenia pôdy do pôvodného stavu. Pri tom sa prihliada k možnosti obnovenia produkčných a mimo produkčných funkcií pôdy, k charakteru škody, predovšetkým k odnosu ornice, vzniknutým ryhám, nežiaducim nánosom a kontaminácií pôdy (§ 4 nariadenia č. 203/2009 Sb.). Na poľných plodinách sa náhrada škody určuje v závislosti na tržnej cene v dobe rozlivu, pričom sa prihliada k druhu poškodenej plodiny a k ročnej dobe, v ktorej k rozlivu došlo, a to za každý druh plodiny zvlášť. Náklady na likvidáciu poškodených plodín sa hradia v preukázanej výške (§ 3 nariadenia č. 203/2009 Sb.). Pri škode na stavbe sa hradia náklady na uvedenie stavby do pôvodného stavu, vrátane nákladov na odstránenie naplavenín, v preukázanej výške (§ 6 nariadenia č. 203/2009 Sb.). Pri určení výšky náhrady škody spôsobenej na lesných porastoch sa postupuje podľa vyhlášky č. 55/1999 Sb., o spôsobe výpočtu výšky ujmy alebo škody spôsobenej na lesoch.

Náhradu priznáva vodný zákon ešte poľnohospodárom, ktorí stratili v dôsledku riadeného rozlivu povodne nárok na dotáciu poskytovanú na základe zákona 252/1992 Sb., o poľnohospodárstve, v znení neskorších zmien a tým utrpeli finančnú ujmu (§ 68 ods. 3).

Poskytnutie náhrady škody podľa § 68 ods. 2 vodného zákona vylučuje poskytnutie štátnej pomoci z titulu rozlivu povodne podľa zákona č. 12/2002 Sb., o štátnej pomoci pri

²²⁰ Srov. KOCOUREK, T., 2012, op. cit., s. 96

²²¹ Náležitosti žiadosti uvádza príloha k nariadeniu č. 203/2009 Sb.

obnove územia postihnutého živelnou alebo inou pohromou, v znení neskorších zmien (§ 68 ods. 4).

4.5 Územia ohrozené zvláštnymi povodňami

Územia ohrozené zvláštnymi povodňami sú inštitútom podobným záplavovým územiám a podľa § 69 vodného zákona tiež územia, ktoré môžu byť pri výskyte zvláštnej povodne zaplavené vodou. V rámci krízového plánu²²² sa pre územia ohrozené zvláštnymi povodňami spracúva Plán ochrany územia pod vodným dielom pred zvláštnou povodňou. Postup jeho spracovania upresňuje metodický pokyn odboru ochrany vôd Ministerstva životného prostredia č. 14/2005 pre spracovanie plánu ochrany území pod vodným dielom pred zvláštnou povodňou.

²²² § 9 ods. 1 písm. b) zákona č. 240/2000 Sb., o krízovom riadení a o zmene niektorých zákonov, v znení neskorších zmien (krízový zákon).

5. Pozemkové vzťahy spojené s vodnými dielami

5.1 Vodné diela a majetkovoprávne vzťahy k nim

Termínom vodné dielo označuje vodný zákon objekty, ktorých účelom je vo všeobecnom zmysle nakladanie s vodami a starostlivosť o vodohospodársky režim. Pri formovaní právnych vzťahov k vodným dielam však nepostačuje ich pojmávanie iba z pohľadu tohto zákona, ale je nutné na nich nazerať i objektívom občianskoprávných noriem.²²³

Vodný zákon definuje v ustanovení § 55 ods. 1 vodné diela ako „stavby, ktoré slúžia k vzdúvaniu a zadržiavaniu vôd, umelému usmerňovaniu odtokového režimu povrchových vôd, k ochrane a užívaniu vôd, k nakladaniu s vodami, ochrane pred škodlivými účinkami vôd, k úprave vodných pomerov alebo k iným účelom sledovaným týmto zákonom.“ Ďalej poskytuje ustanovenie demonštratívny výpočet toho, čo za vodné diela považuje:

- a) priehrady, hrádze, vodné nádrže, hate a zdrže
- b) stavby, ktorými sa upravujú, menia alebo zriaďujú korytá vodných tokov
- c) stavby vodovodných potrubí a vodárenských objektov vrátane úpravni vody, kanalizačných stok, kanalizačných objektov, čističiek odpadových vôd pred ich vypúšťaním do kanalizácií
- d) stavby na ochranu pred povodňami
- e) stavby k vodohospodárskym melioráciám, zavlažovaniu a odvodňovaniu pozemkov
- f) stavby, ktoré sa k plavebným účelom zriaďujú v korytách vodných tokov alebo na ich brehoch
- g) stavby na využitie vodnej energie a energetického potenciálu
- h) stavby odkalísk
- i) stavby slúžiace k pozorovaniu stavu povrchových alebo podzemných vôd
- j) studne
- k) stavby k hradeniu bystrín a strží, ak zvláštny zákon nestanoví inak
- l) iné stavby potrebné k nakladaniu s vodami povolenému podľa § 8 vodného zákona

Vodný zákon sa dopĺňa vymedzenie pojmu vodné dielo ešte i o negatívnu definíciu. Tak podľa § 55 ods. 3 nie je vodným dielom jednoduché zariadenie mimo koryta vodného toku na pozemkoch alebo stavbách k zachytávaniu vody a k ich ochrane pred škodlivými

²²³ Srov. PRŮCHOVÁ, I., HANÁK, J. a kol. Voda v právních vztazích. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, č. 481. s. 101

účinkami vôd, vodohospodárske úpravy,²²⁴ bezodtokové čerpadlá vrátane prítokového potrubia, vnútorné vodovody a vnútorné kanalizácie, vodovodné a kanalizačné prípojky, prieskumné hydrologické vrty, ďalšie zariadenia vybudované v rámci geologických prác a vrty k využívaniu energetického potenciálu podzemných vôd za predpokladu, že neslúžia k odberu podzemných vôd.

Vodný zákon pojíma vodné dielo ako stavbu vo verejnoprávnom zmysle § 2 ods. 3 stavebného zákona,²²⁵ teda ako činnosť smerujúcu k uskutočneniu stavebného diela (stavanie), kým podľa súkromnoprávneho hľadiska sa stavba chápe ako výsledok stavebnej činnosti a jej účelu (zdôraznenie statického prvku).²²⁶ Pohľad občianskoprávny je o čosi komplikovanejší. V prvom rade treba uviesť, že nejasnosti vznikali ešte za účinnosti občianskeho zákonníka č. 40/1964 Sb., kedy stavby spojené so zemou pevným základom neboli prehlásené za súčasť pozemku a predstavovali samostatnú vec v právnom zmysle. Pre úpravu vlastníckych a súvisiacich právnych vzťahov v občianskoprávnej rovine²²⁷ tak bolo potrebné odpovedať na otázku, či je vodné dielo samostatnou vecou, alebo súčasťou pozemku, na ktorom sa rozprestiera.²²⁸ Potrebné odpovede bolo možné nájsť v judikatúre predovšetkým Najvyššieho súdu.

Predne bolo potrebné vymedziť pojem „stavba“, ktorý občiansky zákonník č. 40/1964 Sb. vôbec nepoznal. Stavbu v občianskoprávnom zmysle definoval Najvyšší súd v rozsudku sp. zn. 33 Cdo 111/98 ako „výsledok stavebnej činnosti, tak ako ju chápe stavebný zákon a jeho vykonávacie predpisy, pokiaľ výsledkom tejto činnosti je vec v právnom zmysle, teda spôsobilý predmet občianskoprávných vzťahov vrátane práva vlastníckeho.“²²⁹ Je nutné odpoveď predovšetkým na otázku, či je s prihliadnutím k okolnostiam a zvyklostiam v právnom styku účelné, aby stavba bola samostatnou vecou a predmetom právnych vzťahov.²³⁰ Dôležitá je i možnosť určiť presnú hranicu medzi pozemkom a stavbou.²³¹

²²⁴ Vodohospodárske úpravy vymedzuje vodný zákon v ustanovení § 55 ods. 2 ako „zemné práce a zmeny terénu v prirodzených korytách vodných tokov a na pozemkoch susediacich s nimi, ktorými sa podstatne menia prirodzené korytá vodných tokov a ktoré sú nevyhnutné k zaisteniu funkcií vodných tokov.“

²²⁵ „Stavbou sa rozumejú všetky stavebné diela, ktoré vznikajú stavebnou alebo montážnou technológiou, bez zreteľa na ich stavebne technické prevedenie, použité stavebné výrobky, materiály a konštrukcie, na účel využitia a dobu trvania.“

²²⁶ Srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občianský zákonník. Komentář. Svazek III. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 684

²²⁷ Jednoznačné určenie vlastníka vodného diela má však význam i pre dopad noriem vodného zákona, ktoré mu ukládajú celý rad povinností, napr. § 62 vodného zákona.

²²⁸ Srov. PRŮCHOVÁ, I., HANÁK, J., op. cit., s. 102

²²⁹ K tomu srov. rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 22 Cdo 52/2002 alebo rozsudok sp. zn. 22 Cdo 1118/2005

²³⁰ K tomu viz. rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 22 Cdo 2417/2011

²³¹ K tomu viz. rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 22 Cdo 1221/2002

Platný a účinný občiansky zákonník priniesol nové pojmáie nehnuteľných vecí, keď za nehnuteľnosti v ustanovení § 498 ods. 1 stanovil pozemky, podzemné stavby so samostatným účelovým určením a vecné práva k nim, práva ktoré za nehnuteľné prehlási zákon a ďalej veci, o ktorých iný právny predpis prehlási, že nie sú súčasťou pozemku a zároveň ich nie je možné preniesť z miesta na miesto bez porušenia ich podstaty, a keď v ustanovení § 506 vrátil do českého právneho poriadku zásadu *superficies solo cedit* a označil stavby zriadené na pozemku za jeho súčasť. U vodných diel, ktoré nebudú podzemnými stavbami so samostatným účelovým určením a ktoré nebudú za nehnuteľnosti prehlásené zákonom v budúcnosti, došlo k zjednoteniu ich vlastníckeho režimu s vlastníckym režimom pozemku, keďže je na nich nazerané ako na jeho súčasť.²³² V prípadoch niektorých pozemkov a stavieb nebolo možné uvedený princíp uplatniť z dôvodu odlišnosti vlastníkov. Pre tieto prípady stanovil preklenováciu úpravu v prechodných ustanoveniach § 3054 a n.

Tak vodné dielo, ktoré nebolo podľa právnych predpisov účinných do 31. 12. 2013 súčasťou pozemku, na ktorom je umiestnené, a ku ktorému mala ku dňu účinnosti občianskeho zákonníku vlastnícke právo tá istá osoba ako k tomuto pozemku, prestáva byť ku dňu účinnosti občianskeho zákonníku samostatnou vecou a stáva sa súčasťou pozemku.²³³

Vodné dielo, ktoré nebolo podľa právnych predpisov účinných do 31. 12. 2013 súčasťou pozemku, na ktorom je umiestnené, a ku ktorému mala ku dňu účinnosti občianskeho zákonníku vlastnícke právo iná osoba ako k tomuto pozemku, sa ku dňu účinnosti občianskeho zákonníku nestáva súčasťou pozemku a je naďalej nehnuteľnou vecou.²³⁴ Ku zjednoteniu vlastníctva vodného diela a stavby predvída zákon vzájomné predkupné právo vlastníka pozemku k vodnému dielu a vlastníka vodného diela k pozemku.²³⁵ Ak sa pozemok i vodné dielo stanú vlastníctvom toho istého vlastníka, prestane byť samostatnou vecou a stane sa súčasťou pozemku, na ktorom sa nachádza.²³⁶ Dôsledné rozlišovanie vodného diela ako súčasti pozemku alebo samostatnej veci nestratilo s účinnosťou občianskeho zákonníku zatiaľ svoj význam. Ak v konkrétnom prípade pôjde o vodné dielo, ktoré predstavovalo samostatnú vec podľa predošlej právnej úpravy a ktorej vlastník sa nezhoduje s vlastníkom pozemku, podlieha i naďalej samostatnému právnemu režimu.²³⁷

²³² Srov. Tamtiež str. 104

²³³ Viz. § 3054 občianskeho zákonníku

²³⁴ Viz. § 3055 občianskeho zákonníku

²³⁵ Viz. § 3056 občianskeho zákonníku

²³⁶ Viz. § 3058 ods. 1 občianskeho zákonníku

²³⁷ Srov. PRŮCHOVÁ, I., HANÁK, J., op. cit., s. 106

V praxi môžu nastať okolnosti, ktoré si vyžadujú oddelenie vlastníctva k pozemku a k stavbe predstavujúcej vodné dielo. Na nich pamätá občiansky zákonník v ustanoveniach § 1240 a n. pojednávajúcich o inštitúte práva stavby. Na základe § 1240 občianskeho zákonníku môže byť pozemok zaťažený vecným právom inej osoby (stavebníka) mať na povrchu alebo pod povrchom pozemku stavbu, pričom je nepodstatné, či je stavba už zriadená alebo ešte nie. Právo stavby je vec nehnuteľná, stavba je jeho súčasťou a podlieha ustanoveniam o nehnuteľných veciach (§ 1242 občianskeho zákonníku). Týmto konštatovaním zákon vyslovil, že stavba je súčasťou pozemku, lež nenáleží jeho vlastníkovi, ale stavebníkovi.²³⁸ Ak by zmluvou, vydržaním alebo rozhodnutím orgánu verejnej²³⁹ moci došlo k zriadeniu práva stavby na pozemku, na ktorom sa nachádza vodné dielo, bolo by po dobu jeho trvania²⁴⁰ na vodné dielo nazerané ako na súčasť práva stavby a jeho vlastníkom by bol vlastník práva stavby.²⁴¹

Občiansky zákonník ešte v ustanovení § 509 jednak stanoví, že súčasťou pozemku nie sú inžinierske siete, najmä vodovody, kanalizácie alebo energetické či iné vedenie a jednak vyvrátiťelnú domnienku, že súčasťou inžinierskych sietí sú i stavby a technické zariadenia s nimi prevádzkovo súvisiace.²⁴²

Z vodného diela ako takého a z jeho funkcií má prospech nie len jeho vlastník, ale i oprávnený k nakladaniu s vodami podľa § 8 vodného zákona, ktorý pri realizácii svojho oprávnenia funkciu vodného diela fakticky využíva. Vlastníkovi vodného diela je priznaných iba málo možností, pomocou ktorých by mohol uplatňovať svoje záujmy pri rozhodovaní vodoprávneho úradu o udelení oprávnení k nakladaniu s vodami.²⁴³ Vodný zákon reflektuje tento problém v ustanovení § 57 a stanoví, že ak má iný oprávnený než vlastník vodného diela bezprostredný prospech z tohto vodného diela, podieľa sa na úhrade nákladov na jeho údržbu. Bezprostredný prospech treba vykladať v zmysle možnosti využívať vodu vo vodnom diele k podnikaniu, ktoré by bez existencie predmetného diela nebolo možné a nie ako pozitívne dopady estetické, zlepšenie odtokových pomerov či zlepšenie možnosti všeobecného nakladania s vodami.²⁴⁴ Stanovenie konkrétnej výšky a spôsobu úhrady nákladov prenecháva zákon dohode medzi vlastníkom vodného diela a osobou, ktorá má z funkcie vodného diela

²³⁸ Srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., op. cit., s. 688

²³⁹ K tomu viz. § 1243 občianskeho zákonníku, ktorý upravuje spôsoby vzniku práva stavby

²⁴⁰ § 1244 občianskeho zákonníku umožňuje zriadiť právo stavby len dočasne, maximálne na 99 rokov

²⁴¹ Srov. PRŮCHOVÁ, I., HANÁK, J., op. cit., s. 106

²⁴² V praxi sa vyskytujú stavby, hoci prevádzkovo súvisia s inžinierskou sieťou, pri ktorých nie je predstaviteľné, aby boli jej súčasťou. K tomu srov. napr. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občianský zákonník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1203

²⁴³ Srov. PUNČOCHÁŘ, P., op. cit., s. 157

²⁴⁴ Tamtiež, s. 157

prospech. V prípade, že sa nedohodnú, rozhodne súd. Úprava § 57 vodného zákona predvída i dve výnimky z uvedenej povinnosti. Od úhrady nákladov je oslobodená osoba oprávnená k nakladaniu s vodami vo vodnom diele podľa § 8 vodného zákona, ktorá je povinná platiť platbu k úhrade správy vodných tokov a správy povodí podľa § 101 vodného zákona za predpokladu, že správcom vodného diela je správca vodného toku a ďalej osoba oprávnená k nakladaniu s vodami podľa § 8 vodného zákona užívajúca vodu iba za účelom využitia jej energetického potenciálu k výrobe elektriny vo vodných elektrárňach do celkového inštalovaného výkonu 10 MWe (§ 57 veta posledná).

V neposlednom rade stanoví vodný zákon v ustanovení § 58 zákazy slúžiace k ochrane vodných diel. Je tak zakázané poškodzovať vodné diela a ich funkcie (§ 58 ods. 1), predovšetkým na ochranných hrádzach vysádzať dreviny a jazdiť po nich vozidlami, výnimkou prípadov, keď ide o údržbu a na miestach k tomu určených (§ 58 ods. 2 písm. a)) a poškodzovať vodočty, vodomery, vodné značky, značky veľkých vôd ako i iné zariadenia slúžiace k plneniu úloh stanovených vodným zákonom (§ 58 ods. 2 písm. b)). Pri poškodení vodného diela dopadá zodpovednosť na jeho vlastníka i v prípade, že poškodenie spôsobila tretia osoba. Na tejto tretej osobe môže následne vlastník požadovať prípadnú náhradu škody podľa predpisov občianskeho práva.²⁴⁵

5.2 Povinnosť vlastníkov pozemkov, na ktorých sa nachádzajú vodné diela

„Vlastník pozemku je povinný strpieť za náhradu na svojom pozemku vodné dielo vybudované pred 1. januárom 2002 a jeho užívanie.“ Takto znejúce ustanovenie § 59a vodného zákona zaviedlo zákonné vecné bremeno v prospech vlastníkov vodných diel vybudovaných pred 1. 1. 2002, teda povinnosť vlastníkov pozemkov na nich strpieť tieto vodné diela a ich užívanie. Zároveň patrí vlastníkom dotknutých pozemkov za obmedzenie ich práv náhrada. Zákon č. 303/2013 Sb., ktorý § 59a do vodného zákona vniesol, v ustanovení čl. LV stanovuje lehotu, v ktorej by sa vlastníci pozemkov a vodných diel mali dohodnúť na náhrade za užívanie pozemkov. Lehota trvá 24 mesiacov a končí 31. 12. 2015. Ak sa vlastníci v tomto období nedohodnú, môže jeden zo subjektov v lehote ďalších 24 mesiacov podať návrh súdu, aby o náhrade rozhodol. Inak sa nárok po 31. 12. 2018 premlčí.²⁴⁶ Náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom na základe zákona je koncipovaná ako jednorazová. Vyplýva to zo znenia § 16b zákona č. 151/1997 Sb., o

²⁴⁵ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 167

²⁴⁶ Tamtiež, str. 173

oceňovaní majetku a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších zmien (zákon o oceňovaní majetku), podľa ktorého sa náhrada za vecné bremeno oceňuje ako jednorazová. Dohoda zmluvných strán však samozrejme môže založiť plnenie i opakované.²⁴⁷

Náhrada podľa § 59a vodného zákona je v niekoľkých smeroch obmedzená. Náleží vlastníčkovi pozemku za predpokladu, že má vykompenzovať obmedzenia vlastníckych práv, ktoré v dobe nadobudnutia pozemku neboli zohľadnené v nadobúdacom titule.²⁴⁸ Teda náleží vlastníčkovi v rozsahu, ktorý zodpovedá rozšíreniu už existujúcich obmedzení jeho vlastníckych práv.²⁴⁹ Náhrada náleží taktiež za okolností, keď nebola poskytnutá v rozpore s právnymi predpismi účinnými v dobe výstavby vodného diela. Inak povedané, nenáleží v prípade, pokiaľ bola v súlade s predpismi účinnými v dobe výstavby stavebníkom vyplatená, alebo ju uvedené právne predpisy nepožadovali.²⁵⁰

5.3 Povinnosti vlastníkov pozemkov susediacich s vodnými dielami

Vlastníkom pozemkov susediacich²⁵¹ s vodnými dielami ukladá vodný zákon iba niekoľko obmedzení. Podľa § 60 ods. 1 sú povinní umožniť osobám, ktoré uskutočňujú prevádzku alebo údržbu vodných diel, za účelom prevádzky alebo údržby vstup a vjazd na svoje pozemky. I keď to nie je výslovne uvedené, sú ku vstupu na cudzie pozemky oprávnení i vlastníci vodných diel.²⁵² Podmienkou je predošlé prejednanie vstupu s vlastníckmi, nedosiahnutie dohody ale nemá na existenciu povinnosti vplyv. Vodný zákon v tomto prípade neupravuje riešenie sporných situácií ako v prípade § 53,²⁵³ preto ak nastanú, ich bude musieť rozhodnúť súd.²⁵⁴

Vlastník pozemku, ktorému by vstupom alebo vjazdom oprávnených osôb naň vznikla škoda, má podľa § 60 ods. 2 vodného zákona nárok na jej náhradu. Nejde ale o jediné

²⁴⁷ Tamtiež, s. 174

²⁴⁸ Napr. kúpna zmluva alebo zmluva o vydaní pozemkov v rámci reštitúcií.

²⁴⁹ Srov. HORÁČEK, Z., op. cit., s. 173

²⁵⁰ Tamtiež, s. 174

²⁵¹ „Susedstvo je nutné chápať ako vzťah priestorovej blízkosti a nemožno ho obmedzovať na bezprostredné susedstvo, čo je susedstvo na základe spoločnej hranice. Susediace sú tie pozemky priestorovo blízke vodnému dielu, ktorých použitie k vstupu je nevyhnutné pre zaistenie prevádzky alebo údržby vodného diela. Výkon oprávnenia vstupu na susediaci pozemok je však limitovaný účelom vstupu a je umožnený iba v nevyhnutnom rozsahu.“ Viz. Výklad Ministerstva poľnohospodárstva č. 62 k vodnému zákonu a súvisiacim právnym predpisom z dňa 5. 10. 2005

²⁵² Srov. PUNČOCHÁŘ., str. 162

²⁵³ Ustanovenie zveruje rozhodovanie sporov o rozsah povinností vlastníkov pozemkov korýt vodných tokov a pozemkov s nimi susediacich Ministerstvu poľnohospodárstva, resp. vodoprávnemu úradu vedúcemu konanie, v ktorom sporná otázka vznikne.

²⁵⁴ Srov. HORÁČEK, Z., str. 174

náhradu, ktorá je vlastníkom pozemkov susediacich s vodnými dielami poskytovaná. Ústavný súd dovodil vo svojom náleze Pl. ÚS 652/06 i náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva v súlade s čl. 11 ods. 4 Listiny.

Za nesplnenie povinnosti umožniť vstup na svoj pozemok podľa § 60 ods. 1 vodného zákona (priestupok podľa § 120 ods. 7, správny delikt podľa § 125e ods. 7) hrozí vlastníkovi fyzickej osobe pokuta do 20 000 Kč (§ 120 ods. 8 písm. c)) a právnickej alebo podnikajúcej fyzickej osobe taktiež pokuta až do 100 000 Kč (§ 125e ods. 8 písm. c)).

Pre vlastníkov pozemkov susediacich s vodnými dielami vyplývajú obmedzenia a povinnosti ešte i z opatrení všeobecnej povahy, ktorými môže vodoprávny úrad stanoviť pozdĺž vodného diela ochranné pásmo podľa § 58 ods. 3 vodného zákona. Ochranné pásmo sa stanovuje na žiadosť vlastníka vodného diela, právny nárok na jeho stanovenie ale neexistuje. Vodoprávny úrad musí zvážiť, či k tomu potrebný verejný záujem existuje alebo nie.²⁵⁵

Vlastníkom dotknutých pozemkov v ochrannom pásme vodného diela tak býva zakázané umiestňovanie a uskutočňovanie niektorých stavieb alebo činností, typicky napr. zákaz vstupu do ochranného pásma.

Vodný zákon v ustanovení § 58 ods. 3 priznáva vlastníkom pozemkov v ochranných pásmach vodných diel nárok na náhradu majetkovej ujmy, ktorá im vznikla zákazmi alebo obmedzeniami stanovenými v opatrení všeobecnej povahy, ktorým bolo ochranné pásmo vyhlásené. Náhrada je uplatniteľná voči vlastníkovi vodného diela. Ak nedôjde medzi vlastníkmi k dohode, rozhodne o výške náhrady súd.

5.4 Stavby k vodohospodárskym melioráciám pozemkov

Vodný zákon v ustanovení § 56 ods. 1 spolu v súlade s vyhláškou Ministerstva poľnohospodárstva č. 225/2002 Sb., o podrobnom vymedzení stavieb k vodohospodárskym melioráciám pozemkov a ich častí a spôsobe a rozsahu starostlivosti o ne (ďalej iba vyhláška č. 225/2002 Sb.), považuje za stavby k vodohospodárskym melioráciám pozemkov:

a) stavby k zavlažovaniu pozemkov. Ide o stavby k umelému dodávaniu závlahovej vody poľnohospodárskym plodinám, k aplikácií hnojív a iných roztokov na pozemky,

²⁵⁵ Tamtiež, str. 167

prípadne k tepelnej regulácii. Tvoria ich hlavné zavlažovacie zariadenie²⁵⁶ a podrobné zavlažovacie zariadenie²⁵⁷ (§ 2 ods. 1 vyhlášky č. 225/2002 Sb.).

b) stavby k odvodneniu pozemkov. Sú to stavby slúžiace k odvádzaniu nadbytku povrchovej a podzemnej vody z pozemku, k prevzdušňovaniu pozemkov a k ochrane odvodneného pozemku pred zaplavením vonkajšími vodami. Tvoria ich hlavné odvodňovacie zariadenie²⁵⁸ a podrobné odvodňovacie zariadenie²⁵⁹ (§ 2 ods. 4 vyhlášky č. 225/2002 Sb.).

c) stavby k ochrane pozemkov pred eróznou činnosťou vody. Ide o stavby, ktoré upravujú sklon územia alebo zachytávajú a odvádzajú povrchovú vodu a splaveniny stekajúce po pozemkov alebo ktoré zvyšujú infiltráciu povrchovej vody (§ 2 ods. 7 vyhlášky č. 225/2002 Sb.).

Stavby k vodohospodárskym melioráciám pozemkov sú vodnými dielami podľa § 55 ods. 1 písm. e) vodného zákona a inžinierskymi sieťami podľa § 509 občianskeho zákonníku. To znamená, že nie sú súčasťou pozemku, na ktorom sa nachádzajú.²⁶⁰ Vlastníctvo podrobných odvodňovacích zariadení umiestnených na cudzích pozemkoch preniesol vodný zákon vo svojich prechodných ustanoveniach po uplynutí dvoch rokov od svojej účinnosti na vlastníka pozemku dotknutého touto stavbou. V prípade, že vlastníak dotknutého pozemku v tejto lehote oznámil vodoprávnemu úradu, že s prechodom nesúhlasí, k prechodu nedošlo (§ 126 ods. 3 vodného zákona).²⁶¹

S vlastníctvom pozemkov, na ktorých sú umiestnené stavby k vodohospodárskym melioráciám pozemkov, ktoré súvisia s viacerými pozemkami alebo boli zriadené vo verejnom záujme a ktoré boli vybudované pred účinnosťou vodného zákona, spája zákon niekoľko obmedzení:

²⁵⁶ Hlavným závlahovým zariadením je podľa § 2 ods. 2 vyhlášky č. 225/2002 Sb., súbor objektov slúžiacich k odberu a doprave závlahovej vody (závlahová prevádzka), vrátane spevnených manipulačných plôch a ciest slúžiacich výhradne pre závlahovú prevádzku.

²⁵⁷ Drobným závlahovým zariadením je podľa § 2 ods. 3 vyhlášky č. 225/2002 Sb., súbor objektov a zariadení určených k rozvodu závlahovej vody po pozemkoch.

²⁵⁸ Hlavným odvodňovacím zariadením rozumie § 2 ods. 5 vyhlášky č. 225/2002 Sb., súbor objektov slúžiacich k odvádzaniu nadbytku povrchovej a podzemnej vody z pozemku k prevzdušňovaniu pozemkov a k ochrane odvodneného pozemku pred zaplavením vonkajšími vodami.

²⁵⁹ Podrobnými odvodňovacími zariadeniami rozumie § 2 ods. 6 vyhlášky č. 225/2002 Sb., súbor objektov slúžiaci k bezprostrednej úprave vodného režimu pôdy tak, aby stav pozemku zodpovedal vlhovej potrebe plodín a predpokladanej činnosti na ňom.

²⁶⁰ Do 31.12.2013, kedy prestal byť účinný občiansky zákonník č. 40/1964 Sb., odvodzovala judikatúra, že melioračné zariadenia umiestnené pod pozemkom nie sú stavbou, ale súčasťou pozemku podľa § 120 občianskeho zákonníku č. 40/1964 Sb. K tomu srov. napr. uznesenie Najvyššieho súdu sp.zn. 30 Cdo 2377/2007 alebo Pl. ÚS 16/93

²⁶¹ Vlastníci pozemkov sa tak mohli vyhnúť značnej záťaži, keďže vyhláška č. 225/2002 Sb., nariaďuje podrobné a pravidelné udržiavacie prehliadky stavieb k vodohospodárskym melioráciám pozemkov.

a) povinnosť strpieť stavbu k vodohospodárskym melioráciám pozemku na svojom pozemku (§ 56 ods. 4 písm. a)).

b) povinnosť ohlasovať vlastníkovi stavby k vodohospodárskym melioráciám pozemku, prípadne vodoprávnemu úradu zjavné nedostatky vo funkcii stavby (§ 56 ods. 4 písm. c)).

c) povinnosť užívať pozemok spôsobom neovplyvňujúcim negatívne funkciu stavby k vodohospodárskym melioráciám pozemku (§ 56 ods. 4 písm. b)).

d) povinnosť strpieť užitie pozemku v nevyhnutnej miere k údržbe stavby k vodohospodárskym melioráciám pozemku (§ 56 ods. 4 písm. d)).

V pochybnostiach o rozsahu povinností vlastníka pozemku, na ktorom sa nachádza stavba k vodohospodárskym melioráciám pozemku rozhoduje vodoprávny úrad (§ 56 ods. 5).

Náhradu za uvedené obmedzenia nepriznáva žiaden právny predpis.

6. Záver

Problematika právneho režimu pozemkov, ktoré sú spojené s vodami, je v právnom poriadku Českej republiky relatívne systematicky a komplexne upravená v ustanoveniach vodného zákona. Ten sa v rámci svojich noriem upravujúcich rôzne právne aspekty interakcie s vodou intenzívne dotýka i vzťahov regulujúcich nakladanie s vodou súvisiacimi pozemkami v štyroch hlavných oblastiach.

U vodných tokov došlo k oddeleniu vody samotnej, teda vo forme prírodného živlu, ktorého pojmovým znakom je jeho vylúčenie z predmetu vlastníctva, od jeho koryta, u ktorého je naopak ako u pozemku zdôrazňovaný jeho charakter nehnuteľnej veci vo vlastníctve konkrétneho subjektu. V dôsledku zoštatnenie vodných tokov v časoch socialistického štátneho zriadenia vtedajšieho Československa došlo v súčasnosti k oddeleniu právnych režimov pozemkov, ktoré celé tvoria korytá vodných tokov a sú takto evidované v katastri nehnuteľností, od pozemkov na ktorých koryto zaberá iba ich časť a oficiálne majú iné účelové určenie. Oba režimy sa vzájomne líšia rozsahom povinností, ktoré sú ich vlastníci povinní dodržiavať. Veľká časť zodpovednosti za stav pozemkov súvisiacich s vodnými tokmi stále ostáva na pleciach štátu, ktorý spravuje významné vodné toky a prevažnú väčšinu drobných v rámci inštitútu správy vodných tokov.

Režim pozemkov nachádzajúcich sa v chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd, v územiach chránených pre akumuláciu povrchových vôd, v ochranných pásmach vodných zdrojov ako i v zraniteľných oblastiach je vo veľkej miere ovplyvnený funkciou, ktorú tieto oblasti plnia. Je ňou zachovanie dostatočného množstva vody vo vyhovujúcej kvalite, predovšetkým využiteľnej ako zdroj pitnej vody. Za týmto účelom je nakladanie s dotknutými pozemkami obmedzené veľkým množstvom zákazov, za ktoré ale právne predpisy stanovujú adekvátnu náhradu. Za obmedzenia v CHOPAV je možné žiadať od štátu náhradu ujmy, ktorá vlastníkom vznikla v dôsledku ich vyhlásenia a za preukázané obmedzenie užívania pozemkov v ochranných pásmach vodných zdrojov poskytujú náhradu majitelia vodárenských nádrží, respektíve osoby oprávnené k odberu vody.

Režim pozemkov nachádzajúcich sa v územiach ohrozených povodňami je nastavený tak, aby v čo najväčšej miere prispieval k ochrane ľudských životov, majetku i samotného územia v prípade živelných pohrôm. Česká republika má hlavne v posledných dvoch desaťročiach neblahé skúsenosti s veľkou vodou a berúc do úvahy vývoj klimatických zmien v strednej Európe je na mieste predpoklad, že nešlo o skúsenosti posledné. Preto

došlo v rámci vodného zákona ale i ďalších vykonávacích predpisov k vymedzeniu podrobných postupov a povinností, ktoré majú viesť k väčšej materiálnej i personálnej pripravenosti na zvládanie povodňových situácií. Vlastníci pozemkov a iných nehnuteľností sa museli zmieriť s relatívne veľkým rozsahom obmedzení ich vlastníckeho práva a to bez náhrady. Predovšetkým v prípadoch vymedzenia záplavových území by mal zákonodarca zvážiť zavedenie kompenzácie. Inak je situácia vyriešená v územiach určených k riadeným rozlivom povodne, kde za účelom realizácie verejne prospešných stavieb zákon predpokladá dohodu s vlastníkom dotknutého pozemku, prípadne nútené obmedzenie vlastníckeho práva, avšak vždy za náhradu.

Veľký zásah do práv vlastníkov pozemkov predstavuje i umiestnenie vodného diela. V tejto oblasti ale dosiaľ panuje značná neistota, spôsobená absenciou detailnejšej úpravy stavieb v predpisoch občianskeho práva, prehĺbená i nejednotnosťou judikatúry. Čiastočné zlepšenie priniesol nový občiansky zákonník prehlásením stavieb za súčasť pozemku, no v iných rovinách, napr. prehlásením melioračných stavieb za veci samostatné, situáciu skomplikoval. Rovnako otvorenou zostáva ešte náhrada pre vlastníkov pozemkov, na ktorých bolo umiestnené vodné dielo pred 1. 1. 2002. Do konca roku 2015 beží lehota pre uzatvorenie dohody. Po jej uplynutí bude o náhrade rozhodovať súd.

V súlade so skromným cieľom analyzovať právnu úpravu pozemkov v spojení s vodami, ktorý si autor tejto práce vytýčil, možno zhrnúť, že právna úprava režimu pozemkov spojených s vodami sa v praxi až na výnimky osvedčila. Vyčítať jej možno predovšetkým nejasnosti spojené s vodnými dielami a výhľadovo navrhnúť rozšíriť poskytovanie náhrad za obmedzenie vlastníckeho práva predovšetkým pri stanovovaní území určených k riadeným rozlivom povodne, prípadne vyčleniť a komplexnejšie pojať právnu úpravu ochrany pred povodňami v samostatnom zákone. Iba budúcnosť však ukáže, čo toto „dynamicky“ sa rozvíjajúce odvetvie pozemkového práva čaká.

Zoznam použitej literatúry:

Monografie:

- BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A.: Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2004, 348 s.
- DAMOHORSKÝ, M. a kol. Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2010, 678 s.
- DROBNÍK, J., Základy pozemkového práva. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Beroun: Eva Rozkotová, 2010, 199 s.
- FIALA, J., KINDL, M., a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. díl. 1. Vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 904 s.
- FRANKOVÁ, M. a kol.: Úvod do pozemkového práva. 1. Vid. Beroun: Eva Rozkotová, 2014, 240 s.
- HENDRYCH, D. a kol. Správní právo. Obecní část. 8. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 826 s.
- HORÁČEK, Z., Vodní zákon s aktualizovaným podrobným komentářem po roce účinnosti nového občanského zákoníku k 15. 3. 2015. III. vydání. Praha: Sondy, 2015, 319 s.
- JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 783 a n.
- JEMELKA, L., PONDELÍČKOVÁ, K., BOHADLO, D. Správní řád. Komentář. 3. Vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, 716 s.
- KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., Občanské právo hmotné. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2005, 523 s.
- KOCOUREK, T.: Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí. Praha: Leges, 2012, 280 s.
- KRECHT, J., MIKULE, V., *Vodohospodářské předpisy s komentářem*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1999, 337 s.
- MIKO, L. a kol. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2005, 543s.
- PAVLÍČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda, II. Díl. Ústavní právo České republiky. 1. Úplné vydanie. Praha: Leges, 2011, 1120 s.
- PEKÁREK, M., Pozemkové právo. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 486 s.

PRŮCHOVÁ, I., HANÁK, J. a kol. Voda v právních vztazích. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 238 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, č. 481.

PUNČOCHÁŘ, P., Zákon o vodách č. 254/2001 Sb., v úplném znění k 23. lednu 2004 s rozšířeným komentářem. 3. vyd. se změnami. Praha: Soudy, 2004, 392 s.

SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 500 s.

SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, 1276 s.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 1328 s.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 1736 s.

TUREČEK, K., Zákon o vodách č. 254/2001 Sb., v úplném znění k 1. lednu 2003 s rozšířeným komentářem a prováděcími předpisy. 2. vyd. se změnami reformou veřejné správy. Praha: Soudy, 2003, 611 s.

WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. Listina základních práv a slobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, 931 s.

Články:

FRANKOVÁ, L., DOBROVSKÝ, P., Generel lokalit pro akumulaci povrchových vod. Ochrana přírody 5/2009, Agentúra ochrany přírody a krajiny ČR, Praha 2009, s. 7

KINDL, M. Poznámka k vlastnictví vod. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva 136/2, Academia, Praha 1997

KOCOUREK, T., Omezení vlastnického práva ve prospěch ochrany životního prostředí formou opatření, Časopis pro právní vědu a praxi 3/2009, Brno: Masarykova univerzita, s. 183-190

KOCOUREK, T., Opatření obecné povahy dle vodního zákona, Právni rozhledy 18/2010, s. 650-656

KRECHT, J. Poznámka k vlastnictví vod. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva 136/6, Academia, Praha 1997

KUSÁK, M., Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. České právo životního prostředí. 1/2005, s. 3-80

ZACHARIÁŠ, J., Poznámky k odnímání vlastnictví. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva 136/7, Academia, Praha 1997

Internetové pramene:

www.psp.cz (Poslanecká snemovna Parlamentu České republiky)

www.eagri.cz (Internetový portál Ministerstva Poľnohospodárstva)

www.povis.cz (Povodňový informačný systém)

www.nssoud.cz (Najvyšší správny súd Českej republiky)

www.nsoud.cz (Najvyšší súd Českej republiky)

nalus.usoud.cz (Vyhľadavanie rozhodnutí Ústavného súdu Českej republiky)

Ostatné pramene:

Dôvodová správa k zákonu číslo č. 254/2001 Sb., snemovní tisk č. 688, 3. volebné obdobie

Generel území chránených pre akumuláciu povrchových vôd

Koncepcia riešenia problematiky ochrany pred povodňami v Českej republike s využitím technických a prírode blízkych opatrení

Odvetvová technická norma vodného hospodárstva Suché nádrže TNV 75 2415

Technická norma vodného hospodárstva ČSN 75 0101

Odvetvová norma TNV 75 29 31 - Povodňové plány

Metodický pokyn Ministerstva životného prostredia a Ministerstva poľnohospodárstva ZP

14/2006 k spoločnému postupu orgánov ochrany prírody a správcov vodných tokov pri činnostiach súvisiacich so správou vodných tokov mimo zvlášť chránené územia, Európsky významné lokality a vtáčie oblasti.

Výklad Ministerstva poľnohospodárstva č. 62 k vodnému zákonu a súvisiacim právnym predpisom z dňa 5. 10. 2005

Zusammenfassung

Rechtliche Regelung der mit Wasser verbundenen Grundstücke

Die Vorliegende Arbeit beschäftigt sich mit der rechtlichen Regelung von Grundstücken, die mit Wasser verbunden sind. Die Verbindung wird in vier Gebieten ausgedrückt und mit dem Schwerpunkt im Wassergesetz systematisch analysiert.

Bei der Regelung von Fließgewässern wurde das Wasser im Sinne des Lebelementes von dem Flussbett abgetrennt und ist aus dem Eigentum Ausgenommen. Das Flussbett auf der anderen Seite ist wie jedes Grundstück Eigentum eines Subjekts, der auch zahlreiche Pflichten erfüllen muss. Weil sich in der ehemaligen Tschechoslowakei alle Fließgewässer im Staatsbesitz befunden haben, ist auch in der Gegenwart der größte Eigentümer von Flussbettgrundstücken der tschechische Staat.

Grundstücke, die sich im Naturschutzgebiet der natürlichen Wasseransammlung, in Gebieten, wo die Ansammlung von Oberflächengewässer geschützt wird, in Wasserquellen Schutzzonen oder in gefährdeten Gebieten befinden, haben ihre vorherrschende Funktion im Schutz von Gewässern in genügender Menge und Beschaffenheit. Um diese Ziele zu erfüllen ist die Regelung von genannten Grundstücken mit zahlreichen Verboten vermerkt, die deutliche Eingriffe in die Eigentumsrechte der Grundstückseigentümer vorstellen. Für die einzelnen Rechteinschränkungen in Naturschutzgebieten der natürlichen Wasseransammlung und in Gebieten, wo die Ansammlung von Oberflächengewässer geschützt wird billigt das Wassergesetz Entschädigung.

Die Tschechische Republik hat nicht nur in den letzten Jahren vernichtende Überflutungen erlebt. Um Leben der Bewohner, ihr Eigentum und Landschaft vor Hochwasser zu schützen, wurde ausführliche Regelung von Grundstücken genehmigt, die sich in gefährdeten Gebieten befinden. Das Wassergesetz und weitere Ausführungsverordnungen umgrenzen Arbeitsverfahren und Verpflichtungen, die zur materiellen und personellen Vorbereitung bei Hochwasser führen sollen.

Einen ernsthaften Eingriff in die Grundstückeigentümerrechte stellen Wasserwerke vor. In diesem Gebiet herrscht gewisse Unsicherheit, die durch Mangel an Regelung von Bauwerken im bürgerlichen Recht und durch unstimmige Gerichtsentscheidungen verursacht wird. Das neue Bürgerliche Gesetzbuch hat manche streitige Fragen geregelt, aber auch neu Unklarheiten in die Diskussion eingebracht.

Abstrakt

Predkladaná diplomová práca sa zaoberá problematikou právneho režimu pozemkov spojených s vodami. V štyroch hlavných oblastiach, ktorými sú vodné toky, pozemkové vzťahy v územnej ochrane vôd, pozemkové vzťahy v územiach ohrozených povodňami a pozemkové vzťahy spojené s vodnými dielami analyzuje právnu úpravu pozemkových vzťahov s dôrazom na z nich vyplývajúce obmedzenia vlastníckeho práva. V stredobode pozornosti práce sú právne normy obsiahnuté vo vodnom zákone, v predpisoch nižšej právnej sily na vodný zákon nadväzujúcich ako i v novom občianskom zákonníku.

Abstract

The introduced graduation theses deals with the issue of legal regime of land associated with water. In the four major fields, which are water courses, land relations in area protection of water, land relations in areas endangered with high flood and land relations connected to waterworks, the theses analyses legal regulations of land relations with the emphasis on limitations of ownership, which conclude from these relations. In the center of attention of the theses are the laws in the water act, laws which are inferior to the legal force of the water act and laws in the new civil code.

Právny režim pozemkov spojených s vodami

Kľúčové slová

pozemok, vodný tok, povodeň

Legal regime of land associated with water

Key words

land, water courses, high flood